ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

БРОЈ 1490

18.7.1980. ● ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ ● ГОДИНА XLI

10 динара

КОМПЛЕТАН СТРИП **ЦРНА БРАДА** IIДЕО

Ripley

Веровали или не!

ИСМАИЛ КЕДИВ

ИЗ ЕГИПТА, 1867. ГОДИНЕ КУПИО ЈЕ ДВОРАЦ БЕЛО У ФРАНЦУСКОЈ ЗА 400.000 ДОЛАРА, А ОНДА СЕ ПРЕДОМИСЛИО И ОСТАВИО ВЛАСНИКУ И ДВОРАЦ И НОВАЦ КОЈИМ ГА ЈЕ ПЛАТИО.

© 1980 King Features Syndicate, Inc., World rights reserved

ВУКОВИ

КОЈИ СУ НЕКАДА БИЛИ ВЕОМА БРОЈНИ У СЈЕДИЊЕНИМ АМЕРИЧКИМ ДРЖАВАМА ДАНАС СУ СКОРО САСВИМ ИСТРЕБЉЕНИ И РАЧУНА СЕ ДА ИХ ИМА СВЕГА ОКО СТОТИНУ.

НАЈЧУДНИЈИ ЗАКОН О РАЗВОДУ БРАКА

ЈЕ ОНАЈ КОГА ПРИМЕЊУЈУ ЧЛАНОВИ ИНДИЈСКОГ ПЛЕМЕНА НАМБУДИРИ. ПОШТО СМАТРАЈУ ДА ЖЕНУ ОД МУЖА МОЖЕ РАСТАВИТИ САМО ГРОБ, ОНА ИМА ПРАВО ДА СЕ РАЗВЕДЕ ТЕК КАДА ЈЕ НА НЕКОЛИКО МИНУТА ЖИВУ ЗАКОПАЈУ У ЗЕМЉУ.

СВАКИ ГРАЂАНИН САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ НЕМАЧКЕ

ПОПИЈЕ ПРОСЕЧНО 81,5 ЛИТАРА ПИВА И 9 ЛИТАРА ЖЕСТОКИХ ПИЋА ГОДИШЊЕ.

СТЕНА

У ОБЛИКУ ЏИНОВСКЕ ГЛАВЕ ОРЛА ВАЈАРСКО ЈЕ ДЕЛО ПРИРОДЕ. НАЛАЗИ СЕ У НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ У ПАСАДЕНИ (САД).

MRB

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● орангутан, који живи само у шумама Јаве и Борнеа, добио је име од малајских речи „оранг" и „утан" што на овом језику значи шумски човек, или дивљи човек.

● један директор затвора у Квинсленду, Аустралија, затражио је да се у затворском дворишту постави прави мали зоолошки врт. Према тврђењу овог директора, животиње би умногоме допринеле преваспитавању затвореника.

● познати француски ронилац Жак Мајол недавно је у току рођења крај обала Перуа био детаљно прегледан помоћу рендген-апарата. Снимци начињени под водом показали су да се обим срца и грудног коша није изменио, али да се под дејством притиска воде крв са периферије тела повукла према срцу и плућима рониоца. Резултати ових испитивања корисно ће послужити физиолозима који испитују услове рада гњураца.

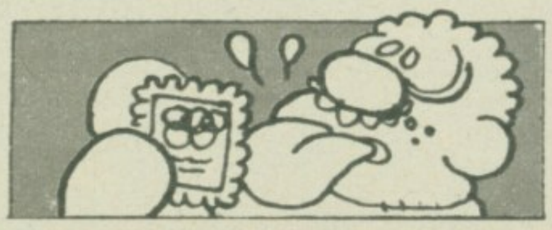
● пре седамдесет пет милиона година на земљи је живео рептил који је веома личио на крокодила, а био је дугачак преко петнаест метара.

● професор Гордон Питингел са Технолошког универзитета у Масачусетсу сматра да планета Венера много више личи на земљу него што претпостављамо. Постоје ветрови који дувају на великим висинама ове планете и достижу брзину од 640 километара на час, док та брзина изнад тла износи само 16 километара. Поред тога, планински врхови Венере веома подсећају на Хималаје.

● када ћубасти гњурац зарони да би ухватио рибу, под воду понесе и своје младунце које иначе носи на леђима.

● прве поштанске марке са спортским мотивима издала је поштанска управа Грчке поводом одржавања обновљених Олимпијских игара у Атини 1896.

● свилене чарапе није прва понела жена већ мушкарац. Био је то француски краљ Анри II, који је 1533. на дан свог венчања са Катарином Медичи, обуо овакве чарапе

● литар млека задовољава више од половине дневних потреба одраслог човека за масноћама и беланчевинама.

● сматра се да је назив за буру јак ветар који у приморју дува с копна на море, дошао од имена Бореја грчког митолошког бога северног ветра.

БЛАГО СА ДНА ЈАДРАНА

ГУСАРИ ИЛИ БРОДОЛОМ?

Почетком септембра 1967. године рониоци су недалеко од пустог острвцета Гналић у Пашманском каналу, близу Биограда, угледали на дубини од 26 до 29 метара остатке старог брода са разноликим и богатим теретом расутим око олупине. Тако се дошло до једног од најзанимљивијих хидроархеолошких открића не само у Југославији, већ и у целом свету.

Чим се сазнало за ово налазиште, а вест је стреловито прострујала не само нашим Приморјем, новинари, поморци, илегални ловци на старе предмете које крије море, знатижељници, чак и стручњаци одмах су се дали у нагађање шта крију муљем, шкољкама, песком, коралима и алгама прекривени остаци древног брода.

Маштовитији су сањарили о скором откривању тајне „брода с благом". Јер, у први мах само је могло да се нагађа шта крију овалне бачве, окована сандуци — шкриње, велике, загонетне полулопте, разне дрвене кутије. Можда сребро и златнике, драгуље и скупоцен накит, старо оружје и ретко посуђе?

ПОНОВО НА ПОВРШИНИ

Међутим, музејске раднике из Задра бринули су сасвим други проблеми: како извадити бродски терет и инвентар са дна мора, и то пре искусних и ронилачком опремом добро опремљених индивидуалаца, стручно га обрадити и конзервисати?

Завод за заштиту споменика културе и Народни музеј из Задра, две установе надлежне за подручје где се налази Гналић, организовали су, уз техничку помоћ Југословенске ратне морнарице и искусних ронилаца, три акције вађења терета и остатака непознатог брода. Два подухвата изведена су у октобру 1967, а трећи такође у десетом месецу следеће године. Тако се „благо" после неколико векова боравка међу коралима, шкољкама и рибама, у тишини мора, опет нашло на виделу дана.

На осунчану површину Јадрана изронили су разни предмети који су живописно и аутентично сведочили о животу, саобраћају, људима, рукотворинама, знању и умећу једног давно прохујалог времена. Била је то прва велика акција у историји наше хидроархеологије. Иако се радило без довољног искуства на оваквим пословима и без одговарајућих техничких помагала, резултат вађења био је готово сензационалан: из мора је извађено око 3.000 разних предмета који су припадали опреми брода или били његов терет. Већ тада су неки стручњаци упоредили ово богато налазиште са налазима из фараонских гробница. Истраживања и стручна анализа пронађених предмета показала су да ово поређење није ни у ком случају пренагљено.

ВЕЋ ПОСЛЕ ПРВИХ ИСТРАЖИВАЊА ОКО 3.000 РАЗНИХ ПРЕДМЕТА ИЗ ОЛУПИНЕ НЕПОЗНАТОГ БРОДА, СТРУЧЊАЦИ СУ ОВАЈ НАЛАЗ УПОРЕДИЛИ СА БОГАТСТВОМ ФАРАОНСКИХ ГРОБНИЦА!

Већ прва детаљнија испитивања показала су да се вероватно ради о броду и предметима из 16. века. Али, те претпоставке требало је и доказати. Док је јавност још узбуђено причала и нагађала о благу са непознатог брода, стручњаци су почели спор и дуготрајан испитивачки посао. Ускоро су и познати научни центри у Европи и Америци, који се баве хидроархеологијом, такође сазнали за овај занимљиви и неочекивани налаз код Биограда. Али, да ли баш неочекиван?

ОПАСНО И ЗА НАЈВЕШТИЈЕ

Својом разуђеношћу наша обала одувек је бродовима пружала сигуран заклон од невремена и гусарских напада и била позната као деоница устаљеног поморског пута од севера према југу. Међутим, та сигурност била је релативна, јер су јака југа и буре и овде бродове често бацали на оштре хриди. Нарочито су опасна била задарска острва. Једно од таквих је и Гналић у Пашманском каналу. Смештен на врло незгодном положају и у време узбурканог мора готово невидљив у пени морских таласа, могао је да буде велика опасност и за највештијег поморца.

Према топовима и сидрима, робу коју је брод превозио и бродској опреми закључује се да је лађа вероватно венецијанска. Нађено је укупно девет топова различите израде и разног калибра, што упућује на закључак да је брод пристајао у разним европским лукама, где се и наоружавао. Познато је, наиме, да су у то време и трговачки бродови носили на својим палубама топове да би се одбранили од гусара. На два највећа топа, за која је утврђено да су венецијанске израде, римским цифрама изливена је година настанка: 1582. Тај податак упућује и на време пловидбе брода о којем је реч, односно на време бродолома. Међутим, како је до њега дошло? И да ли је брод, по типу венецијанска нава или галијун, настрадао у бури или је, можда, жртва једног од бројних гусарских напада.

Међу више од 2.000 најразноврснијих и у то доба врло скупоцених предмета од стакла, међу месинганим свећњацима, бритвама, наочарима, прапорцима, текстилом, живом и мноштвом другог терета није нађен ниједан примерак новца или било којег другог вреднијег налаза. То донекле наводи на помисао да је брод, можда, опљачкан и потопљен. Ако је тако, тешко да би пљачкаши послали на дно лађу не дирнувши ништа од робе или бродске опреме.

Постојанији је закључак да је венецијански брод ипак настрадао у бури и разбио се о хриди Гналића. Италијански научник Астоне Гаспарето, прегледајући архиве у Венецији, тврдио је да се вероватно ради о броду „Гађана" који је пловио из Венеције у Цариград, са робом разног европског порекла. На том путу сви бродови су се заустављали у задарској луци да би узели воду и, вероватно, храну. И „Гађана" је, дакле, пристала у Задру, да би ускоро, трагично, окончала своју пловидбу.

ЈЕДИНСТВЕН НАЛАЗ У СВЕТУ

Један предмет највише је привлачио пажњу и стручњака и знатижељника. То је велика, железом окована шкриња, чврсто затворена катанцима. Многи су мислили да овај тако добро осигуран сандук крије у себи највреднији део терета, вероватно благо. Јер, ни после три и по века боравка у сланој води, која је нагризла већину предмета, ова шкриња није могла да се отвори. Узбуђење присутних расло је све до часа када је музеолозима ипак успело да отворе тајанствени сандук.

Када се подигао поклопац сандука грађеног као типична бродска каса тог

ИЗ МУРА НА ВИДЕЛО

времена, указала се црна слама и у њој тврд предмет, дугачак 60 и широк 25 сантиметара. После првог испирања текућом водом, показало се крупно ткано, платно и неко друго платно свиленкастог сјаја. Сви они који су очекивали гомилу сребра, злата и драгуља били су разочарани. Међутим, с њима ово расположење нису делили и музејски стручњаци: имали су пред собом чист, сјајан и богато ишаран свилени дамаст, траку дугачку 54 метра! Међутим, није се могло тачно утврдити где је израђен овај јединствени налаз и коме је био намењен. Зна се само да је у време када је доспео на дно мора био више него скуп, због тога је и био тако осигуран у окованој шкрињи.

Већина предмета, стручно обрађена код нас и у иностранству, налази се од 1970. године као стална музејска поставка у Биограду на мору. Познати до овог налаза само по писаним документима или ренесансним сликама, сада су доступни и посетиоцима и историчарима који их сматрају светским уникатима. Онда није чудно што амерички „Тајмс" намерава да ускоро у великој монографији о Венецији нарочити део посвети броду који још лежи на дну мора недалеко од Биограда.

Иван Лончар

ЛЕПО, ОПАСНО ОСТРВО — Крајем далеког 16. века, вероватно 1582. године, код овог острвцета потонуо је на тајанствен начин венецијански брод чији су терет и опрема данас, скоро четири столећа после катастрофе, и те како занимљиви и значајни за хидроархеологе широм света.

ИЗ МУРАНА У ЦЕО СВЕТ — У 15. и 16. веку најпознатије и најцењеније је било стакло из венецијанске радионице у Мурану. Одатле потиче и ова још неочишћена чаша украшена лављим главама (лево) и део музеолошки обрађеног врча. На жалост, код Гналића није пронађена ниједна цела стаклена посуда.

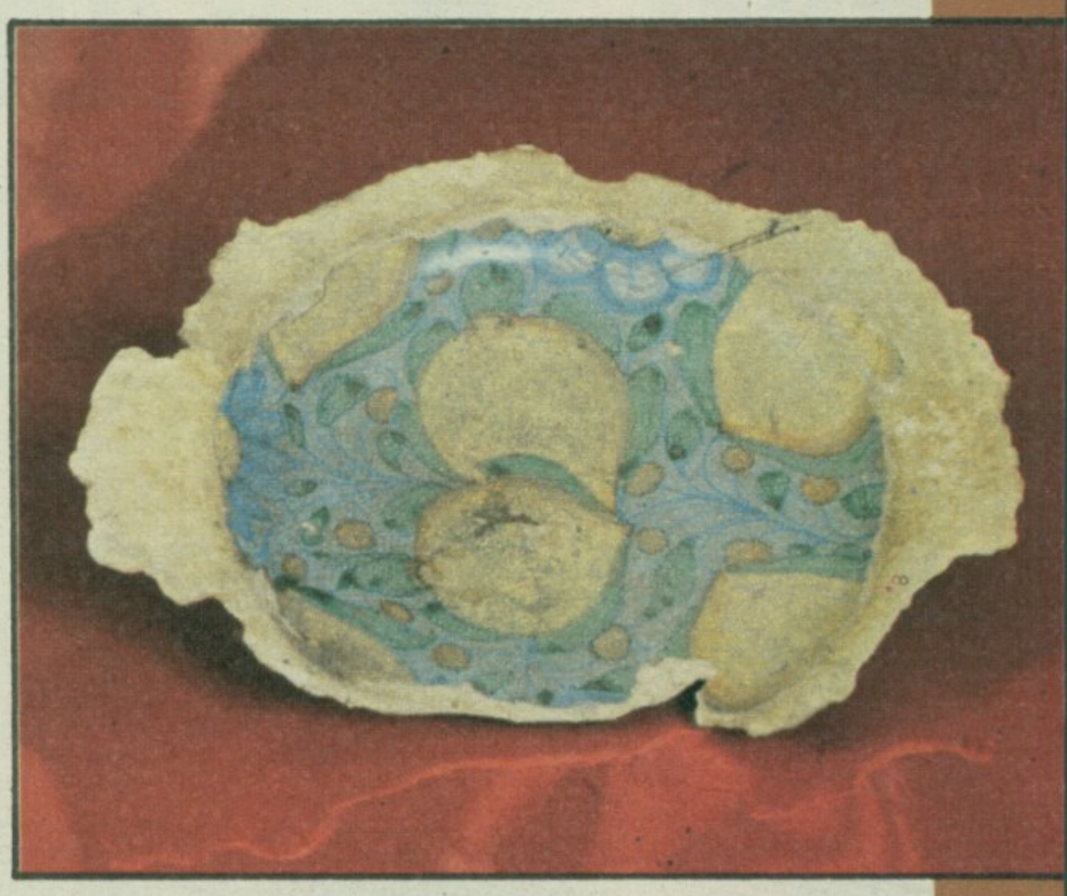

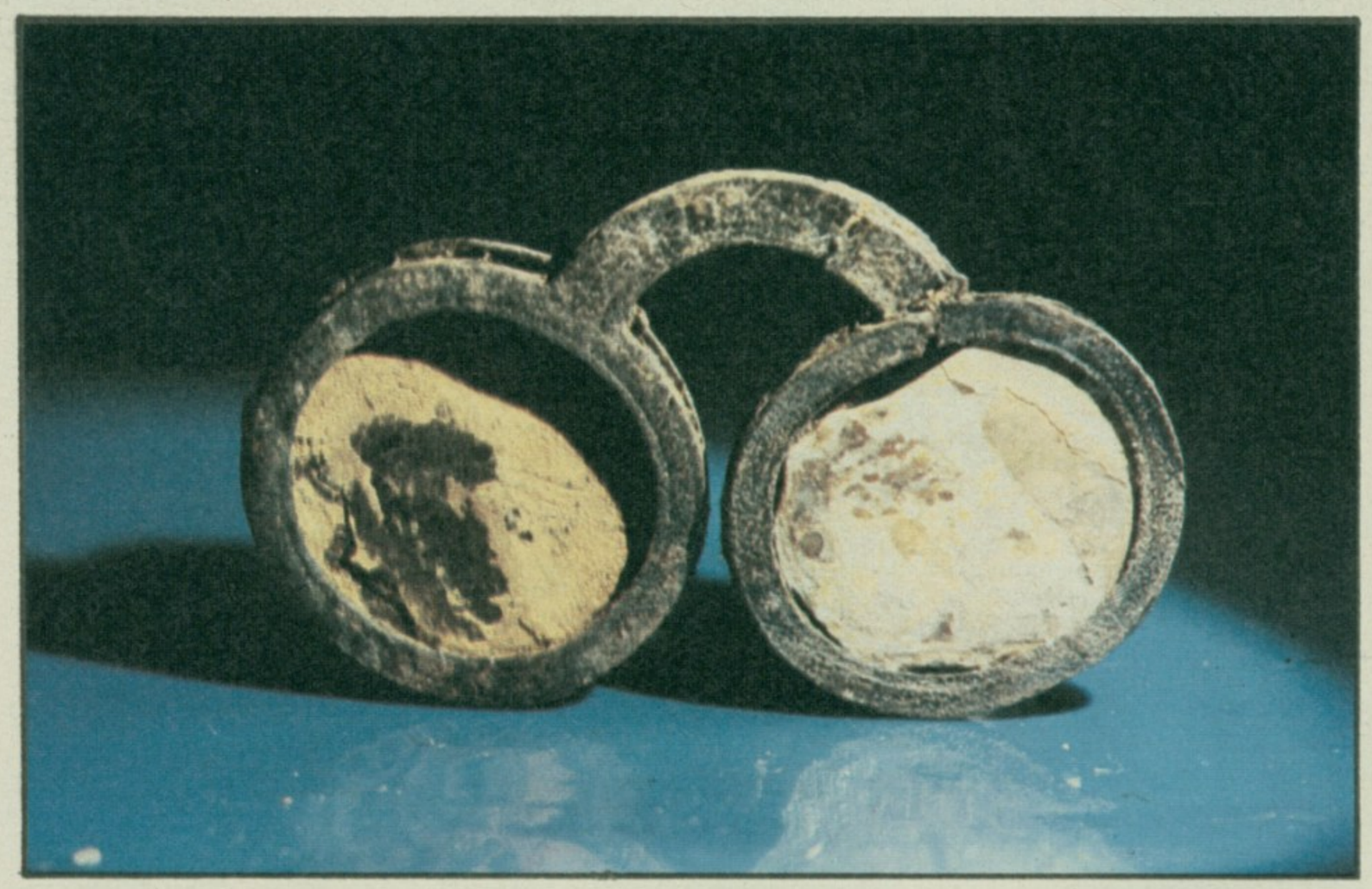

СВЕТЛОСТ СА ЗИДА — Из мора је извађено и око 300 различитих свећњака од месинга, пореклом са севера Европе, вероватно из Либека. И они показују колико је била развијена трговина Јадраном у време када је брод настрадао.

НАЈМАЊЕ КЕРАМИКЕ — За разлику од осталих бројних предмета, нађено је само тридесетак примерака керамике. Потичу вероватно из Венеције која је од 15. до 18. века била један од најјачих керамичких центара у Италији, где је ова делатност била врло развијена.

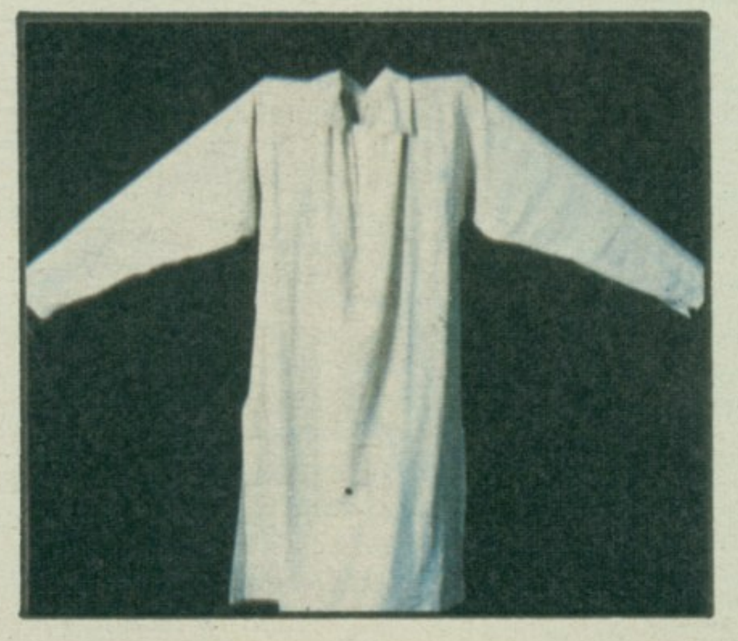

ДА ТЕ БОЉЕ ВИДИМ! — Дуготрајни боравак на морском дну учинио је стакло на овим старим наочарима непрозирним. Нађено је неколико комада, уредно сложених у кожним футролама. И оне су путовале на Исток, мада није познат портрет ниједног цариградског великодостојника са — наочарима.

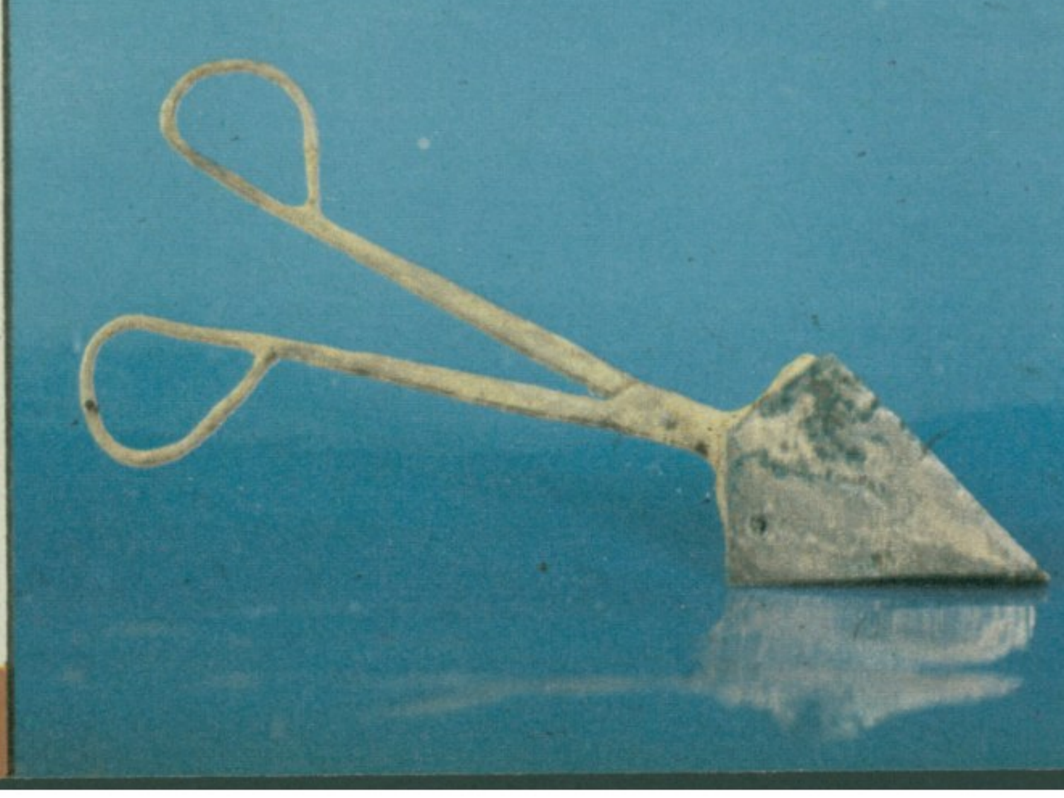

КАО НА ПОРТРЕТИМА — У железној шкрињи пронађено је осам црних вунених капа и три беле платнене кошуље (на слици). Такву одећу налазимо на Караваџовим ликовима, Холбајновим портретима и на сликама многих Фламанаца. Претпоставља се да су пореклом из истог места одакле је и дамаст.

ВЕЋИНА СА ПЕЧАТОМ — Готово сви мајстори из разних радионица утискивали су на своје производе печат са иницијалима и крстом, што се види на већини крупних предмета са потопљеног брода. До сада није утврђено коме је припадао овај са иницијалима „ПМ“.

ДА СЕ СКРАТИ ФИТИЉ — Од мноштва ситнијих предмета који су одолели морској води нађено је и неколико нарочитих маказа. Служиле су за скраћивање фитиља у свећама. У неким нашим крајевима називане су мум-маказе.

Текст: И. ЛОНЧАР
Снимио: Љ. ПАТРНОГИЋ

ЗДЕНКА КИДРИЧ — 1934.

КРЕС ЈЕ ЈЕДИНА ЗНАЛА...

ДА БИ ИЗБЕГАО ПОТЕРИ ПОЛИЦИЈЕ, ЈОСИП БРОЗ ЈЕ ПРОМЕНИО СПОЉНИ ИЗГЛЕД — ОБОЈИО КОСУ, ПУСТИО БРЧИЋЕ И ПОЧЕО ДА НОСИ НАОЧАРЕ — И ИМЕ.

Јесењи ветар отресао је са дрвећа мртво лишће и разносио га љубљанским улицама. Трдиновом улицом ишао је један човек и опрезно загледао кућне бројеве. Када се зауставио испред броја 8, опрезно је погледао низ улицу и отворио врата.

У стану на првом спрату Ана Зихерл седела је у кухињи и размишљала шта би било најбоље да стави у пакет који је спремала. Њен син Борис био је у Сремској Митровици на робији.

Из размишљања је тргло звоно. Пришла је вратима и отворила их. У стан је ушао непознат човек и тихо изрекао јавку. Простодушним смешком гледао је у жену која је стајала испред њега.

Домаћица га је погледала. Тада се сетила да је код ње недавно била једна другарица и замолила је да узме у стан једног илегалца који има посла у Љубљани. А, то је тај човек! Она му се насмеши и покретом руке позва да уђе у кухињу.

Ту је могла боље да га осмотри. Његове очи биле су мирне и дубоке и у њима се огледала патња, умор, али и радост. Високо чело. На мршавом, бледом лицу, у снажно урезаним цртама огледала се озбиљност и одлучност.

„Ви сте Руди, зар не?"

„Да", насмешио се будући станар.

Дани су пролазили, Руди је често одлазио од куће. Није за кућу Зихерлових то било ништа необично; код њих често неко преспава једну или неколико ноћи и онда оде даље за својим пословима, остајући непознат као што је и дошао. Њихов нови станар Руди био је другачији. Када се враћао био је љубазан и увек спреман да разговара. Волео је да говори о тешком животу радника и о потреби борбе, а са децом се често шалио и раздрагано причао.

ИЛЕГАЛАЦ У ЉУБЉАНИ

Пре одласка у Беч, тадашње седиште ЦК КПЈ, Јосип Броз је први пут 1934. године боравио као илегалац три недеље у Љубљани. Становао је на више места, али је највише боравио у Трдиновој 8, код Зихерлових. И поред тога што је издржао „пуну меру" робије у Лепоглави, Марибору и Огулину и по свим прописима старе Југославије имао право да живи слободно под својим именом, Броз је, оцењен као непоправљив комуниста, и по изласку из затвора свакодневно морао да се јавља властима у свом родном месту. Када се у једном тренутку оглушио о свакодневну праксу и отишао из Кумровца, загребачка полиција је за њим издала потерницу. Због тога је променио спољни изглед — обојио косу, пустио брчиће и почео да носи наочари — и променио име.

Словеначки комунисти упознали су га под именом „Руди". Али, само једна особа је била упућена у то где Руди станује. Била је то илегалка Крес, која је као сенка бдела над његовим кретањем по Љубљани и Словенији. А та млада жена имала је већ четири године партијског стажа.

После толико дуго година Зденка Кидрич — то је право име илегалке Крес — прича о својим сусретима са Рудијем. Валтером, Титом...

— Ми словеначки комунисти познавали смо се само по псеудонимима. Био је то, наравно, закон конспирације, у коме је све било подређено партијским задацима, па чак и она обична, људска радозналост, она жеља да сазнате име свог саговорника. Када је друг Руди дошао нисам знала ко је он, ни одакле долази. Једноставно је рекао да се зове Руди, и то је било довољно — објашњава мирно Зденка Кидрич. — Како је у то време мој задатак био прихватање партијских инструктора који су долазили из Загреба или Беча, то је брига око смештаја друга Рудија била део мојих дужности и обавеза. Међутим, већ приликом нашег првог сусрета Руди је на мене оставио посебан утисак, као човек одмерен и људски топао, изузетан у свом раду и личном животу, весео и расположен када би задаци били успешно окончани, лепо одевен и уредан што, морам признати, није била одлика многих другова са којима сам сарађивала.

Зденка Кидрич тада није знала да су чланови ЦК КПЈ у Бечу Јосипа Броза већ звали Тито.

(НЕ) ЗГОДА У ВОЗУ

Некадашња илегалка живо се сећа детаља из времена када је упознала Јосипа Броза, као и његових повремених боравака у Љубљани. Нарочито јој се у сећање урезао Титов трећи боравак у Љубљани те исте, 1934. године, у време када је извршен атентат на краља Александра у Марсељу.

— Предузели смо све мере за Рудијеву безбедност, јер смо били сигурни да ће полиција предузети репресалије прво против комуниста, иако им је било добро познато да комунисти никада нису користили нити одобравали терористичке методе. Због тога је руди извесно време морао да остане у илегалном склоништу док му партијска техника не изради лажан пасош. Да ли због брзине или неког техничког пропуста, тек пасош није био најбоље фалсификован, па је Руди отпутовао у Беч са доста опрезности.

Сећајући се тог путовања, друг Тито је много година касније причао.

„У купеу сам седио с једном Аустријанком која је у крилу држала пасош. Аустријанка се у том тренутку дигла и замолила ме да јој придржим дијете. Ставио сам га у крило, а другом руком пружио полицајцу пасош. У том часу осјетио сам нешто топло. Непријатно изненађен подигао сам дијете — моје панталоне биле су мокре. Полицајци који су гледали читав призор почели су да се смеју. Тај мали инцидент одстранио је њихову пажњу од пасоша, па га нису много ни гледали..."

Тито је почетком 1935. године из Беча отишао за Москву. Половином исте године на школовање у Москву упућена је и Зденка. Њен супруг Борис Кидрич требало је да у то време буде на Конгресу Комунистичке интернационале младих (КИМ) на челу делегације СКОЈ-а.

— Опет смо се срели у Москви. Сада је носио име Валтер. Држао нам је предавања о политичкој ситуацији у земљи. Често смо онако, другарски, попричали. Једном сам му се пожалила на неправду која ми је учињена — каже Зденка Кидрич. — Нису ме примили да у Москви похађам један курс на међународној лењинској школи. Управа школе ме је одбила јер нисам пролетерског порекла, мада сам ја то сасвим искрено написала у аутобиографији, не наводећи како нас је после очеве и мајчине смрти, кад ми је било једанаест година, остало петоро деце без игде ичега... Касније сам отишла на други курс који је исте године организовала наша Партија, где сам срела друга Валтера... Понекад је долазио и на игранке које смо ми курсисти организовали. Док су други играли, он је посматрао седећи у једном углу, ћутљив и озбиљан. Не једном сам видела да је замишљен. Понекад би нам се насмешио и махнувши руком одлазио.

Разговарајући са другарицом Зденком Кидрич сазнали смо за многе појединости и акције у којима је учествовала. Држећи скоро годину дана партијски пункт у Бечу, њен првенствени задатак био је да одржава канале за упућивање југословенских добровољаца у Шпанију, прибављање лажних докумената и упућивање партијске технике сигурним каналима. у томе су јој помагали и аустријски комунисти.

ЈОЖЕК ИЗ КУМРОВЦА

— Кад год ми је била потребна помоћ, био је ту Валтер. Повезао ме је са женама-комунисткама које нам је одраније ставила на располагање КП Аустрије. Елегантно одевени, говорећи немачки, остављали смо на пролазнике и полицајце утисак угледних грађана. Јер ко би могао и претпоставити да је елегантни господин са, рецимо, букетом у рукама, организациони секретар ЦК КПЈ кога би радо шчепала полиција...

Ти бурни дани пуни су догађаја који се лако не заборављају, као ни дугогодишње пријатељство Тита и Кидричевих.

— После „аншлуса" отишла сам у Париз, где се налазио и Борис. Кад год је Тито у то време боравио у Паризу, био је наш гост. После завршеног посла нас троје смо одлазили на излете у Сен Дени или у неки биоскоп. Када сам родила Јуркицу, Тито је према беби показивао нарочиту нежност: он би у наручје узимао бебу, док смо Борис и ја уз степенице носили колица... Крајем 1939. године дошла сам у Југославију. Нешто касније вратио се и Борис. Био је одмах ухапшен. Тито се у то врме налазио у Истанбулу. Када смо се по Борисовом изласку из затвора 1940. године једног дана нашли у Загребу, одвео нас је у малу кафаницу на периферији града и погостио нас прасећим печењем, а једном другом приликом изенада је застао и без икаквог увода ми рекао:

„Знаш, ја сам Јожек Броз из Кумровца!"

Био је то доказ Титовог великог поверења у мене. И данас понекад размишљам о томе шта га је навело да ми открије своје право име — пита се Зденка Кидрич.

(Из књиге Александра Тадића „Први сусрет с Титом")

СЕРГЕЈ КРАЈГЕР — 1934.

„ПРОЛЕТЕР“ ЗА РУДИЈА

У септембру 1934. године, као главни „техник“ Покрајинског комитета Партије за Словенију, учествовао сам у организацији Четврте партијске конференције у Медводама код Љубљане. Припремајући долазак неких делегација на конференцију, мој је главни задатак био да на место одржавања конференције, у бискупски замак у Горичанама код Медвода, доведем друга Тита, с којим сам се први пут срео приликом његовог боравка у Љубљани јуна исте године.

Његово илегално име тада је било Руди. Иначе, друг Тито је у то време живео у Љубљани: стано вао је код мајке друга Бориса Зихерла, у центру Љубљане.

Тако почиње сећање Сергеја Крајгера, истакнутог словеначког револуционара, на његов први сусрет с Титом. Те године је млади Крајгер био председник стручног удружења студената на факултету, а затим Универзитетског комитета Партије.

ИЛЕГАЛНУ ЛИТЕРАТУРУ МОГЛИ СМО ДА УЗИМАМО САМО НОЋУ. ЧУВАЛИ СМО ЈЕ У МАГАЦИНУ ЧИЈИ ВЛАСНИК О ТОМЕ НИЈЕ ИМАО ПОЈМА.

— Неко време се код мене у подруму, пошто нисам био још нарочито компромитован, налазила штампарија илегалног студентског часописа „Црвени сигнал“, а ту смо штампали и неке друге илегалне публикације. Почетком маја исте године упознао сам се с другом Кардељом. До тада сам радио на факултету, у Удружењу студената, а од тада сам све више почео да се бавим илегалним партијским радом.

У то време је партијском техником за Словенију руководио један друг коме је претила опасност да буде откривен, па је Партија Крајгеру поверила задатак да руководи партијском техником.

— Преузео сам везе, шифре, адресе, канале и везе са иностранством, углавном са Бечом где су се тада налазили чланови Централног комитета. Тако сам имао прилеке да упознам партијску мрежу и руководеће кадрове Партије у Словенији: Кардеља, Лескошека, Кидрича, а током илегалног рада и Тонета Томшича... Упознао сам и друга Рудија, како се тада звао друг Тито. Још пре тога дешифровао сам писма која је он писао Покрајинском комитету КПЈ за Словенију.

ИПАК МОЖЕ!

Једног дана дошла ми је курирка Милена Бежанова, која је одржавала везу између стана Зихерлових и спољњег света, и рекла ми да је дошао један друг, инструктор Централног комитета и да жели да се састане са мном.

Састанак је био заказан за 16 часова код Средње-техничке школе у Ашкерчевој улици. У одређено време дошао сам на место састанка, а онда је стигао један врло елегантан човек, са златним цвикерима, мршав, озбиљна изгледа. То је био Руди. После краћег разговора овај друг је тражио да му донесем, хитно, у року од два сата, неколико последњих бројева „Пролетера“ и брошуре „Шта и како да се ради“. Међутим, ми смо илегалну литературу чували у једном магацину, чији сопственик о томе није имао појма, јер смо све удесили преко његовог сина. Због тога смо литературу могли да узимамо само ноћу. Објаснио сам другу Рудију да ће то бити веома тешко урадити пре мрака.

„Та литература ми је неопходна. Треба боље организирати технику, да је увијек при руци — рекао је друг Руди — а не овако...“

Одговорио сам да ћу видети шта се може учинити.

После два сата у заказано време, донео сам му тражену литературу.

„Но, видиш да се то ипак може...“ — рекао је насмешивши се.

Потом ми је дао да шифрирам једно писмо. Био је то његов извештај Централном комитету Партије који се тада налазио у иностранству. У ствари, краћа информација о Партији у Словенији и о руководећим словеначким кадровима с којима се тада сусрео. Колико се сећам тог писма, у њему је било речи и о једном другу кога је Руди у писму оценио као „врло живог и способног младића“. По опису сам закључио да је реч о Борису Кидричу.

Шифру сам држао у тајној прегради четке за косу. После шифрирања, преко веза које смо имали, писмо сам послао за Беч: однела га је једна другарица-курирка... Да, да, сећам се, у том писму се још говорило и о илегалној литератури, о часописима „Црвени прапор“, „Црвени сигнали“ и Словеначко национално револуционарно гибање“.

СТРИЦ И НЕЋАК

У току Рудијевог боравка у Словенији Сергеј Крајгер је још неколико пута сусрео овог човека за кога тада није знао да је Јосип Броз. Носио му је неке материјале. Све је то било у оквиру припрема за партијску конференцију која је те године одржана у дворцу љубљанског бискупа Рожмана, разуме се, без његовог знања.

— Скоро месец дана друг Руди је био одсутан из Љубљане. Претпостављао сам да је отишао у иностранство. Међутим, једног дана опет смо се састали и том приликом сам добио задатак да га повежем са другом Кардељом. Мислим да је то био први састанак другова Тита и Кардеља. Састанак је био организован на Флоријанској цести у Љубљани, у стану мог братића Данила, на углу Хренове улице и садашњег Горњег трга.

Руди и ја кренули смо ка том стану, где нас је очекивао Кардељ. Састанак је организован са највећим мерама опрезности, јер је Кардељ већ био прилично компромитован пред полицијом. Зато, док су Тито и Кардељ унутра разговарали, мој братић и ја смо у уским уличицама чували стражу. Истина, Данило није знао о каквом је састанку реч, али верујем да је наслућивао.

Друг Сергеј Крајгер је у то врем имао још један сусрет с Рудијем кога се такође веома радо сећа. Наиме, пошто су припреме за Четврту конференцију биле окончане, Крајгер је добио задатак да друга Рудија доведе на место одржавања конференције, у летњи дворац бискупа Рожмана у Медводама.

— Сећам се — прича Сергеј Крајгер — био је леп, сунчан дан када је требало да Руди и ја кренемо. Састали смо се испред хотела „Унион“. Са њим је дошла и Милена, партијски курир. Требало је да у Медводе одемо таксијем. Када сам пришао таксисти и рекао му куда желим да идемо, он ме је одмерио од главе до пете и рекао да сумња да ћу имати новца да платим за тако дугу вожњу.

„Ништа не брини! платиће то мој стриц!“ — показао сам му на друга Рудија који је стајао у близини.

Таксиста је погледао елегантног господина који му се смешкао и потврдно климао главом. Наиме, Руди није хтео да говори да се не би приметило да није Словенац, што би, можда, било опасно. Овако, таксиста је задовољно упалио мотор и пристао да нас повезе до Медвода.

Сишли су у месту Медно, недалеко од Медвода. „Стриц“ и „нећак“ кренули су полако пешице. Руди је предложио да уђу у једну гостионицу. Сели су и наручили неко пиће.

— У први мах сам се зачудио Рудијевом предлогу, али сам убрзо схватио да је то учинио из предострожности, да би се уверио да нас неко не прати. Пошто је све било у реду, наставили смо пут као туристи ка бискуповом дворцу, где нас је дочекао друг Кидрич. на партијску конференцију је стигла већина делегата, сем делегата из Беле Крајине. Тако је у присуству инструктора Централног комитета, друга Рудија — у ствари Јосипа Броза Тита — партијска конференција за Словенију могла да почне...

(Из књиге Александра Тадића „Први сусрет с Титом“)

Walt Disney

ПАЈА ПАТАК

НЕЗАБОРАВНИ БОКС-МЕЧЕВИ

НАЈДУЖА НОЋ ЦРНОГ БОМБАРДЕРА

ЏОЕ ЛУИС ЈЕ САМО У ДВЕМА РУНДАМА ЗАБЛИСТАО КАО ШАМПИОН — ТОМИ ФАР ЈЕ БИО ПОТУЧЕН АЛИ НЕ И ПРЕГАЖЕН.

Имао је посекотине испод оба ока, усне су му биле расцепљене, а глава пуна чворуга од разорних аперката и снажних левих крошеа. Па ипак, Томи Фар је издржао свих 15 рунди и поднео све ударце које му је задао Џое Луис.

ЗБУЊЕНИ ШАМПИОН

Ниједан дотадашњи противник Црног бомбардера није добио тако немилосрдне батине, нити је имао толико храбрости да их издржи до краја борбе, као британски шампион те спарне ноћи 30. августа 1937. на стадиону Јенки у Њујорку. Томи Фар није Џоу Луису преотео титулу шампиона света у

Звали су га Црни бомбардер

тешкој категорији, али је добро уздрмао противника и спасао образ кад то од њега нико није очекивао.

Пред око 35 хиљада бучних навијача који беху дошли да посматрају како Џое Луис с лакоћом први пут брани титулу освојену само два месеца раније, Фар је демантовао зналце који су сматрали да има мало или нимало изгледа против Црног бомбардера.

Томи Фар је, изнад свега, успео да збуни славног противника тиме што никако није хтео да се састави са подом. Не само што је примао ударце као да је од камена, већ их је бесно узвраћао, презирући проверену надмоћност супарника.

Остао је на ногама не захваљујући неорганизованом повлачењу, већ борећи се за сваки сантиметар простора у рингу. Био је то начин борбе који је Џоа Луиса приказао у неочекивано лошем светлу. Црни бомбардер је, додуше, одбранио титулу, али је његов углед био окрњен.

На спортским кладионицама широм Сједињених Америчких Држава уплаћивани су велики износи новца да Фар неће устати из свог угла на звоно које оглашава шесту рунду, што најбоље показује са коликом је предношћу Џое Луис улазио у професионални бокс-меч који траје 45 минута.

ТВРДА БРАДА

Тамнопути шампион наишао је на противника гранитне браде, гвоздене воље и велике храбрости који у њему није видео натчовека, већ обичног боксера. Луис је победио, али није добио борбу снагом свог надалеко чувеног ударца, већ захваљујући техници и изванредном левом крошеу. То је било његово једино офанзивно оружје у мечу са ратоборним Велшанином.

Фар се изложио великој опасности у четвртој рунди: Црни бомбардер пробио је његов гард страшним директом и добро га уздрмао десницом.

Изазивач је пету рунду почео доста тромо. Зато није чудо што је шампион — после неколико прецизно упућених левих крошеа — изненада упутио према Фаровој бради своју десницу и њоме га буквално подигао увис. Велшанин је улетео у клинч, а Џое Луис га је новим крошеом опет погодио у браду. Међутим, Фар ни тада није пао на под!

Уместо тога, он је у постепеном повлачењу неколико пута „кључнуо" Џоа левицом, добро чувајући браду ...

Осетивши на сопственој кожи снагу шампионског ударца, Фар је даље боксовао опрезно или агресивно, у зависности од тога како се борба одвијала, и тако све до средине тринаесте рунде

Пошто је током прва два минута Џое неколико пута левицом погодио Фарово лице и сваким ударцем помало га раскрвавио, изненада је приметио „рупу" у Велшаниновом гарду и погодио га аперкатом право у браду! Томијева колена су заклецала од силине ударца. За тренутак је изгледало да ће се срушити на под ...

Луис није био свестан да је његов ударац озбиљно уздрмао Фара. То се видело по томе што стечену предност није искористио за нову серију удараца, а Фар је потражио спас у клинчу. Луис је затим аперкатом поново погодио Фара у браду овај се после звона отетурао у свој угао.

ХРАБАР ИЗАЗОВ

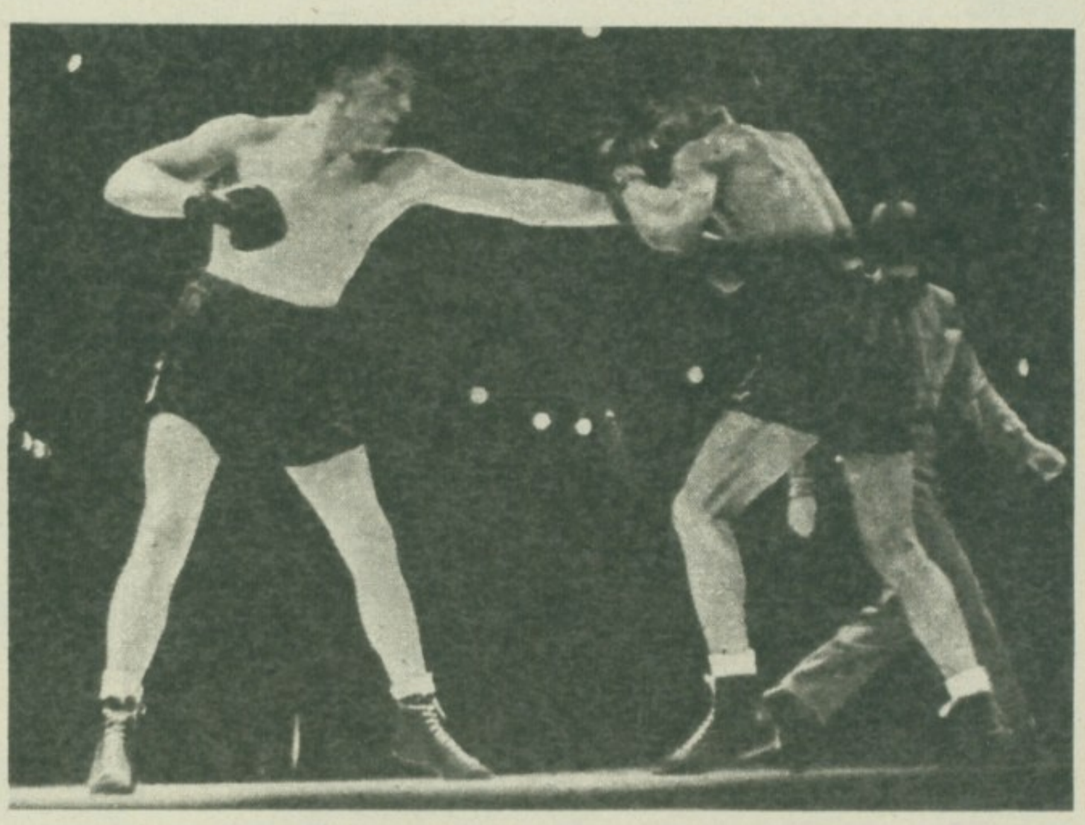
Навијаче је нарочито освојила смелост којом је Фар нападао Луиса. Колико се она граничила са безобразлуком најбоље се видело у 14. рунди, када је Велшанин намерно истурао браду према противнику, пркосно га изазивајући да покуша све што зна!

Судећи према „поштовању" које је указивао шампиону света, публика је стекла утисак да се изазивач понаша као да спарингује са другоразредним партнером.

Било да је очекивао да се његов супарник умори или да направи грешку и отвори се према његовом страшном ударцу, Џое Луис није губио нерве и боксовао је прилично прибрано. На махове би живнуо и постајао агресивнији, али му се, све у свему, нимало није допадало оно што је доживљавао у рингу, а нарочито што никаквим одлучујућим ударцем није успевао да преокрене ситуацију у своју корист.

Пре него што је почела последња рунда, Фар је скочио из свог угла десетак секунди пре гонга, као да изазива Луиса да иде на све или ништа!

Подсмех и звиждуци публике која се ругала јединој могућној одлуци судија (то јест победи шампиона) одзвањали су дуго у ушима Џоа Луиса док је сметено излазио из ринга после проглашења победника ...

Изазивач Томи Фар (лево) задао је грдне муке светском шампиону

Што се тиче Фара, публика га је поздравила бурним пљеском и заглушујућим повицима одобравања. Велшанину је то било заслужено признање за срчаност коју је показао спречавајући Црног бомбардера да заблиста као прави шампион.

Д. П.

ЧУВАЈТЕ СЕ ЗУБА!

Док гргеч или амерички сомић (цвергл) могу риболовца да убоду у руку приликом скидања са удице, јер су „наоружани" чврстим бодљама чији је убод врло болан, штука може да својим зубима нанесе врло тешке уједе. Незгода се најчешће догађа када се штука скида са удице. Чим осети убоде зуба ове рибе, човек инстинктивно повлачи руку из чељусти штуке што често изазива рањавање до кости. Да би се избегле овакве повреде и да би пецање било заиста уживање, најбоље је удицу, из уста штуке вадити нарочитим клештима намењеним само за ову употребу.

1

СТАРИЈА ОД РИМА — Према неким налазима претпоставља се да је Пиза, град на ушћу реке Арно у Тиренско море, била грчка колонија основана у 7. и 6. веку пре н. е. Дакле, старија и од „вечног града“ Рима. Од другог пунског рата (218—201. године пре н. е.) град у питомој Тоскани савезник је моћног Рима а затим, шта би друго, и његова колонија на шта подсећају и ове ископине. Међутим, изузетан стратешки значај допринео је да Пиза постане поморска база. У 11. веку град је добио сопствену општинску управу и водио независну политику. Галије са орлом, грбом Пизе, на прамцу, крстариле су, и харале, Средоземљем и у своје зидине довлачиле драгоцен плен богатог Оријента. Негдашња грчка и римска колонија у 12. и почетком 13. века постаје моћна поморска република, достојан такмац Ђенови и Венецији. То је и век највећег уметничког сјаја Пизе. Нарочито је позната архитектура која је у историји уметности добила назив „пизански стил“.

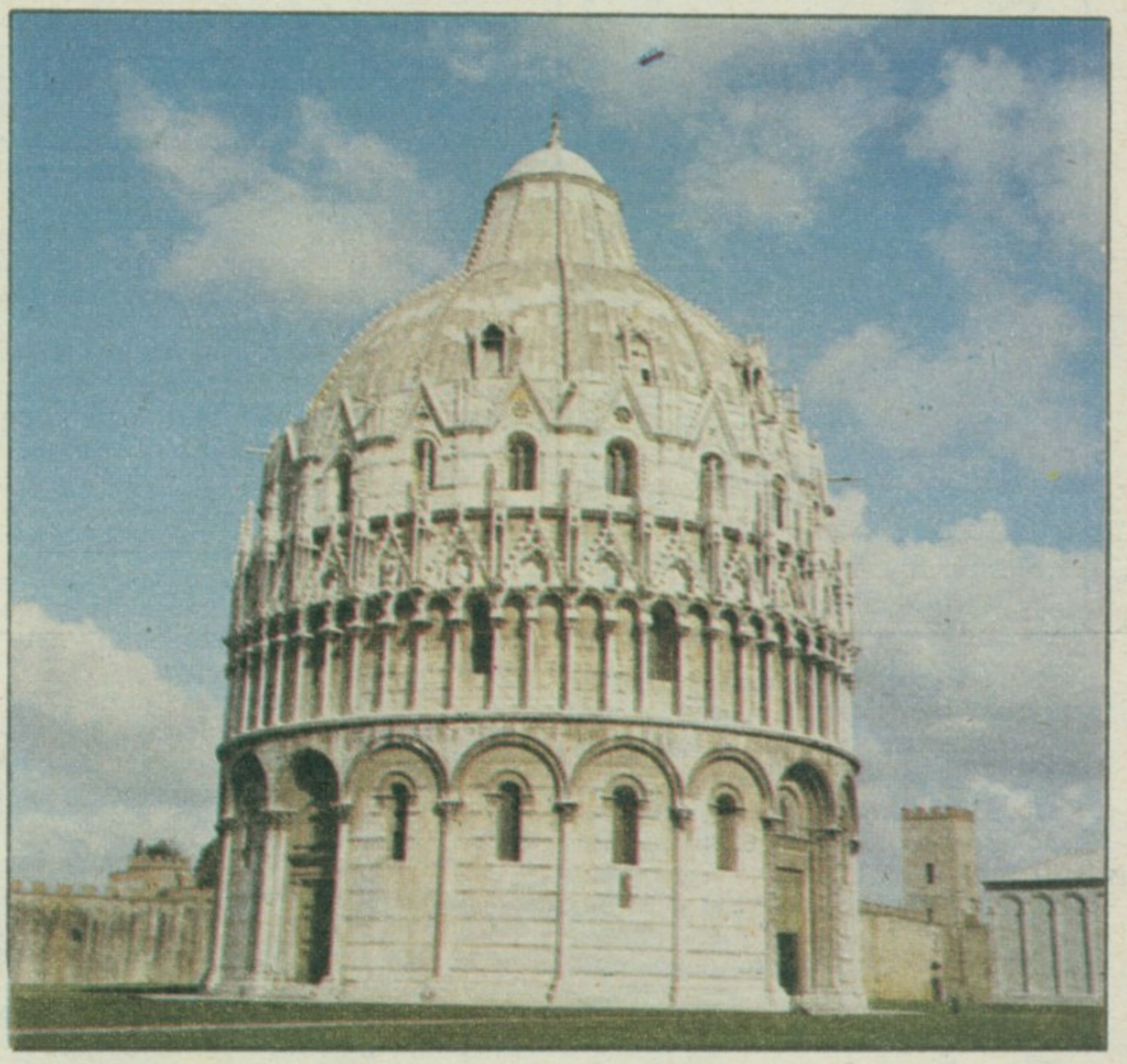
3

ПИЗАНО НА ВРАТИМА — Као и сва велика здања онога времена, и Катедрала је дуго грађена па је 1118, иако недовршена, посвећена, а Бускетово дело наставио је други велики неимар — Раиналдо, „prudens operator et ipse magister“, како стоји над улазним вратима. Фасада коју је започео завршена је пре 1180, а поштовање према свом претходнику Раиналдо је изразио тако што је у зид прве леве аркаде уградио саркофаг са Бускетовим посмртним остацима. Двокрилни портал у рељефу са призорима из Старог и Новог завета, дело знаменитог **Бонана Пизана,** настрадао је у страховитом пожару 1595. Да би се вратнице рестаурисале, требало је завести специјалан порез на со и прикупити 8600 шкуда. У Катедрали се чува и ремек-дело **Ђованија Пизана** „Мадона са дететом“, скулптура израђена из једног комада слонове кости. Велика знаменитост је и огроман бронзани канделабр назван Галилејевим, јер је, наводно, Галилеј, посматрајући његово осцилирање, открио једнако трајање осцилације, треперења клатна. Заблуда! Овај канделабр изливен је 1586, пет година после Галилејевог открића.

2

ПЛЕН ЗА КАТЕДРАЛУ — Нису поморци Пизе одлазили на Исток само по злато и зачине. И архитектура је „искрцавана“ у њиховој луци. Тако је и настао такозвани пизански уметнички стил. Најблиставији представник је Катедрала (Дуомо) чија је градња, како стоји уклесано на плочи изнад улазних врата, започета 1063. Списи говоре да је њеном рађању кумовала сјајна победа грађана Пизе над муслиманима у Палерму. Огроман ратни плен завештан је будућем Дуому којим ће се поносити Пиза. И велики архитекта **Бускето** латио се великог посла, спајајући традицију римских старохришћанских базилика са елементима лонгобардске и источњачке архитектуре. Обложену белим мермером са хоризонталним пругама и орнаментима од тамнозеленог мермера Катедралу краси укрсница са куполом, док су остали делови покривени дрвеним кровом крстастих сводова.

4

ЛЕПША ПО ДОМУ — Испред Катедрале никло је здање кружног облика са куполом — Баптисериј (Крстионица). Као и сви грандиозни објекти и изградња Баптисерија изискивала је прилична материјална улагања. Савремени уметник и историчар Ђорђо Вазари пише да је за подизање овог храма одређен порез од једне лепше по дому, у време када је Пиза бројала око 34 хиљаде димова. Мајстор **Диотисалви** започео је радове 1153, а китњасти готички орнаменти на стубовима са аркадама дело су **Николе Пизана.** Шиљате троуглове и витке фијале, обележја готике, додао је његов син **Ђовани.** Може се рећи да је и овде „грађен Скадар“ али на Арну, па је Баптисериј завршен тек у другој половини 13. века.

ПИЗА ГРАД И РЕПУБЛИКА ••••• 1

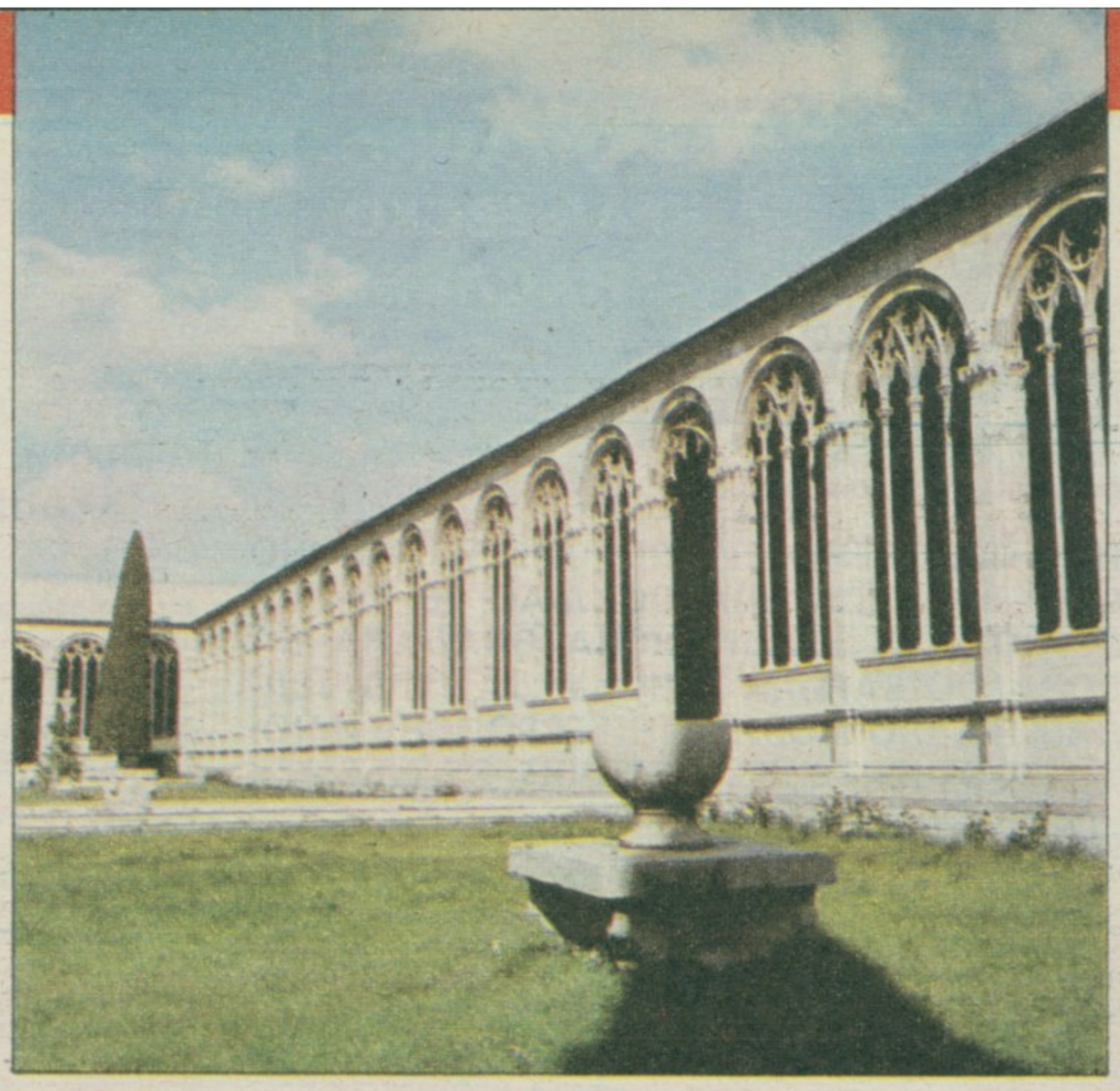
НЕ ДИРАЈТЕ МОЈЕ КУЛЕ!

Приредио: **П. Милатовић** Снимци: **М. Вујовић**

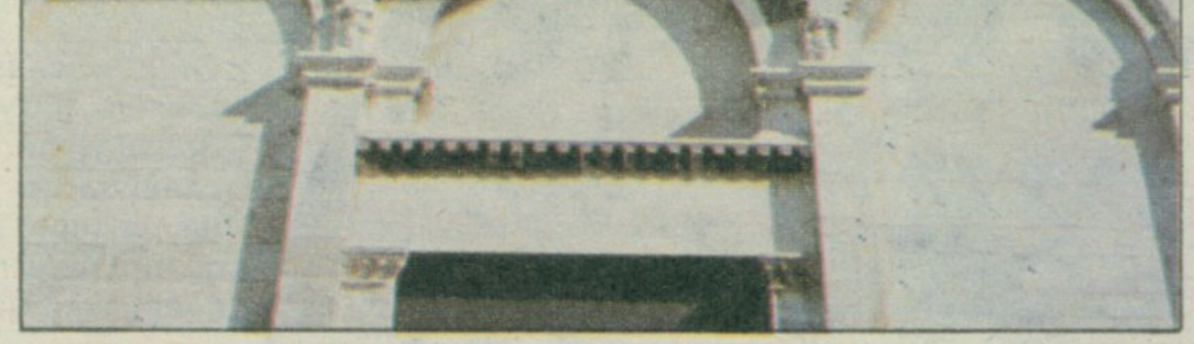
5

99 ГОДИНА ОКЛЕВАЊА — У средњем веку куле су представљале архитектонски симбол моћи и власти. Постоји и прича да је за противника највећа срамота било ако му се сруби врх куле. „Заштитни знак" Пизе Криви торањ (Кампаниле) почео је према небу да устремљује **Бонано Пизано** 1173. Стигавши до треће галерије кула је почела да се нагиње, што због тежине, што због нестабилног терена. Радови су прекинути, а градски оци двоумили су се пуних 99 година. На крају је прихваћен предлог **Ђованија ди Симонеа** и он је, између 1275. и 1284, подигао још три спрата. Задржавајући угао нагиба Симоне се трудио, донекле и успео, да „своје" спратове доведе у водораван положај. Ова мермерна грађевина дивних галерија и стубова висока 54,47 м послужила је Галилеју да са њене терасе врши познате **опите из гравитације**

6

ЗЕМЉА ИЗ ПАЛЕСТИНЕ — Последња монументална грађевина која се налази на тргу код Катедрале, народ га зове Кампо деи Мираколи, такође, је у „пизанском стилу". То је Кампосанто (Гробље). Богати и моћни грађани који су путовали на Оријент и тамо упознали раскош, почели су да истерују хирове и у родној Пизи. Захваљујући надбискупу **Убалду Ланфранкију,** настало је ово гробље. На повратку из крсташког рата он је галијом пренео товар „свете земље" из Палестине да би Пизанци у њој почивали. Како једна галија није била довољна, убрзо је у Јерусалим упућена читава флота. Виђенији грађани Пизе могли су да одахну: свете Христове земље било је довољно за племство. Изградњу је 1277. започео **Ђовани де Симоне.**

7

ТРИЈУМФ СМРТИ — Симоне је спољне зидове решио пљоснатим пиластрима и слепим луковима, док су са унутрашње стране изграђени тремови са великим квадрифорама које су у горњем делу украшене богатим мрежиштима. Највећу вредност Кампосанта ипак представљају многобројне фреске, грандиозни циклуси који потпуно покривају зидове. И док је у вајарству Пиза аутономна и у водећој улози, у сликарству се афирмишу странци. Ипак, у Кампосанту је највећи сликар Пизе **Франческо Траини** оставио ремек-дела, међу њима је познати „Тријумф смрти", нарочито актуелан после епидемије куге 1348. На жалост, пожар 1944. опустошио је ово силно уметничко благо.

МРАЧНО КРАЉЕВСКО НАСЛЕЂЕ

НЕ БОЈТЕ С

ИЗ ПОКОЛЕЊА У ПОКОЛЕЊЕ ЛИЧНО РИМСКИ ПАПА БЛАГОСИЉАО ЈЕ БРАКОВЕ КОЈИМА ЈЕ ШПАНСКА ВЛАДАЛАЧКА ЛОЗА ОСТВАРИЛА ТЕЖЊУ ДА ПОД ЈЕДНИМ ЖЕЗЛОМ ОБЈЕДИНИ ЕВРОПСКЕ И НОВООТКРИВЕНЕ АМЕРИЧКЕ ЗЕМЉЕ.

Од 1496. до 1700. године на шпанском престолу сменило се шест краљева хабсбуршке династије. Мада су се као владари веома разликовали, једног правила сви су се држали: женили су се и удавали само блиским рођацима.

Мало је вероватно да протагонисти ових родоскрвних бракова нису били свесни опасности којој се излажу. Тешки физички и психички поремећаји преносили су се с генерације на генерацију, а њихове несрећне жртве приписивале су их непредвидљивој вољи свемогућег Бога.

Црква је, истина, забрањивала бракове између крвних сродника, али је веровање у божанско право омогућавало овим „католичким височанствима" да се оглуше чак и о строге прописе вере. Из поколења у поколење лично римски папа благосиљао је бракове којима је шпанска владалачка лоза хабсбуршке династије остваривала своју тежњу да под једним жезлом обједини наследне европске земље и територије на новооткривеном америчком континенту.

ЛЕПИ СУПРУГ ХУАНЕ ЛУДЕ

Први душевни болесник кога је забележила историја шпанске круне је Хуана од Кастиље, познатија као Хуана ла Лоца — Хуана Луда — жена аустријског Хабсбурговца Филипа Лепог.

Браку Хуаниних родитеља, Изабеле Католичке, престолонаследнице Кастиље, и Фердинанда II, краља Арагоније, кумовала је жеља да се две земље уједине. Династички интереси превагнули су над чињеницом да су будући брачни другови блиски рођаци. Данак је платила Хуана.

Мада су и Изабела и Фердинанд били физички и ментално здрави, њихова кћер је непосредно после венчања испољила прве симптоме озбиљне психичке поремећености. Тачно је да је Филип Лепи био све само не примеран супруг, али је патолошка љубомора

Филип Лепи, муж Хуане Луде, умро је у 28. години од неке непознате болести. Деци је у „наслеђе" оставио грбав нос, истурену доњу вилицу и неприродно отромбољену доњу усну.

гнанство у дворцу Тордесиљас нису омели Хуану да на свет донесе шесторо деце.

Њихов отац Филип Лепи био је психички здрав, али је од свог оца, римско-немачког цара Максимилијана I, наследио наказне црте лица: грбав нос, неуобичајено пуну и отромбољену доњу усну и истурену вилицу.

СПОСОБАН ДА ВЛАДА

Године 1516. на шпански престо дошао је син „лепог" Филипа и луде Хуане Карло V. Мада обдарен продорном интелигенцијом, јаком вољом и ван сваке сумње способан да влада, с медицинске тачке гледишта и он је представљао патолошки случај: због истурене доње вилице наслеђене од Хабсбурговаца деловао је готово слабоумно а већ ионако ружне црте лица само је подвлачила отромбољена доња усна.

Како два низа зуба нису правилно прианјала један уз други, краљ је с тешкоћом жвакао храну, због тога читавог живота имао стомачне тегобе, непрекидно балавио, а његов говор изобличавао се у тешко разумљиво и за слушаоце непријатно фрфљање.

Карло V је био свестан свог изгледа. Француском краљу Франсоа I једном је написао:

„Не бојте се моје вилице, не уједам!"

Владар „царства у коме Сунце никада није залазило" могао је да се сурово шали на сопствени рачун, али не и да прикрије горчину тешког болесника. Крв Хуане Луде донела му је тешке депресије, често праћене самоубилачким нагоном.

Тадашњи хроничари забележили су да је Карло V патио од несносне костобоље, а по некима и од луеса, болести коју су морнари Кристофора Колумба управо за његове владавине донели у Европу.

Када је 1556. године абдицирао, Карло V је био сломљен не само државничким обавезама, већ и претешким бременом наслеђених болести. Моћно царство које је, поред аустријских наследних земаља, обухватало и Шпанију са Напуљом и Сицилијом и колонијалне поседе у Америци, препустио је сину Филипу II. Брату Фердинанду I уступио је аустријски део.

ПЕДЕСЕТ ДАНА АГОНИЈЕ

Филип II сео је на престо у тренутку када се Шпанија налазила на врхунцу моћи, али су спољни ратови и унутрашња разрачунавања из којих је краљ, истина, излазио као победник, земљу на крају довели на руб пропасти.

Пораз до тада несавладане „Непобедиве армаде", неизмирљива верска мржња распиривана ломачама и прогонима Инквизиције, покољи хиљада сељака маварског порекла који су опустошили југ шпанског полуострва — све су то „задужбине" Филипа II, последице верског фанатизма и тираније владара у чијим је жилама текла крв Хуане Луде.

Отац и син: Карло V и Филип II (у медаљону). Запањујућа сличност последица је истурене доње вилице коју су Хабсбурговци генерацијама преносили на потомке.

ра новопечене младе превазилазила грехе разузданог младожење.

Љубоморне сцене убрзо су се изродиле у застрашујуће хистеричне нападе које су смењивали периоди мрачне меланхолије. Ни очигледна поремећеност, ни тридесет трогодишње из-

Ни очигледна поремећеност, ни тридесет трогодишње изгнанство нису спречили Хуану Луду да на свет донесе шесторо деце.

ЦЕ, НЕ УЈЕДАМ!

Марија Тереза, жена француског краља Луја XIV, рођена је у брану Филипа IV и његове сестричине Марије Ане. Шпански Хабсбурговци памте још један танав брак у коме је мајка детету уједно била и сестра од тетке.

Историја га „бележи" као способног владара и вештог дипломату. Покушамо ли, међутим, да његов лик расветлимо са становишта патологије, слика коју добијамо је застрашујућа: Филип II наследио је типично хабсбурговске црте лица чију наказност није могла да ублажи ни компликована фризура, ни уштиркана крагна, ни брада које су дворски сликари на краљевим портретима узалуд наглашавали читавог живота.

Напади астме смењивали су читавог живота Филипа II са нападима страшне костобоље, боловао је од водене болести, имао жестоке нападе епилепсије, непрестано западао из једног у друго психотично стање. У сачуваним списима дворских лекара наилази се на недвосмислене описе симптома луеса.

Када се краљ повукао у велелепни дворац Ескоријал, било је то изгнанство човека који више није господарио собом. Педесет и три дана трајала је његова самртничка агонија: нелодношљив смрад тела које се распадало није ублажило ни спаљивање ароматичних биљака. Ужасне муке тог живог леша — да ли је то некоме тада пало на памет? — нису могли да искупе никакви династички интереси.

ОЖЕЊЕН СЕСТРИЧИНОМ

Па ипак, овај тешки болесник женио се четири пута. Само са другом женом, енглеском краљицом Маријом Тјудор, није био ни у каквом сродству. Последња, Ана Марија Аустријска, била му је сестричина, кћерка његове рођене сестре и Максимилијана II.

Син првенац Карло био је грбав, рахитичан и до те мере психички поремећен да га је сам Филип прогласио неспособним за престолонаследника и затворио. Околности под којима је умро никада нису разјашњење, због чега се данас оправдано сумња да је принц уморен.

Уместо Карла краљ је постао Филип III. И овај изданак хабсбуршке лозе био је психички и физички дегенерисан. Управљање земљом препустио је својим министрима, лопужама и преварантима који су умногоме допринели слабљењу шпанске моћи. Оженио се једном аустријском рођаком и на децу пренео бреме опасног наслеђа.

И његов наследник Филип IV имао је важнија посла од управљања земљом: док су други владали, он се забављао и заљубљивао. Приписује му се тридесетак деце од којих је озаконио осморо.

Свита пријатељица није му сметала да се два пута жени: у првом браку са Елизабетом Француском имао је осморо, а у другом — баш као Филип II оженио се сестричином, Маријом Аном од Аустрије — рођено је шесторо деце, међу њима и Марија Тереза, будућа жена француског краља Луја XIV, и Карло II.

Карло II, последњи владар хабзбуршке династије у Шпанији, наследио је свог оца Филипа када му је било само четири године. Рођен је у браку Филипа IV са сестричином Маријом Аном Аустријском, па му је тако мајка била уједно и сестра од тетке.

ЛОЗА »ЧИСТИХ« СЕ УГАСИЛА

И Карло II био је психички и физички поремећена личност. Могао је да се усправи само када би га неки од дворјана придржавао. Умро је слеп, глув и без трунке здравог разума, али тек пошто је 35 година владао Шпанијом.

Срећом, за разлику од својих претходника који су болести и наказност преносили на потомке, Карло, и поред тога што су га два пута женили, није имао деце. Династија „чистих" шпанских Хабсбурговаца угасила се.

Не потпуно, међутим, јер је за наследника Карла II одређен Бурбонац Филип Анжујски који је ступио на шпански престо под именом Филип V.

Први представник бурбонске династије у Шпанији био је унук Луја XIV и Марије Терезе, шпанске инфанткиње пре него што се удала, рођене у браку Филипа IV и Марије Ане од Аустрије и, преме томе, полусестре Карла II. Лују XIV, опет, мајка је била Ана Аустријска, кћерка Филипа III.

Тако је крв шпанских хабзбурговаца женском линијом пренета и на данашње Бурбоне којима припада и садашњи шпански краљ Хуан Карлос.

У два званична брака и многобројним незаконитим везама Филип IV имао је оно четрдесет шесторо деце.

ЗБИРКЕ ПАТОЛОШКИХ СТУДИЈА

Управо за владавине „чистих" Хабсбурговаца шпанско сликарство достигло је врхунац: Коељо, Зурбаран, Муриљо, Ел Греко, Веласкез велика су имена шпанског златног уметничког доба. Сви су они по неколико пута портретисали краљеве, краљице, инфанткиње, инфанте, њихове дворске луде и кепеце што су их увеселавали и ублажавали им свест о сопственој ружноћи призорима наказности и ружноће страшнијим од њихове.

Ови генијални сликари били су одани уметничкој истини па се нису много трудили да на својим платнима прикрију трагове мрачног наслеђа својих модела. Неке сале портрета музеја у Мадриду, Бечу и Холандији представљају у извесном смислу и јединствене збирке патолошких студија.

Све и да је хтео, велики Гоја није могао да удовољи захтеву Марије Луизе од Парме, жене слабића и развратника Карла IV, унука Филипа V:

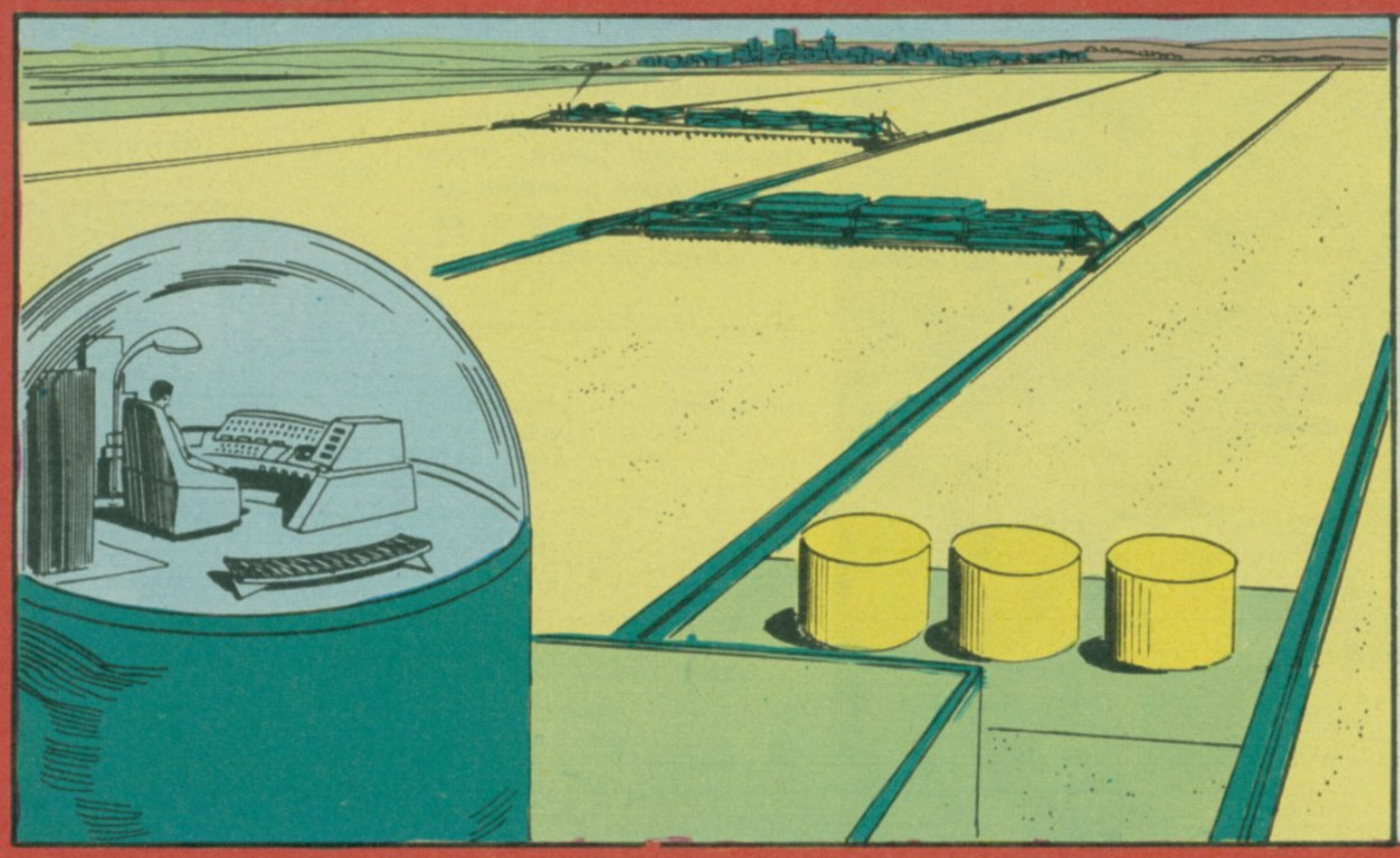
— Ево нас, дон Франсиско, учините од нас нешто лепо!

У низу групних портрета и појединачних студија Гоја је приказао слабоумље, разврат и наказности чланова краљевске породице, носилаца крви Хуане Луде.

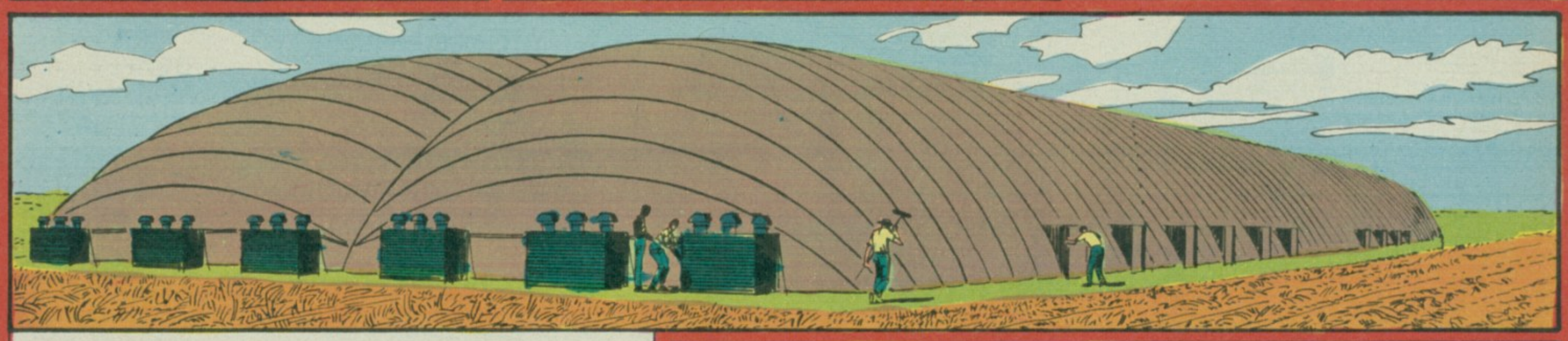
м. и.

ПРИРОДНА ВЕШТАЧКА ХРАНА БУДУЋНОСТИ

С УКУСОМ НАФТЕ

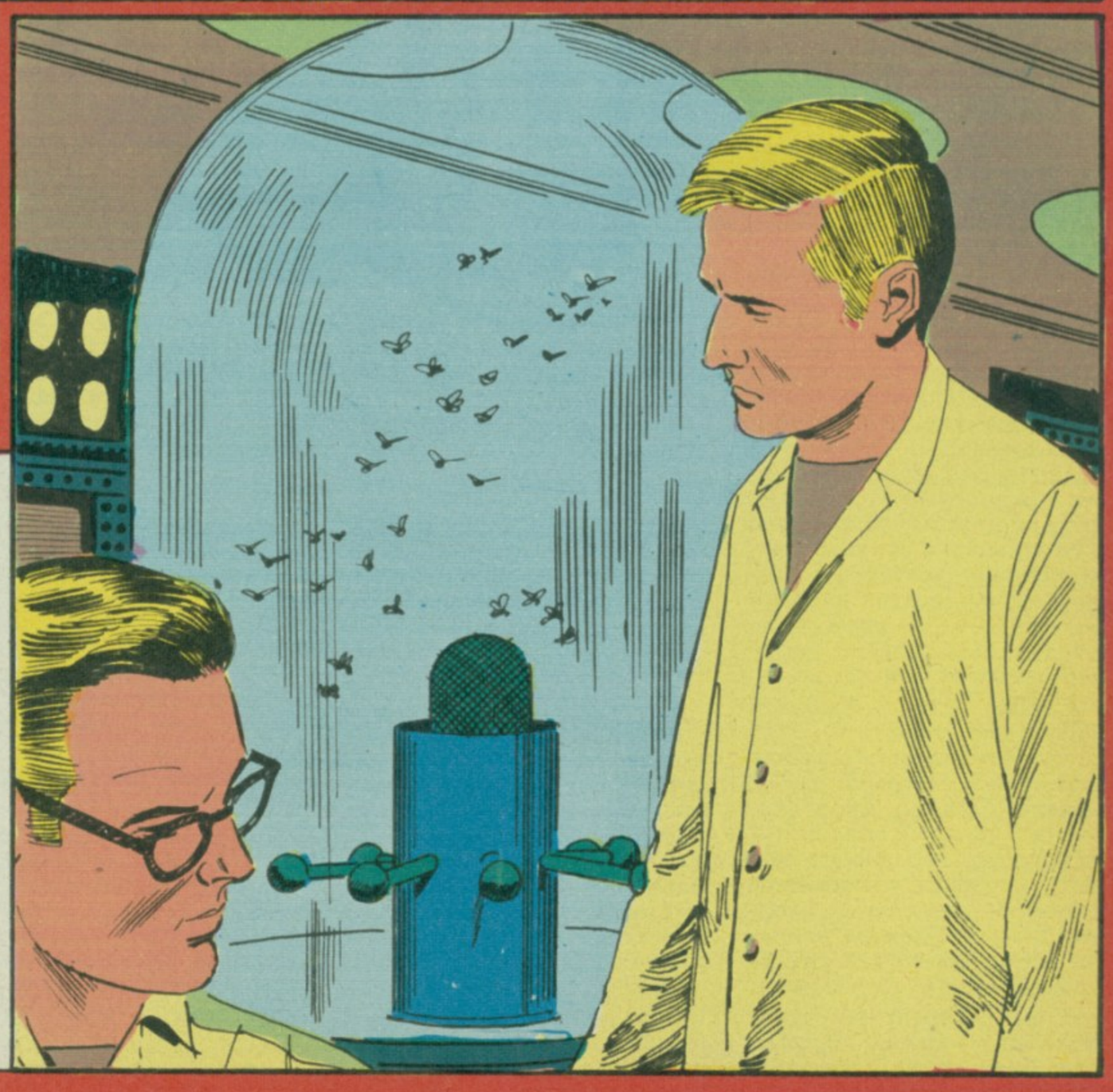

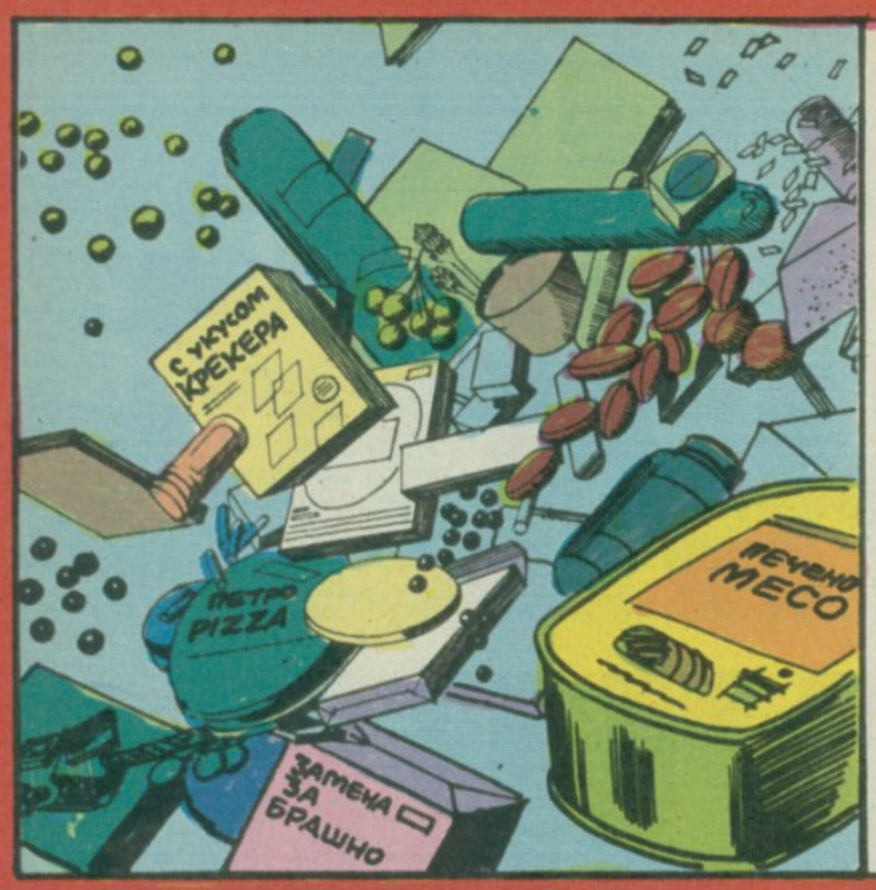
Храну није лако обезбедити. Само радови у пољу, рецимо, толико су сложени да спадају међу најтеже у овом процесу. Ипак, уз помоћ вештачких ђубрива, наводњавања, биолошке и хемијске контроле раста биљака пољопривредна производња у неким земљама достигла је, може се слободно рећи, границе изобиља. Конструисане су пољопривредне машине које обрађују земљу 100 пута брже од човека са животињом и око 1000 пута брже од пољопривредника који све ради сам. Машине са гама-зрацима, ултрасоничним и фото-ћелијама контролишу све, од величине и свежине једне главице купуса или салате до дужине махуне и тежине зрна грашка. Савремена технологија води нас према огромним аутоматизованим фармама на којима ће се сетва и жетва обављати искључиво машинама и уз помоћ компјутера.

Покушавајући да избегне ћуди времена пољопривреда се све више сели у стаклене. У процесу производње хране они имају велики удео. Провидни, пластични или стаклени кровови ових објеката пропуштају сунчеву светлост у свако доба године и истовремено спречавају растурање инфрацрвених зрака и исушивање ваздуха. У њима се аутоматски контролише атмосферски састав и, по потреби, утиче на концентрацију неких гасова који могу да увећају принос. На пример, већи проценат угљен-диоксида у ваздуху подстиче раст парадајза и сл.

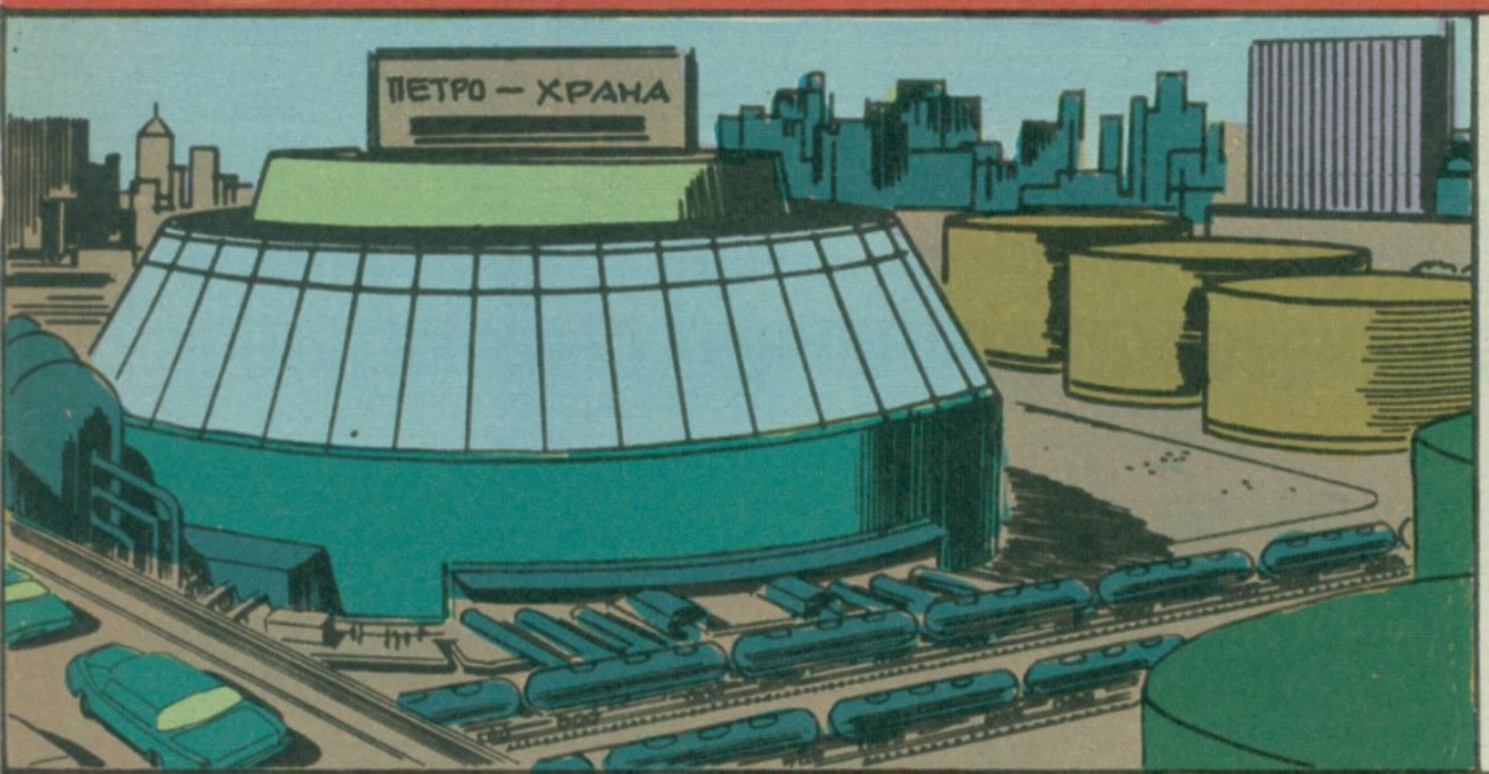
Упркос великом труду и успесима у производњи, безмало једну четвртину плодова уништавају разни паразити. Инсектициди су овде веома ефикасни, али често изазивају и нежељене последице. Зато се покушава са „расејавањем“ природних непријатеља паразита и успеси нису изостали. Да ова идеја није нова говори и пример с краја прошлог века: из Аустралије је на непознат начин у Америку доспела лимунова штитаста ваш и за кратко време готово уништила воћњаке у Калифорнији. Онда је, такође из Аустралије, донесена једна друга буба (rodolia cardinialis), природни непријатељ прве, и биолошка равнотежа је убрзо успостављена. Овај случај је истовремено означио и прву победу пољопривредника на плану биолошке контроле. Успеси ће бити далеко већи када се коначно утврди „шта се чиме храни“.

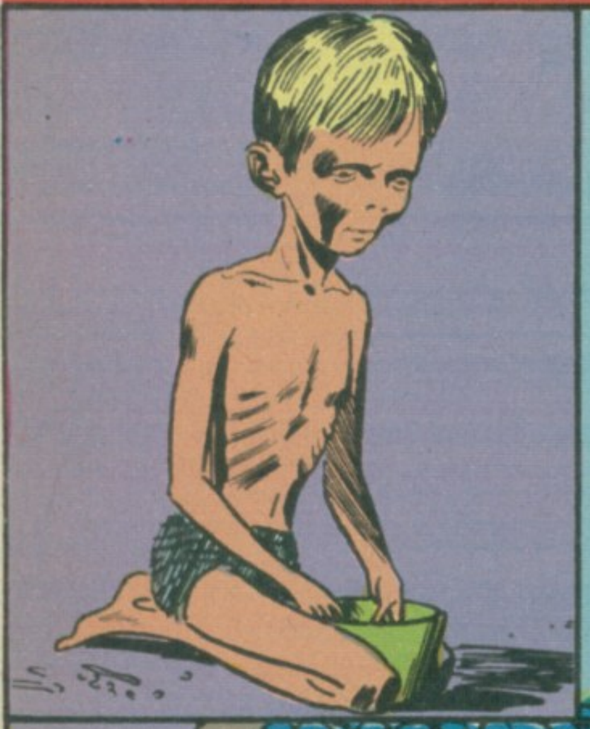

У међувремену се покушало са производњом синтетичке хране — директним хемијским методом или вођеним микробиолошким процесом. Карбамид или уреа је прва природна супстанца добијена из неживе материје. Синтезу је још 1828. године извршио немачки хемичар Фридрих Велер. Данас су хемичари у стању да производе аминокиселине а тако и све основне састојке за људску исхрану. То ипак не значи да ћемо у будућности јести синтетичке шницле или живети на пилулама. Корисни и здрави синтетички састојци само ће се додавати природној храни. То ће умногоме обогатити исхрану, нарочито у оним крајевима света где још хара глад.

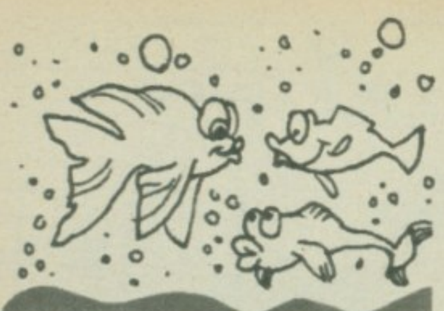
Квасац и извесне врсте бактерија од давнина се користе као додаци храни. Пиво, хлеб, кисело млеко, сир само су неки примери. Пре појаве фрижидера људи су и у топлим пределима, уз помоћ бактерија, успешно штитили храну од кварења. Најподесније сировине за добијање хранљивих састојака су нафта и угаљ којима се додају још неки елементи из земље и мора. Тако се дошло до једноћелијског протеина познатог под именом CSP (скраћеница од енглеског назива) који може да се користи и као замена за месо, мада му недостају боја и укус. Када се усвоји масовна производња CSP протеина, само са једним процентом светских резерви нафте моћи ће да се подмире потребе за протеинима бар 400 милиона људи широм света.

Док на једној страни велики проценат људи још гладује или пати од неухрањености, бројне болести у развијеним земљама најчешће су резултат погрешне исхране. Доказано је да артериосклероза, висок крвни притисак, шећерна болест и слично све чешће погађају становништво урбаних средина. У својој књизи „Исхрана данас“ др Јан Прајер са Новог Зеланда бави се овим проблемом и врши нека поређења. За експеримент су му послужили Маори настањени на овом острву и њихови сродници који су се задржали на острвима Полинезије. Само чињеница да се на острву Пукапука — потпуно изолованом од осталог света — шећер и со далеко мање употребљавају него на Новом Зеланду утиче на осетно смањење болести „цивилизованих“.

КАКО ПЛИВАЈУ РИБЕ

ЛЕТАЧИЦЕ, ШЕТАЧИЦЕ, СКАКАЧИЋЕ

И рибе су морале да се побрину за крму, пропелер, кобилицу, кочницу, хидростатички апарат, стабилизаторе...

Замислите да сте у реку ставили комад канапа чији је један крај фиксиран, а на другом је учвршћен неки предмет тако да може слободно да плива. Какав ће облик добити тај предмет после извесног времена? Добиће **облик издужене капи воде**, са заобљеним **предњим крајем** и задњим крајем који се завршава у облику шиљка — то је најхидродинамичнији облик. Такав облик има већина врста риба — бар оних најбржих.

Наравно, спорије рибе имају и другачији изглед: могу да буду у облику лопте, или пљоснате као лист, или у облику прута... Своју спорост ове рибе надокнађују другим предностима — способношћу камуфлаже, на пример.

Зашто брзе рибе имају баш облик капљице воде? Једноставно зато што тело у овом облику трпи **најмањи отпор средине** при кретању. (Отпор воде је 800 пута већи од отпора ваздуха).

Осим тога, зашиљен задњи крај спречава стварање вртлога који, такође, успорава кретање. Људи су одавно ово схватили, па су градили витке лађице, затим торпеда у облику издужене капи воде и, најзад, подморнице чији облик подражава најбрже морске животиње — морске псе, туне, сабљарке, делфине...

Хидролинамичан облик тела имају, на пример, **сипа** из групе главоножаца **ајкула** из групе риба, изумрли водени гмизавац **ихтиозаурус** и **делфин** из класе сисара. Ове животиње најразличитијег порекла имају сличан облик тела — јер су се прилагодиле кретању у воденој средини. Биолози то називају **конвергенцијом форме.**

РАЗЛИЧИТИ КОМПЛЕТИ

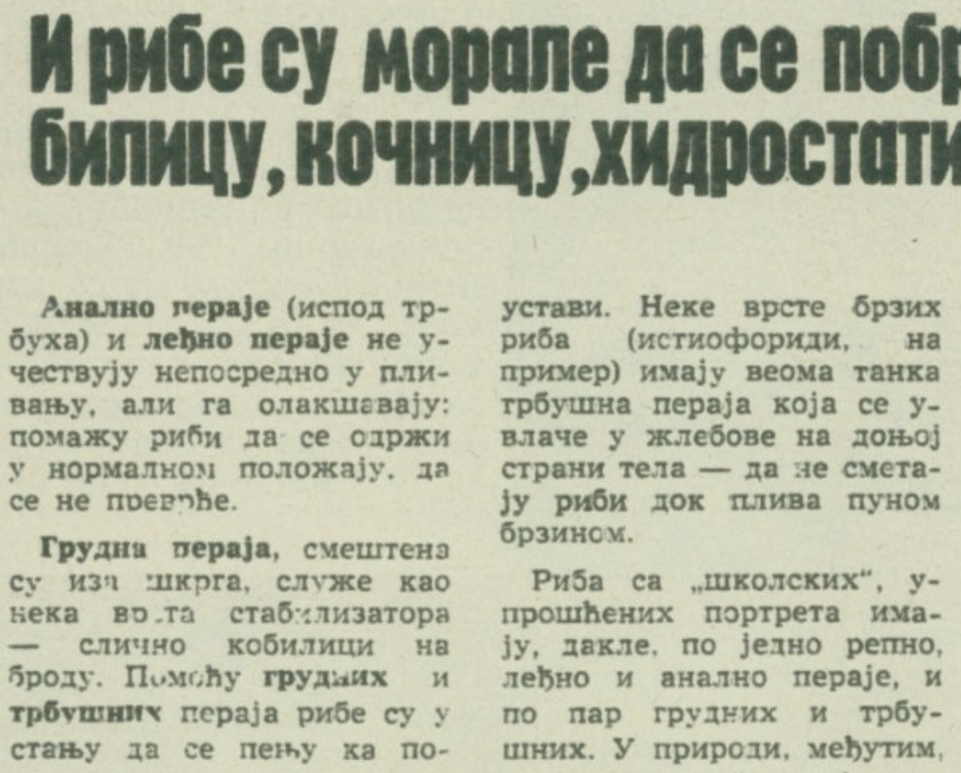
Рибе су се, дакле, прилагодиле кретању у води најпре обликом тела, а затим — перајима. Главни орган кретања је **репно пераје:** кретањем репног пераја риба се потискује напред. Ово пераје у исти мах служи и као кормило.

Анално пераје (испод трбуха) и **леђно пераје** не учествују непосредно у пливању, али га олакшавају: помажу риби да се одржи у нормалном положају, да се не преврне.

Грудна пераја, смештена су иза шкрга, служе као нека врста стабилизатора — слично кобилици на броду. Помоћу **грудних** и **трбушних** пераја рибе су у стању да се пењу ка површини или да се спуштају у дубље слојеве воде. Ова пераја служе и као весла, при чему помажу риби да се нагло окрене на леву или десну страну. Делују и као кочнице — па риба може нагло да се заустави. Неке врсте брзих риба (истиофориди, на пример) имају веома танка трбушна пераја која се увлаче у жлебове на доњој страни тела — да не сметају риби док плива пуном брзином.

Риба са „школских", упрошћених портрета имају, дакле, по једно репно, леђно и анално пераје, и по пар грудних и трбушних. У природи, међутим, овај „комплет" пераја може да буде у најразличитијим варијантама — по броју, величини, облику и функцији.

Бакалар, рецимо, има три леђна и два подрепна пераја. Неке дубинске **јегуље** **гутачице** немају грудна пераја. Једна риба из породице морморида нема ни трбушна, ни подрепна, ни репна пераја — али, за накнаду, има дугачко леђно пераје које почиње одмах код главе и протеже се готово целом дужином тела. Многе из реда изоспондилних риба имају једно мало, меснато масно пераје негде на средини између леђног и репног.

ПОМОЋУ БРЗИХ КАМЕРА

Неким екстравагантним рибама пераја служе — за летење: људи који су пловили тропским и умереним морима приметили су рибе полетуше које прелећу по неколико метара брзином од педесетак километара на час. Вековима се расправљало да ли ове рибе заиста лете. Тек је недавно, помоћу брзих камера, утврђено да полетушама обично крила не трепере у току лета, већ остају релативно непокретна. Оне једре слично летећим веверицама Северне Америке и летећим гуштерима и змијама Малаје. Једине рибе које лете у правом смислу су **јужноамерички летећи харацини:** они се крећу кроз ваздух покретањем грудних пераја.

Код живописних **морских ластавица** доњи зраци великих лепезастих грудних пераја раздвојени су у облику прстију па се ова риба служи њима — да шета по дну. И **главати скулпин** воли да хода по дну, и то кратким скоковима у којима се помаже прстоликим врховима грудних пераја.

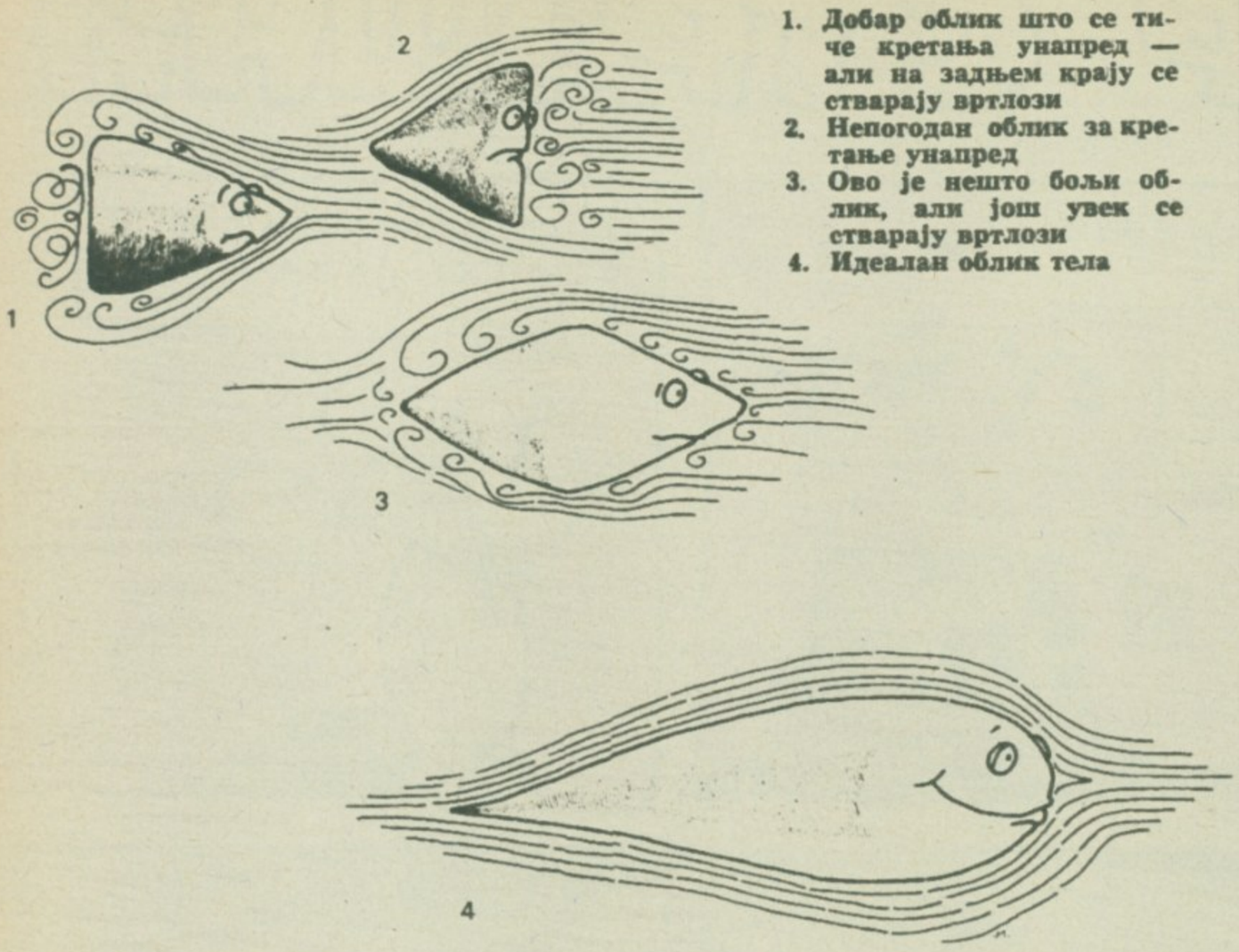
Код неких риба бочне ивице трбушних пераја срастају градећи усисни левак којим животиња може да се причврсти за стену (**главочи**, на пример).

СКРЕТАЊЕ — ГЛАВОМ

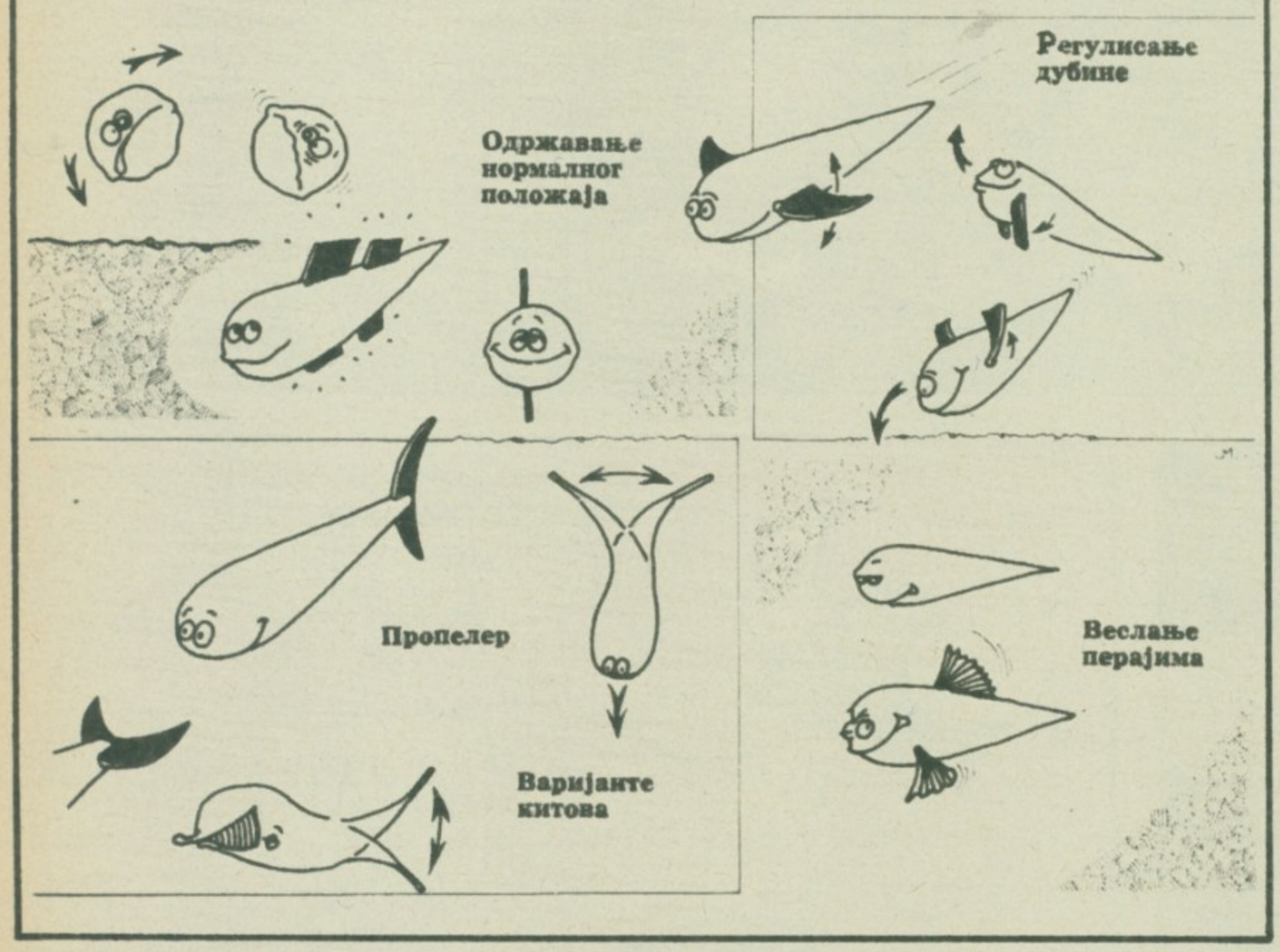
Најбрже рибе — туне, сабљаци, марлини, неке ајкуле — приљубљују пераја уз тело и брзо веслају репом; при том покрећу и цео задњи део тела састављен од врло снажних мишића, који чине три петине укупне тежине ових риба. Захваљујући оваквим покретима и изузетно хидродинамичном облику тела, ове рибе постижу брзину која је просто невероватна када се упореди са утрошеном енергијом: 50 до 80 километара на час!

Осим тога, кожа извесних морских сисара тако је грађена да спречава стварање вртлога. Слуз којом је обложена већина риба служи истој сврси.

Спорије рибе пливају на другачији начин. **Шаран** лагано весла својим изузетно покретљивим грудним перајима. **Јегуље** се увијају целим телом. **Морски коњић** се креће уз помоћ малих лепезастих пераја, а кад хоће да скрене, понекад се послужи и — главом: променом положаја главе мења се тежиште, као и

1. **Добар облик што се тиче кретања унапред — али на задњем крају се стварају вртлози**
2. **Непогодан облик за кретање унапред**
3. **Ово је нешто бољи облик, али још увек се стварају вртлози**
4. **Идеалан облик тела**

однос између леђног и грудних пераја. **Тропске скокунице** се не повлаче са осеком, као већина других риба, већ остају на блатним спрудовима, а ако се појави нека опасност, једноставно се разбеже — у скоковима. **Раже** имају проширена грудна пераја причвршћена за бочне стране главе, и њима машу као крилима.

КЕСА ЗА РОЊЕЊЕ

Већина риба у трбушној дупљи има **рибљи мехур**, једну „кесу“ која се преко крви снабдева гасом. Тај орган представља **хидростатички апарат** рибе: помоћу специјалних мишића мехур се шири и скупља чиме помаже животињи да се дубље спушта ка дну воде или диже према површини. Чим су проучили принцип рада рибљег мехура, људи су га, наравно, искористили за конструисање машина — и смислили су баласт којим се регулише дубина роњења подморнице.

Неке рибе немају рибљи мехур. То је случај, рецимо, са већином инисмних риба. Али зато код неких риба мехур има и додатне функције: амије на пример, имају добро развијен мехур с ћелијском унутрашњом површином, тако да овај орган може да врши и улогу плућа — и омогућава амији да живи у води сиромашној кисеоником, или чак да преживи ван воде и до 24 часа.

Еволуција животињских врста ишла је, у принципу, из воде ка копну. Неке животиње су, ипак, више волеле да остану у води; а неке су се, пак, копнене животиње накнадно враћале у водену средину: китови, перајари (фоке и моржеви) и делфини потомци су копнених животиња. Израз „срећан као риба у води“, очигледно, није само фраза. Доказ су и све упорнији покушаји човека да колонизује водено царство. Живот је потекао из воде, и вода се, изгледа, не напушта тако лако.

Љ. Ј.

ТЕЛЕДИРИГОВАНА БЕЛЕЖНИЦА

КАД ЗАЗВОНИ ШКРАБОФОН

Холандски истраживачи, првобитно у жељи да олакшају општење глувих, дошли су до изума који обичан телевизијски пријемник претвара у теледириговану бележницу.

Адаптирани пријемници повезани са телефонима омогућују свим корисницима да, док разговарају, виде и електронску слику рукописа свог саговорника. Објашњење за које су речи недовољне може се на овај начин лако допунити цртежом.

Пише се неком врстом хемијске оловке на хартији која лежи на танкој плочици формата А5. Оловка је жицом повезана са електронским колом у овој плочи тако да дијаграме, једначине, цртеже, па и сваку жврљотину претвара у импулсе које ће телевизор примити преко антенског прикључка.

И слика и глас могу се заједно емитовати у виду звука путем јавне телефонске мреже а потом поново раздвојити у пријемнику. Звук цртежа или рукописа одваја се системом филтера од звука гласа, како не би ометао разговор.

Један од додатака је електронска „гумица“ којом се слика може брисати, како делимично тако и у целини. Осим тога, уређај сам може на хартији да извлачи праве линије што је од велике помоћи у исцртавању компликованих кривуља.

Ову технику усавршио је у Холандији телекомуникациони огранак корпорације „Филипс“ служећи се резултатима универзитетског рада на пројекту телефона за глуве. Из Холандије је изум прешао у Енглеску где је већ постао познат под називом scribophone, у верном преводу — „шкрабофон“. Остаје да се види хоће ли потражња оправдати масовну производњу и тако учинити приступачнијим уређај који сада стаје око 90 хиљада нових динара.

Неки предвиђају да ће пословне организације похрлити да набаве „шкрабофон“. Једна енглеска фирма извела је успешан експеримент: одржала је са својим партнерима у Шкотској „даљинску“ конференцију која је уштедела путовање и дневнице преко десет особа. Додуше, ново техничко достигнуће вероватно није нарочито одушевило оне којима се изјаловио службени пут!

Осим овакве употребе, за коју је већ скован израз „телеконферисање“, „шкрабофон“ ће бити врло користан у просвети и разним врстама обуке. Поред тога што омогућује непосредно општење између наставника и студента, то јест, предавање „уживо“, у уређај се може укључити и стерео магнетна касета која ће на једном каналу имати сниман звук а на другом цртеже и дијаграме.

Све је то ствар врло блиске будућности. Зато можда није наодмет да се у међувремену већ привикавамо на нове термине: шкрабофон, шкрабофонија, шкрабофонирати **Ј. М.**

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

'АЈДЕ ДА СВРАТИМО НА ЈЕДНО МЕЗЕНЧЕ! НЕШТО САМ ОГЛАДНЕО!

ОПЕТ?!

ДОБРО, АЛ' НЕМОЈ МНОГО ДА ЗАКЕРАШ!

ДА Л' СИ РЕКАО КЕЛНЕРУ ДА СЕ ЖУРИМО?

АХА!

А ДА Л' СИ ТРАЖИО СТО ПОРЕД ПРОЗОРА?

АХА!

ЈЕСИ Л' НАРУЧИО МЕЗЕ?

АХА!

А ДА Л' СИ МУ ДАО БАКШИШ?

DIK BROWNE 5-25

© 1980 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

ФАРМА НАД ЗАЛИВОМ ДИСКОВЕРИ

ЏЕК ЛИНЧ СУПЕР-АЛФА

ДА ЈЕ ХТЕО, СЕЈБЕР ЈЕ ЈЕДНИМ ЈАЧИМ СТИСКОМ ВИЛИЦЕ МОГАО ДА МИ ПРЕГРИЗЕ ВРАТ. ПОЛОЖИО САМ ПРВИ ИСПИТ ПРЕД ШТИЋЕНИКОМ КОЈИ ЈЕ ЖЕЛЕО ДА УТВРДИ КО САМ И КАКАВ САМ.

Пре девет година педесет шестогодишњи Џек Линч и његових 98 вукова коначно су се настанили на полуострву Олимпија у држави Вашингтон. Ограђени резерват последње је уточиште за 72 бизонска вука, северноамеричку врсту које већ пола века нема у дивљини.

Како је Линч, ветеран II светског рата, пилот, минер, копач злата у Мексику, одгајивач ескимских паса и функционер у једном грађевинском предузећу, одлучио да се посвети послу који му не доноси ни пребијене паре, а одузима 12 до 14 сати рада дневно?

Он каже — случајно. Године 1960. прочитао је у неком часопису чланак о др Мек Клирију и фарми коју је овај још 1920. године купио у Пенсилванији како би створио резерват са 25 вукова. Животиње је на једвите јаде покуповао широм земље решен да бар њих сачува од истребљења.

ВУКОВИ НИСУ ПСИ

Неколико дана пошто је сазнао за др Мек Клирија, Џек Линч је отпутовао на његову фарму. Затекао је болесног и разочараног деведесет трогодишњака који је добар део живота и све што је имао утрошио на подухват који му се, после толиких година, чинио јаловим.

Џек Линч се није двоумио: обећао је да ће бригу о вуковима преузети на себе:

„Не сећам се да сам икада био толико узбуђен. Један поглед на последње бизонске вукове против којих су се удружили и природа и човек био ми је довољан".

Годину дана касније, Линч је распродао све што је имао да би купио део фарме и све Мек Клиријеве вукове:

„Нисам ни сањао у шта се упуштам".

Брзо је научио. Тачније речено, три недеље по доласку прву лекцију дао му је мужјак по имену Сејбер. Сејберу је, изгледа, дојадио живот у ограђеном простору, па је зубима почео да „отвара" пролаз на жици.

„Када сам тог јутра ушао у Сејберов кавез, још сам живео у убеђењу да су вукови, на крају крајева, пси. Кренуо сам, без поздрава, према огради и почео да крпим рупу коју је Сејбер већ данима упорно и марљиво отварао.

Нисам имао времена ни да схватим шта ме је снашло, а већ сам лежао на земљи. Вук је разјапио чељусти, али уместо у врат, како сам очекивао, зграбио ме је за ногу и почео да вуче по кавезу. Био сам довољно присебан да не покушавам да се борим. Колико је трајало не знам, али знам да сам га хвалио и тепао му све до часа када сам се онесвестио од страха.

Када сам дошао к себи, лежао сам крај жичаних врата кавеза. Мој нападач седео је мирно на другом крају и испитивачки ме посматрао. Нешто касније Мек Клири ми је објаснио да то, у ствари, није био прави напад. Да је хтео, Сејбер је једним јачим стиском зуба могао да ми прегризе врат. Положио сам први испит пред штићеником који је хтео да утврди ко сам и шта сам".

ПОСЛЕДЊИ ПОЗДРАВ МЕК КЛИРИЈУ

Двадесетак дана касније, Линча је усред неког посла пресекло завијање вукова. Потрајало је двадесетак минута и такве звуке Линч никада, ни пре ни касније, није чуо. Чопор је осетио да је Мек Клири умро.

Од тога часа Џек Линч постао је једини заштитник двадесет пет последњих бизонских вукова у Сједињеним Америчким Државама.

Пре девет година одлучио је да потражи нов животни простор за своје штићенике. Изабрао је 400 хектара шумовитог земљишта на полуострву Олимија над заливом Дискавери. Осим благе климе ту га је довела и нада да ће на бројним фармама у околини лакше набављати 15 до 18 килограма меса, дневни оброк његових вукова.

Кавези на новој фарми су пространи и чисти, вукови добро ухрањени и здрави, принове бројније. Види се да се о њима брине неко ко у тај посао улаже много љубави, размишљања и стрпљења.

Животиње на свој начин разумеју човека и захвалне су му. На челу сваког чопора у природи налази се вук предводник кога зоолози називају алфом. На фарми изнад залива Дискавери супералфа је Џек Линч.

Да би се схватио посебан статус који он ужива у „друштвеној" хијерархији ових животиња, довољно је присуствовати једном јутарњем обиласку кавеза

Чим се Џек појави на главној капији, вукови хитро прилазе оградама својих кавеза. Ни трага од удворичке понизности затвореника пред тамничарем: пре би се могло рећи да се пријатељски расположена гомила окупила да поздрави неког вољеног и поштованог.

Линч улази у неки од 30 кавеза да се поздрави. Застаје пред једним младим вуком да га „почеше" и почупа шаку заостале зимске длаке. Задиркује га због јадног стања његовог до пола зимског од пола новог крзна.

ЉУБОМОРНИ ЛУПИ

Неколико корака даље, прилази му олињала вучица ногу укочених од реуме: Линч је зналачки масира. Поред кавеза вука предводника, мужјака Ламокса тешког 80 килограма Џек ниједно јутро не пролази без поздрава — пријатељског рвања и шаљивог гуркања.

У дну фарме, у последњем кавезу, живе крупни окретни Лупи и крхка млада вучица. „Дама" неуморно скакуће, очигледно у жељи да привуче Линчову пажњу. Њено одушевљење нимало се не допада Лупију: поставља се између ње и врата кавеза, претећи режи и повремено показује Линчу оштре очњаке.

— Лупи је страховито љубоморан. Подсећа ме на постаријег господина са лепом младом, ветропирастом женом — каже Џек, а онда се одлучно, али без трага љутње или нестрпљења у гласу обраћа Лупију:

— Лупи, то ми се не допада.

Мада се и даље кези, изгледа као да је Лупи прихватио критику, јер дозвољава Линчу да га неколико пута потапше, а потом и да се мало поигра са женком.

— Јединственог „рецепта" нема — сваки вук је личност за себе — тврди Линч. — С друге стране, спремни су да прихвате дисциплину зато што и међу собом поштују ред и имају развијен осећај за заједницу. Човек само мора да води рачуна да их не увреди или понизи — тада постају опасни. Ја сам то сазнање скупо платио.

Дванаест ожиљака „цена" су Џековог привикавања на законе вучјег света. Он тврди да је свака од тих рана заслужена. Кажњаван је само онда када би, из незнања или нестрпљења, прекршио неки табу или важно друштвено правило.

ИМАЛО ЈЕ СМИСЛА

Вучја заједница са фарме изнад залива Дискавери увећала се прошлог лета за 13 нових чланова. У њиховом подизању учествовала је и Мери Вилер, од 1976. Линчов помоћник.

Откако су његова лична средства пресушила, Линч се сналази како зна да би дошао до новца за одржавање фарме. Потреба га је натерала да ретким посетиоцима наплаћује улазнице, али је зарада незнатна.

Највећи део преко потребних средстава долази од новчаних прилога „вучјих поочима и помајки", појединаца и породица широм САД који деле Линчово уверење да ове ретке животиње заслужују да опстану.

И поред њихове добре воље. трошкови надмашују средства, а бизонски вукови одржавају се само захваљујући упорности двоје људи спремних да се одрекну свега како би остали верни животињама које су једном узели у заштиту.

У беспоштедној селекцији коју врши сама природа бизонски вукови изгубили су једном за свагда своје место у дивљини. Да повратка за њих нема зна и Џек Линч, али на питање да ли можда ипак не мисли да је 19 година свог живота проћердао, одговара одлучним „не":

— У њиховом гену сачуван је делић еволуције и еколошких сила које су створиле овај данашњи свет. Помогао сам да се очува нешто јединствено, древно и величанствено. Као толики други људи, ни ја, донедавно, нисам могао да се похвалим како сам у животу урадио ишта вредно. Захваљујући вуковима сада верујем да је мој живот имао смисла.

М. И.

БИМ И БУМ

ШТЕТА, КАПЕТАНЕ, ШТО НЕ УМЕШ ДА ПЛИВАШ!

КРАЉ БОНГО ДАЈЕ ВЕЛИКУ НАГРАДУ ОНОМЕ КО ПРЕПЛИВА ЗАЛИВ УБИ-БУЂИ!

МА НЕМОЈ! А ЗАБОРАВИЛА СИ ДА САМ ИШАО У ШКОЛУ ЗА НЕПЛИВАЧЕ!

ДАНА СВЕ О НАШЕМ ЛИВАЧКОМ ТАКМИЧЕЊУ.

ОВО СУ ПРАВИ ШАМПИОНИ У ПЛИВАЊУ!

BY-P. DIRK

НАПРЕД, БЕЛКЕ!

ГА-ГА!

ГА-ГА!

ЈОШ ЈЕДАНПУТ ИСТО, И ДОБИЋЕТЕ МАЛО КУКУРУЗА!

ЈЕСТЕ ДА ЈЕ НАГРАДА ПЕТ СТОТКИ ОНОМЕ КО БУДЕ ПРВИ, АЛИ...

ПА ВИ ТРЕБА ДА ПОКОСИТЕ ТРАВУ, А НЕ ДА СЕ КУПАТЕ!

ПОКАЗАЋУ ЈА ВАМА КО СЕ КУПА!

ЖЕЛИМО ДА БУДЕТЕ ПОСЛЕДЊИ!

ХВАЛА ЗА ПАНТАЛОНЕ!

САД ЋЕТЕ ВИДЕТИ КАКО ШАМПИОН ПЛИВА!

ХССС!

ХССС!

ШТА?

РЕК'О ЈЕ ДА МУ ЈЕ ДОСТА КОСИЛИЦЕ, ПА ЈЕ ОТИШ'О ДА ПРЕПЛИВА УБИ-БУЂИ!

И ТО НАГЛАВАЧКЕ, МАМА!

СТАНИ, ТИ ШАМПИОНЕ! ТАКО СЕ НЕ ПЛИВА!

ЈУ, КАПЕТАНЕ!

ГА-ГА!

ГА-ГА!

ПРАВИШ СЕ ВИЦКАСТ, ЈЕ Л'? НАЗАД ДА КОСИШ ТРАВУ!

А?

ТРЕБА ПРЕДАХНУТИ И САЧЕКАТИ ДА СЕ КАПЕТАНОВЕ ПАНТАЛОНЕ ОСУШЕ!

СЛАЖЕМ СЕ!

ЦРНА БРАДА: ЛИМУНАШИ

II ДЕО

НИК И СПАРАДРА УПРАВО СУ ДОКАЗИВАЛИ ВАЖНОСТ ДОБРЕ И ЗДРАВЕ ИСХРАНЕ МОРНАРА. ЊИХОВА ТРИ ЧОВЕКА, ПОШТО СУ СЕ НАЈЕЛИ ЛИМУНА, ПРАВИЛИ СУ ПОКОР ТЕБУ ГУСАРИТА ...

ЈЕДАН?

ДВА... ТРИ?

ДРЖИ ЛИМУН, ПА ДА ДОКРАЈЧИМО ОВУ БАНДУ?

НАПРЕД?

ПОХВАТАЛИ СМО СВЕ НИТНОВЕ?

СВЕ?

СВЕ?

ХВАТА, ПРИЈАТЕЉИ, ШТО СТЕ ЈУТУКЛИЈИ ГУСАРЕ? ЈА И МОЈИ ДРУГАРИ...

ПСТ? НЕМАМО ВРЕМЕНА ДА МИСЛИМО НА ДОБРЕ?

А САД, ЗАТЕГНИ ДОБРО?

НАПРАВИМО ДОБАР ЧВОР?

ЈА ЋУ ДА СТАВИМ ПРСТ?

1400/A

ПОБЕЂЕНИ ГУСАРИ СУ, ЗАТИМ, ПРОТЕРАНИ НА СВОЈ БРОД...

УРА! ЗА НАШЕ СПАСИОЦЕ!

УРААА!

НАДАЈМО СЕ ДА СУ ДОБИЛИ ДОБРУ ЛЕКЦИЈУ!

ЖИВЕЛИ ЛИТУНОВИ!

ЈЕДИТЕ, ЛИТУНОВЕ, ПА ЋЕТЕ БИТИ ЈАКИ КАО МИ!

ПОБЕДА! ГУСАРИ СУ НАЈУРЕНИ!

♫ МОЈ ДОБРИ КАПЕТАН ПЕВА ВЕДРО НЕЛИ ДАН!

ВУЦИ УЖЕ ЈАЧЕ И БРЖЕ! ХЕЈ! ВУЦИ УЖЕ ЈАЧЕ И БРЖЕ! ХЕЈ!

ЗАХВАЉУЈУЋИ ВАМА, УСПЕО САМ ДА ДОКАЖЕМ СВОЈУ ТЕОРИЈУ! ОВА ИСКУСТВА САДА ТРЕБА СВИ ДА КОРИСТЕ!

КАПЕТАНЕ? ЛИТУНЦИЈЕ СУ СЕ ВРАТИЛЕ? „АЈКУЛА" ЈЕ УПЛОВИЛА У ЛУКУ? ХИ? ХИ? ХИ?

БРАВО? ХВАЛА ЗА НАШЕ СИНОВЕ?

У ЛУЦИ...

УРАА?

ЗНАМ ТОТ-КЕ КОЈИ ЋЕ ЗА ДВА-ТРИ СРЕБРЊАКА ДА ИХ РАЗ-ЈУРЕ?

„БАНГ!

ПАФ!

ВИДИ ОВУ КЕСУ, ПРИЈАТЕЉУ? ЧЕКА ТЕ ЈОШ ЈЕДНА АКО СА СВОЈИМ ДРУГАРИМА ОБАВИШ ЈЕДАН ПОСЛИЋ!

ДРУГАРИ СУ ТИ МАЛО ЗАУЗЕТИ! МОРАТ ДА ИХ ПИТАМ...

ДА ЛИ ЈЕ НЕКО ЗАИНТЕРЕСОВАН ЗА ДОБРО ПЛАЋЕН, ЛАК ПОС'О?

ТРЕНУТАК КАСНИЈЕ...

ОДЛИЧНО! ЕВО О ЧЕМУ СЕ РАДИ...

ЗА ТО ВРЕМЕ ПОСАДА „АЈКУЛЕ" СЛАВИЛА ЈЕ ПОБЕДУ...

ВЕЋ СУТРА ПОЧИЊЕМО ДА ТЕОРИЈУ СПРОВОДИМО У ПРАКСУ?

ЗАБОРАВИТЕ СВЕ ПЛАНОВЕ ЗА БУДУЋНОСТ!

ПОЋИ ЋЕТЕ У МАЛУ ШЕТЊУ С НАМА!

САМО МИРНО, ИНАЧЕ ЋЕ „ЕСКАЈГ" ДА РАДИ?

ГУБИТЕ СЕ ОДАВДЕ, БИТАНГЕ? ЗА ТАКВЕ ОВДЕ НЕМА МЕСТА?

ИЗГЛЕДА ДА СЕ НАШ УСПЕХ НЕ СВИБА СВИМА?

ШТЕТА? ОХЛАДИ-ЋЕ СЕ?

ОВА МАЛА СЦЕНА ВАЉДА ЋЕ ДЕЛОВАТИ ПОУЧНО НА ВАС?

НИСТЕ НАС ТИМЕ ОБОРИЛИ С НОГУ? ЗНАТО ДА СЕ БРАНИТЕ?

ТАКО ЈЕ?

ХАЈДЕ!

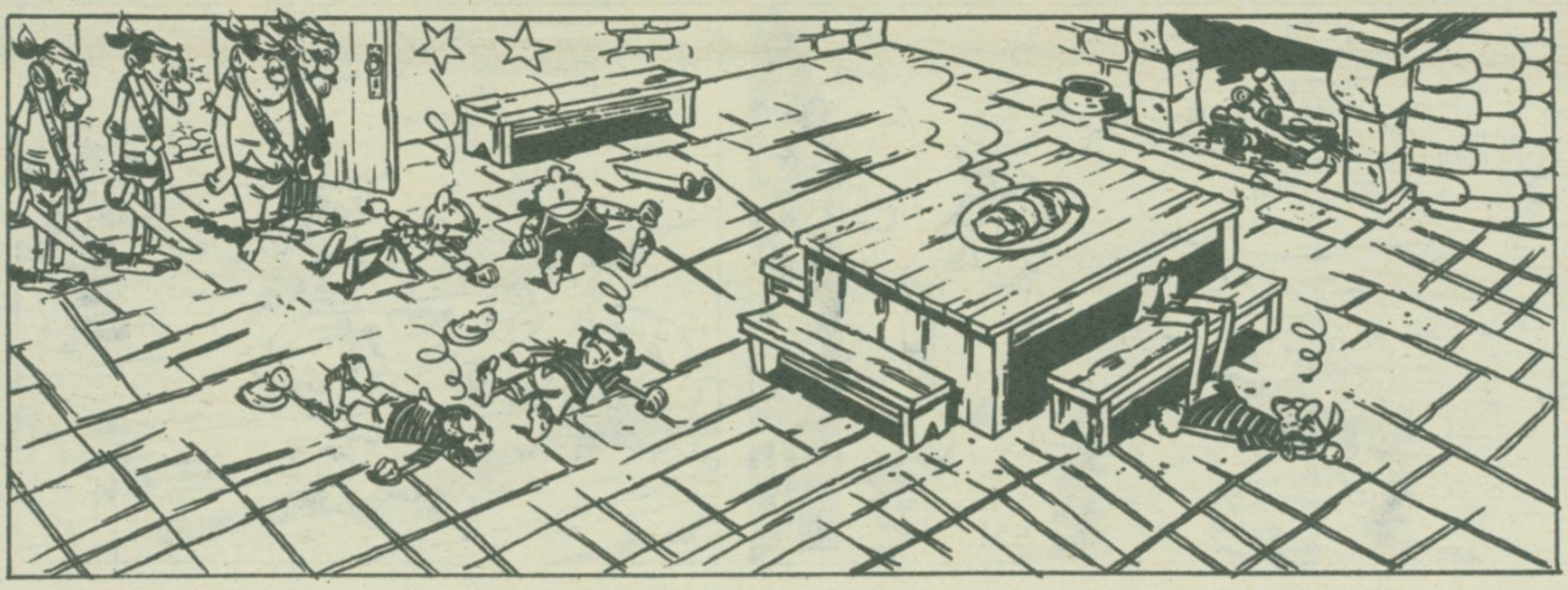
ГОРЕ ПО ВАС? САМИ СТЕ ТО ХТЕЛИ?

ДА БИ СПРЕЧИО БОРБУ, СПАРАДРА ЈЕ ПОНУДИО „АЈКУЛУ" НАПАДАЧИМА...

ХА! ХА! ХА! ХА!

ПРИХВАТИЛИ БИСМО СА ЗАДОВОЉСТВОМ... ХИ... ХИ... ХИ...

...ДА ЈЕ НИСМО МАЛОЧАС ПОТОПИЛИ?

НА „КРНТИЈИ" ЈЕ УСКОРО ОДЛУЧЕНА СУДБИНА ДВОЈИЦЕ ПРИЈАТЕЉА...

БРОД ЈЕ ПЛОВИО ПУНИМ ЈЕДРИТА ПО ВИСОКИМ ТАЛАСИМА ...

А ОНДА ...

НАШИ ПРИЈАТЕЉИ СИГУРНО СУ ЖЕЉНИ СВЕЖЕГ ВАЗДУХА? ДОВЕДИ ИХ?

ЗА ЊИХ ЈЕ КРАЈ ПУТОВАЊА? У МОРЕ?

ЧИТАЊЕМО ВАШЕ МЕМОАРЕ СА ИНТЕРЕСОВАЊЕМ? ЗБОГОМ, ЛИТУНАШИ?

СПРЕМИ СЕ ЗА ПАЊБУ!

ОБЕЛЕЖИМО ОДЛАЗАК ОВИХ ДОБРОТВОРА ЧОВЕЧАНСТВА ТОПОВСКОМ ПАЊБОМ!

БУУУУМ!

?!!

ЗА ИМЕ СВЕТА! ОСТАВИЛИ СУ НАС!

БЕЗ ХРАНЕ! БЕЗ ОРУЖЈА... БЕЗ ИЧЕГА!

СПАРАДРА! ПРОБУДИТЕ СЕ!

ЗАДНИК! НА ИВИЦИ ЈЕ СНАГА!

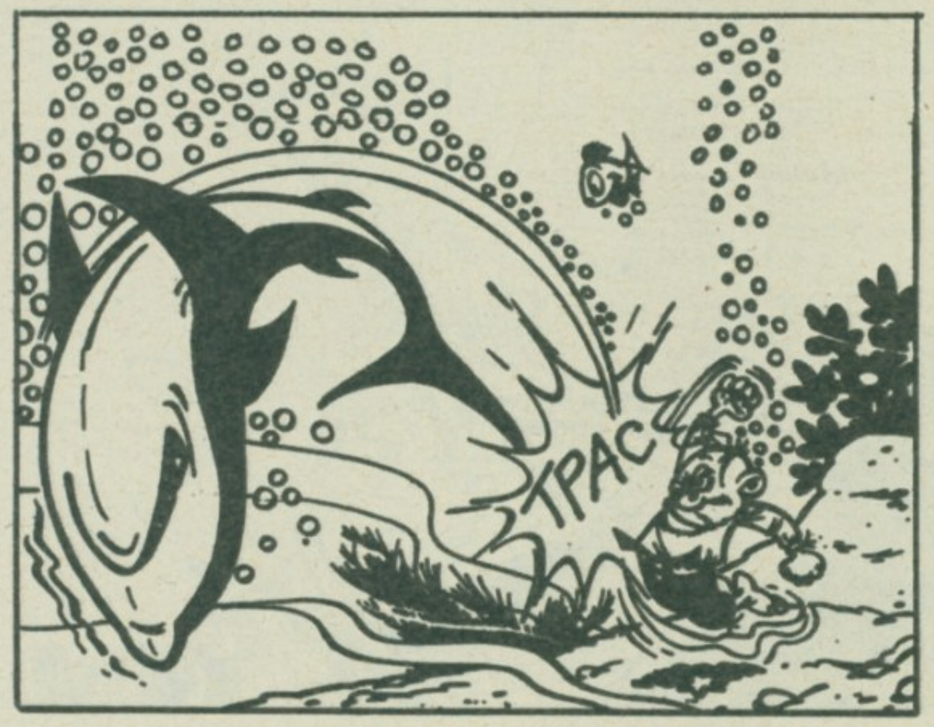
ИЗДАЈИЦЕ! НАЋИ ЋУ ВАС ВЕЋ...

ХОП!

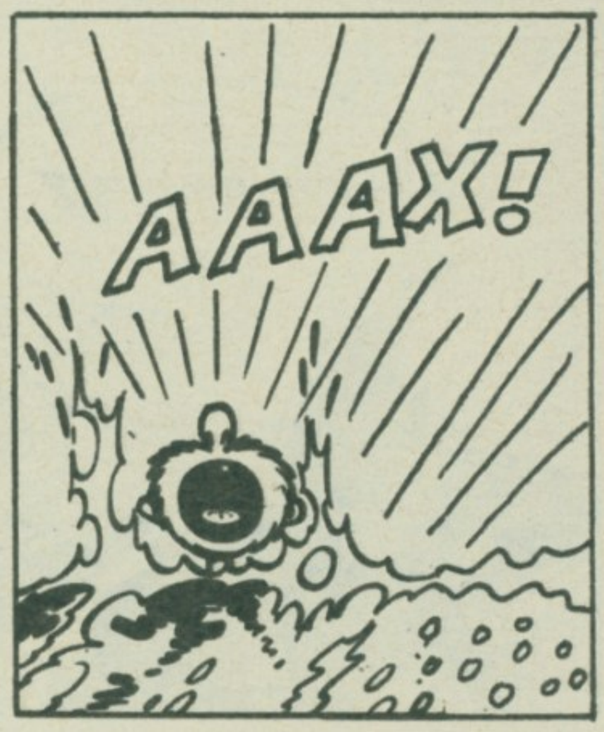
!!!

АМ!

УУХ? ПУКИ ЋЕ ТИ ПЛУГА?

ТРАС

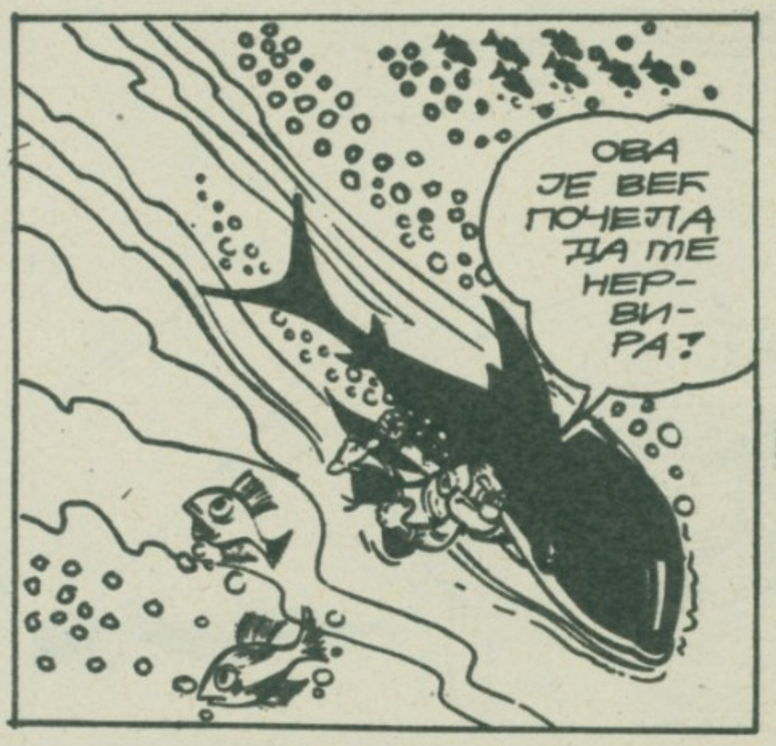

АААХ!

УФ! ЈЕДВА САМ ЈОЈ УТАКАО?

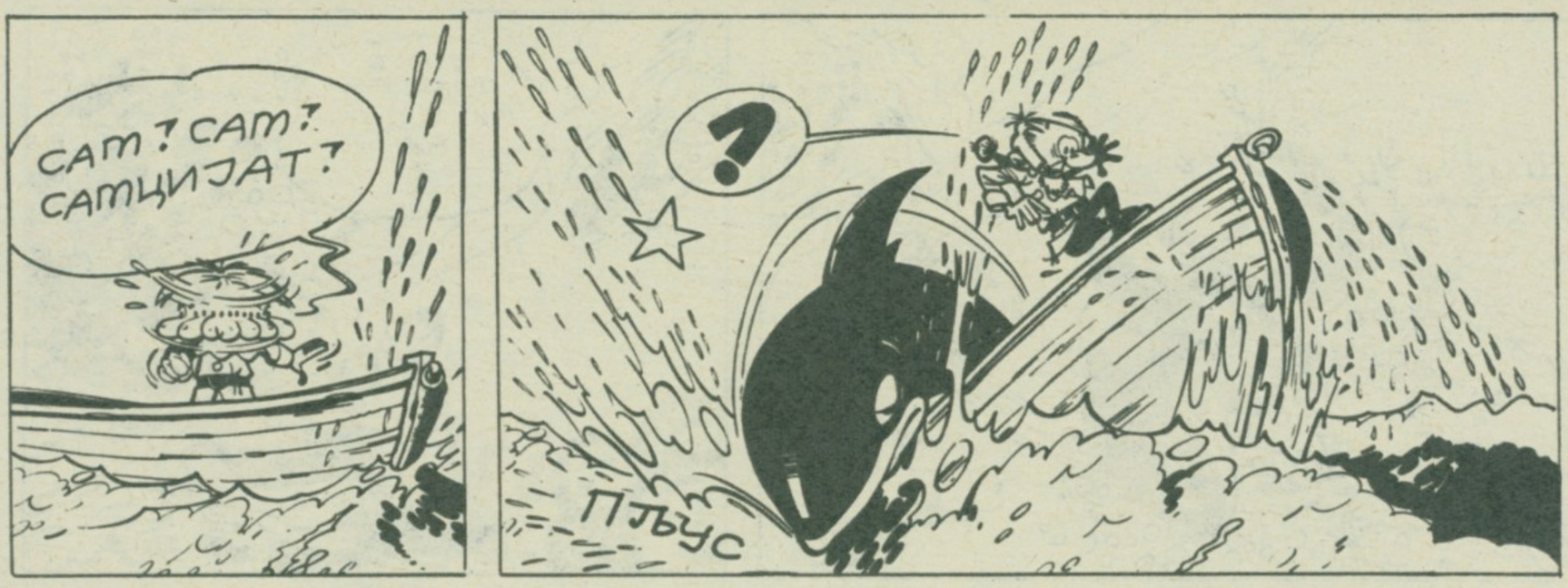

?!!

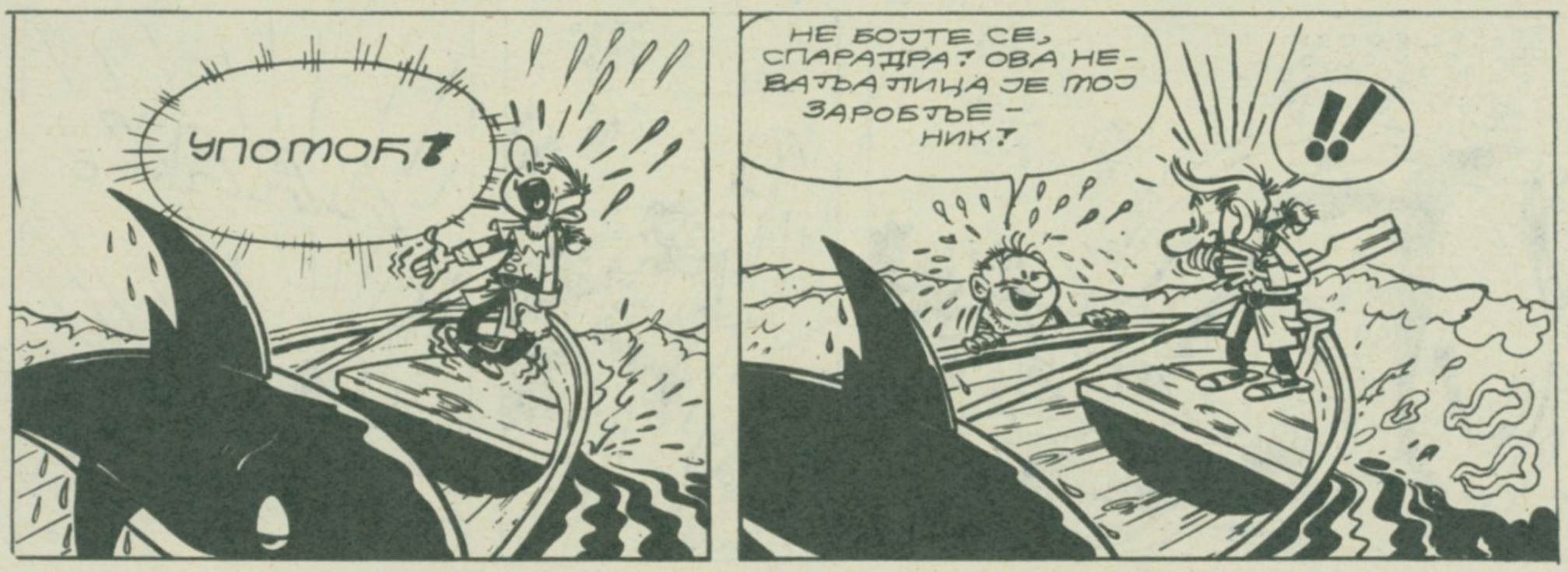

ХА? ХА? ХА? ШТО ЋЕ ДЕЦА ДА РУЧКАЈУ?

ОВА ЈЕ ВЕЋ ПОЧЕЛА ДА МЕ НЕРВИРА?

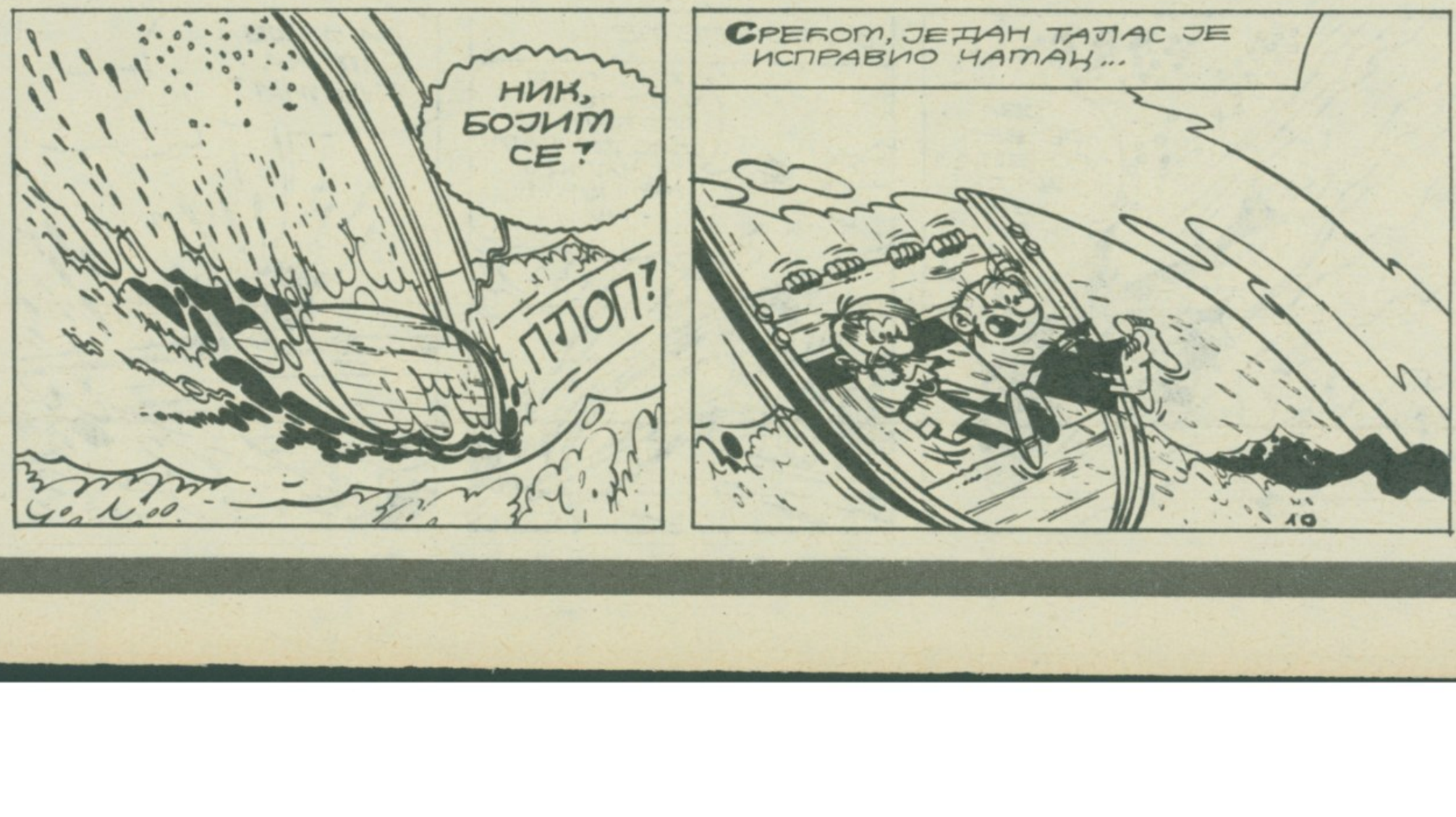

ЗА ТО ВРЕМЕ ...
ОХ... ГДЕ САМ ТО... ОСЕЋАМ СЕ КАО ДА САМ У ЧАМЦУ НА ПУЧИНИ...

ПА ЈА ЈЕСАМ НА ПУЧИНИ?

САМ? САМ? САМ ЦИЈАТ?
?
ПЉУС

УПОМОЋ?
НЕ БОЈТЕ СЕ, СПАРАДИРА? ОВА НЕВАЉАЛИЦА ЈЕ МОЈ ЗАРОБЉЕНИК?
!!

У КАКАВ НАС ЈЕ ПОЛОЖАЈ ДОВЕО КАПЕТАН?
ИТАКО БАР ШТА ДА ЈЕДЕМО НЕКОЛИКО ДАНА!
САМО НАМ ЈЕ ЈОШ ТРЕБАЛА ОВА ОЛУЈА!
ОДЕ НАША ЗАЛИХА ХРАНЕ!

НИК, БОЈИМ СЕ?
ПЉОП!
СРЕЋОМ, ЈЕДАН ТАЛАС ЈЕ ИСПРАВИО ЧАМАЦ...

АЛИ, СРЕЋА ЈЕ ПРОТЕНЉИВА...

КАД СЕ МОРЕ СМИРИЛО, ДВОЈИЦА ПРИЈАТЕЉА СПАВАЛИ СУ ДУБОКИМ СНОМ...

ЗЕМЉА!

ДОБИТЕ, СПАРАЂРА! СТОЈИТЕ НА ПРАВОЈ, ЧВРСТОЈ, ГОСТОЉУБИВОЈ ЗЕМЉИ!

ЧВРСТА ЈЕСТЕ, А ДА ЛИ ЈЕ И ГОСТОЉУБИВА, ВИДЕЋЕТЕ!

ИДЕМО ПРВО У МАЛО ИЗВИЂАЊЕ, ПА ЋЕМО ДАЉЕ ВИДЕТИ ШТА ЋЕМО!

НА ЖАЛОСТ, МАЛО ИЗВИЂАЊЕ ТРАЈАЛО ЈЕ ЦЕО ДАН, А ДА ЗА ЈЕЛО НИШТА НИСУ НАШЛИ...

НЕВЕРОВАТНО! ПОГЛЕДАЈТЕ!

САЊАМ ЛИ ЈА ТО?!
НЕ СА-ЊАШ, НИК?

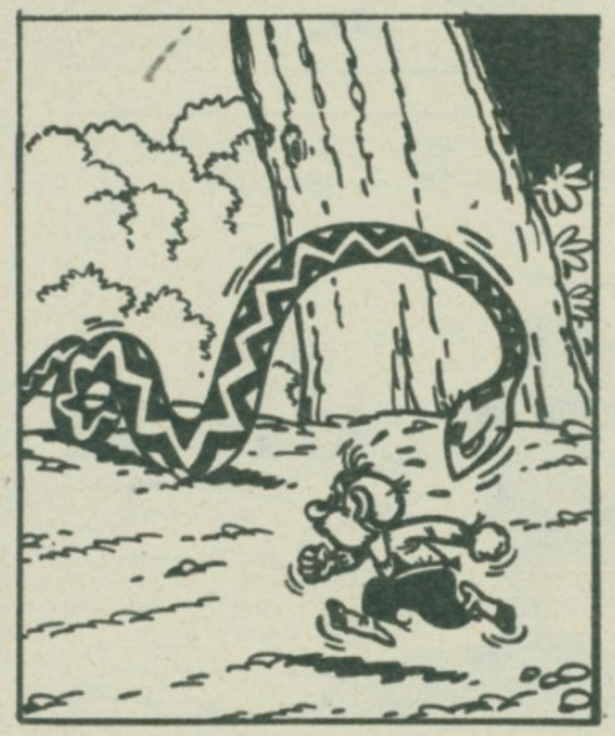

ЛИТУНОВИ!

НИК?
СТОЈ?!?

ШАПИТЕ СЕ? САМО ШТО ТИ САМ ЛИТУН НЕ ПАЂЕ У РУКЕ?

ПАЗИ? БОА?

ААА%!

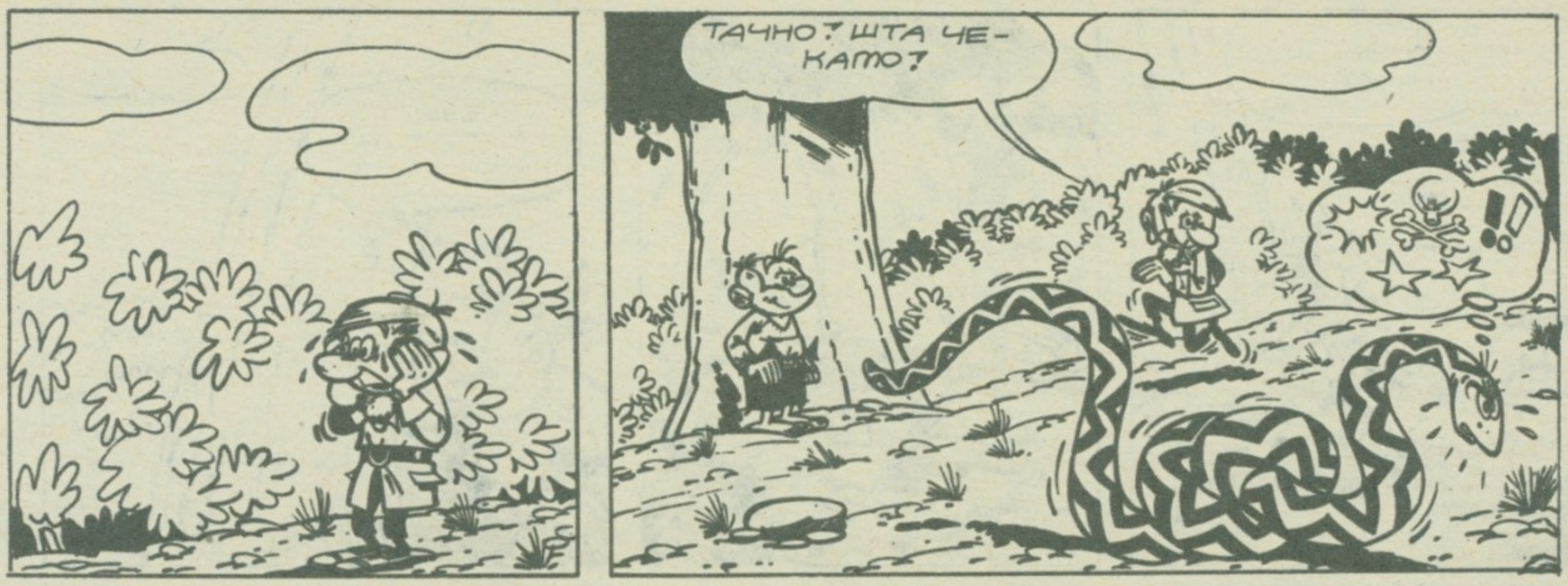

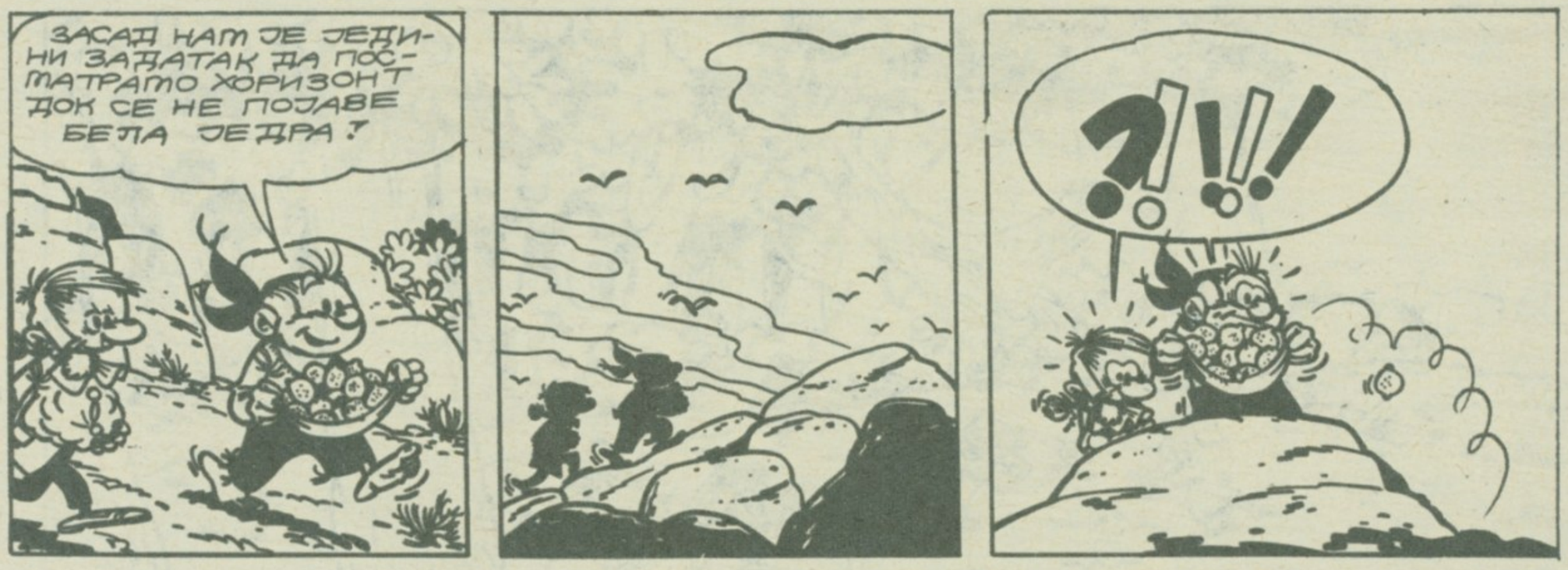

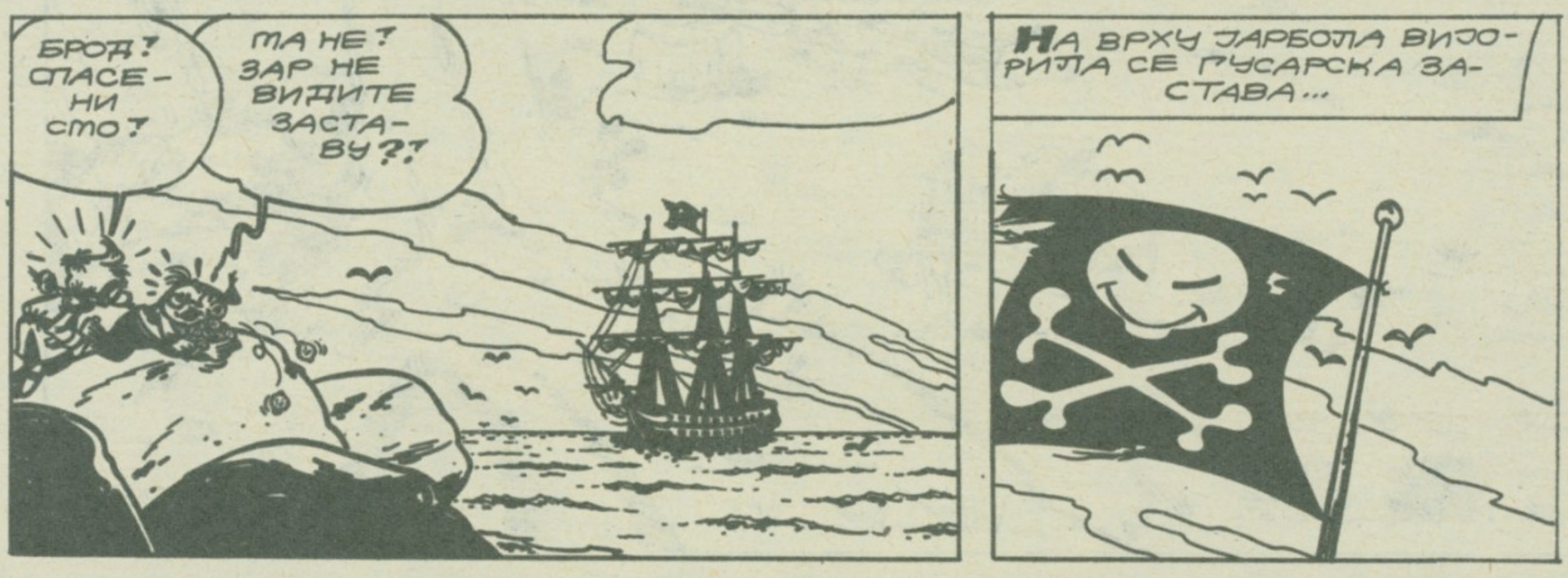

ШТА ЧЕКАТЕ, СПАРАЂРА? ПОСЛУЖИТЕ СЕ?

ТАЧНО? ШТА ЧЕ-КАТО?
!!

ЗАСАД НАМ ЈЕ ЈЕДИ-НИ ЗАДАТАК ДА ПОС-МАТРАМО ХОРИЗОНТ ДОК СЕ НЕ ПОЈАВЕ БЕЛА ЈЕДРА!
?!!

БРОД! СПАСЕ-НИ СМО!
МА НЕ! ЗАР НЕ ВИДИТЕ ЗАСТА-ВУ?!
НА ВРХУ ЈАРБОЛА ВИЈО-РИЛА СЕ ГУСАРСКА ЗА-СТАВА...

НИКО СЕ НЕ МИ-ЧЕ НА ПАЛУБИ! СИ-ГУРНО СУ СЕ СВИ ИСКРЦАЛИ!
БОЉЕ ЋЕМО СЕ САКРИТИ У УНУТРАШ-ЊОСТИ ОСТРВА!

ЧУЈЕМ ГЛАСОВЕ, НИК?

ИДЕМ ДА ВИДИМ?

НАШ КАПЕТАН?

ГАДО ЈЕ У РУКЕ ГУСАРИМА КОЈИ СУ НАПАЛИ „КРНТИЈУ"! ТНОГО ИХ ЈЕ?

БРОЈНИ ЈЕСУ, НИК, АЛИ СУ У ЛОШЕТ СТАЊУ... БЕЗ СУТЊЕ СУ БОЛЕСНИ?

ЊИХОВ ЈЕДРЕЊАК ЈЕ НАШ ЈЕДИНИ СПАС?

НИК? КАПЕТАН ЈЕ ТРАГИЧНА ЛИЧНОСТ И НЕ МОЖЕМО ГА ОСТАВИТИ ОВДЕ?

НИШТА НЕ БРИНИТЕ? И КАПЕТАН ЋЕ ПУТОВАТИ?

КАПЕТАНЕ? ЕКСПЕДИЦИЈА СЕ ВРАТИЛА?

ТВОЈИ МОРНАРИ СУ СЕ ВРАТИЛИ? АКО НИСУ ДОНЕЛИ ВОДУ, ТЕШКО ВАМА?

ДАКЛЕ??

?!

НИШТА?

ГОРЕ ПО ВАС, КАПЕТАНЕ? ОСТАВИЋУ ВАС НА ОСТРВУ?

ПОЛАЗАК?

НЕ? МИЛОСТ? ДАЈТЕ МИ ПОСЛЕДЊУ ШАНСУ?

САМ ЋУ ПОЋИ ПО ВОДУ И НАЋИ ЋУ ЈЕ... БИСТРУ И СВЕЖУ?

У РЕДУ? ЧЕКАЋ ВАС ДО СУТРА УВЕЧЕ НА БРОДУ?

ХУУ?

НА ИЗМАКУ СТО СНАГА, КАПЕТАНЕ? ИДИТЕ БЕЗ НАС?

ТИШИНА? ЧУЈЕМ НЕШТО, ТАМО ДОЛЕ?

ИЗВОР!

!

ДОБАР ДАН, КАПЕТАНЕ?

СТАРИНИК?

ИЗГЛЕДА ДА ВАМ ВАША НЕДЕЉА НИСУ ДОНЕЛА СРЕЋУ?

ОВАТО, ТОРНАДИ?

?

!

ЧУЈЕТЕ, СПАРАДРА? ДРАГИ КАПЕТАН НИЈЕ САМ? САД СУ НАМ ШАНСЕ ВЕЋЕ?

НЕ БОЈТЕ СЕ, НЕЋЕТО СЕ СВЕТИТИ? НАПРОТИВ?

!

ПОТРЕБНА ЈЕ САРАДЊА РАДИ ОБОСТРАНОГ ИНТЕРЕСА? ОБЈАСНИЋУ ВАМ...

ЈА НЕМАМ ШТА ДА ИЗГУБИМ... ПРИСТАЈЕМ?

ДОНЕСИТЕ ЛИТУНОВЕ, СПАРАДРА?

ПОСЛЕ КРАЋЕГ ОБЈАШЊЕЊА, НИК ЈЕ ОТПОЧЕО СА „ТРЕНИНГОМ“...

СРК! СРК!

БОМ БОМ

ЦЕО ДАН СУ ТРАЈАЛЕ ВЕЖБЕ...

УВУЦИ СТОМАК? НЕ МРДАЈ УШИМА!

СРК!

ЈОШ?

БРЖЕ!

ЛЕВА, ДЕСНА ЈЕ'Н, ДВА! ЈЕ'Н, ДВА!

НИШТА НИЈЕ ПРЕПУШТЕНО СЛУЧАЈУ...

КЛАП КЛАП

КЛАП КЛАП КЛАП

ПРОБА СНАГЕ...

ВЕЖБА ИЗБЕГАВАЊА УДАРАЦА...

ШТЕЊАС

...И ПРИТАЊА...

ШТЕЊАС

НАПРАВИЛИ СУ И ОРУЖЈЕ...

... СМИШЉЕНА СУ ЛУКАВСТВА...

ЗАХВАЉУЈУЋИ ВАМА, ПОСТАО САМ ДРУГИ ЧОВЕК! АКО СЕ ИКАД ИЗВУЧЕМ ОДАВДЕ, БОРИЋУ СЕ ЗА НАЧИН ВАШЕ ИСХРАНЕ И ЖИВОТА!

СУТРАДАН, МАЛА ГРУПА КРЕНУЛА ЈЕ У РАТНИ ПОХОД...

КАПЕТАН СЕ НЕ ВРАЋА? ЗНАЧИ, НИЈЕ НАШАО ВОДУ? НАБИТЕ ГА И КАЗНИТЕ!

РАСТРКАЋЕТО СЕ И, АКО НЕКО НЕШТО ОТКРИЈЕ, НЕКА ЗАУРЛА!

ТАКО ЈЕ ПОЧЕЛО СИСТЕМАТСКО ПРЕТРАЖИВАЊЕ...

БИЛО ЈЕ И НЕВЕРОВАТНИХ ОТКРИЋА...

ОД ИЗНЕНАЂЕЊА, ГРДОСИЈА НИЈЕ УСПЕО НИ ДА КРИКНЕ...

ТРИ?

КО ЗНА ГДЕ СУ БЕГУНЦИ?

ГЛЕ, ГЛЕ? НЕ ВРЕДИ ДА ДИЖЕМ УЗБУНУ ЗБОГ ОВЕ СИТНИЦЕ?

ТРАС

ОДЛИЧНО, ПРИЈАТЕЉУ? САМО ТАКО?

ГУБИМО ВРЕМЕ, КАД ТИ КАЖЕМ?

ПСТ! НЕШТО СЕ МИЧЕ У ЖБУНУ?

У ПРАВУ СИ? НЕКО СЕ САКРИО?

ДВА ГУСАРА СУ ЈУРНУЛА НА ЖБУН ...

ЈАО! ООХ! — ААХ!

ДОСТА! ГОТОВ ЈЕ!

!

!

МИЛОСТ! НЕ УДАРАЈТЕ! ПРЕДАЈЕМ СЕ!

ДАЈТЕ ЈАДНОМ ГУСАРУ МОГУЋНОСТ ДА ИЗИЂЕ НА ПРАВИ ПУТ!

ПРЕКЛИЊЕМ ВАС! ИМАМ КРУПНУ ЖЕНУ И СИТНУ ДЕЦУ!

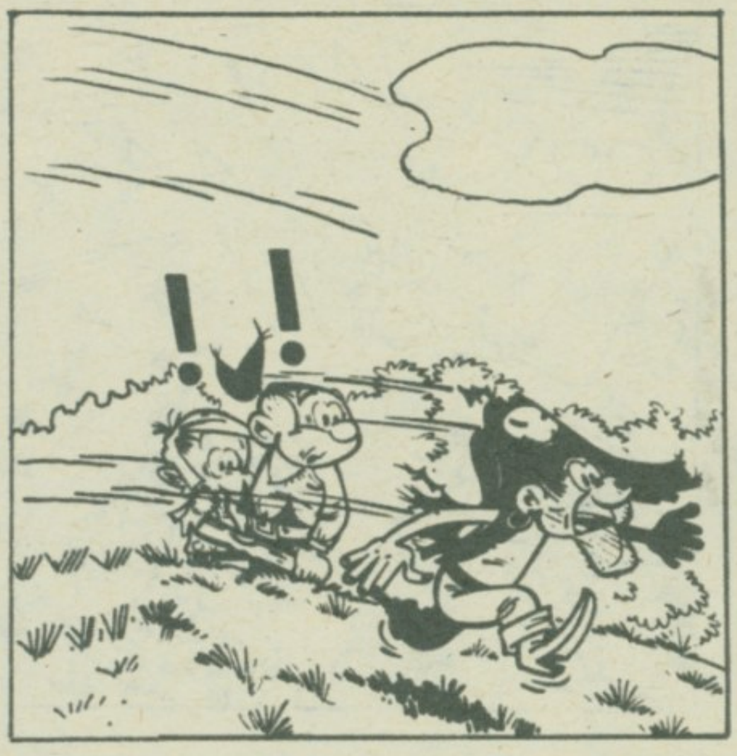
ШТА? ОН? ИЗГУБЉЕН САМ?

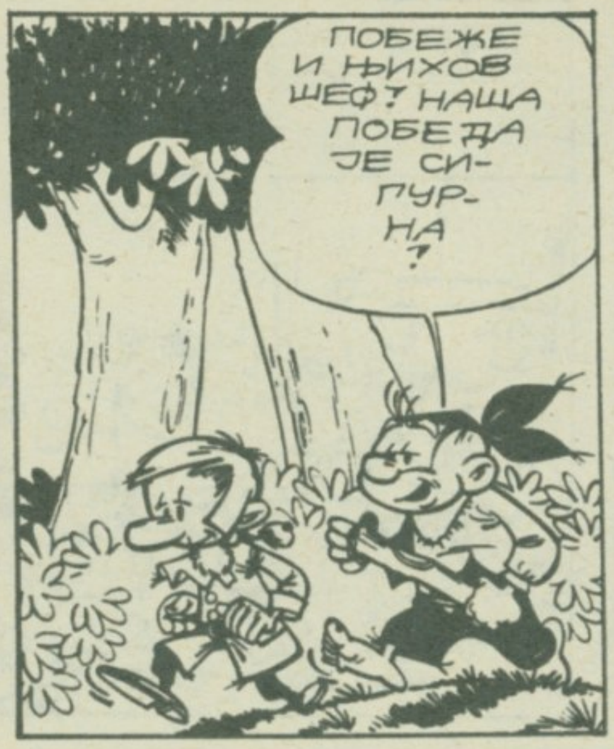
ИЗВИНИТЕ!

УУХ!

ЗА ТО ВРЕМЕ ...

НАШИ НОВИ ЛИТУНАШИ СУ ИЗВРСНИ? КОЈИ ЛИ ЈЕ ОД ЊИХ УТЕРАО ОВИМ СТРАХ У ПЕТЕ?

ОД ТОГА ДОБА МОРНАРИ СУ ПОЧЕЛИ ДА ДОБИЈАЈУ ЗДРАВИЈУ ХРАНУ, А 1795. БРИТАНСКА МОРНАРИЦА ЈЕ УВЕЛА РЕДОВНУ ПОРЦИЈУ ЛИТУНОВОГ СОКА. ЗБОГ ТОГА СУ ИХ ПРОЗВАЛИ **ЛИТУНАШИ.**

СЕДАМДЕСЕТ ГОДИНА КАСНИЈЕ ЛИТУНОВ СОК ПОСТАО ЈЕ ОБАВЕЗАН НА СВИМ БРОДОВИТА И МОРНАРИ НИСУ ВИШЕ ПАТИЛИ ОД СКОРБУТА.

КРАЈ

У ИДУЋЕМ БРОЈУ КОМПЛЕТАН СТРИП: **РИП КИРБИ**

ПОПАЈ

By Bud Sagendorf

СВУДА ПОЂИ КУЋИ ДОЂИ!

ВРАТИТИ СЕ КУЋИ ЛЕПО ЈЕ КАО И ПОЋИ НА ПУТ!

ЈУ-ХУ! ВРАТИО САМ СЕ!

ЕХЕЈ! ГДЕ СТЕ?

?

КИЋА НИЈЕ У СВОЈОЈ СОБИ!

И ТАТИЦЕ НЕМА!

?

КЛОПА ЈЕ НА СТОЛУ!

ХА, ТО ЗВУЧИ К'О БАКИН ГЛАС!

©1980 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

СТО МУ ГРОМОВА! ТРЕБАЛО ЈЕ ДА ЗБРИШЕМ К'О ТАТА И КИЋА!

5-18

ЗАБОРАВИО САМ ДА ЈЕ ДАНАС ДАН КАДА НАМ БАКА КУВА СВОЈЕ СПЕЦИЈАЛИТЕТЕ!

BUD SAGENDORF

НЕОБИЧНИ ОРТАЦИ

ЧИСТ РАЧУН - Д

РЕТКО КОЈА ПТИЦА МОЖЕ ДА СЕ ПОХВАЛИ ПОШТОВАЊЕМ КАКВО УЖИВА МЕДОВОЂА МЕЂУ НЕКИМ АФРИЧКИМ ПЛЕМЕНИМА. ПРЕСТУПНИКУ КОЈИ СЕ ОГЛУШИ О НЕПИСАНИ ЗАКОН И ПТИЦУ УБИЈЕ ЗА КАЗНУ СЕ СЕКУ УШИ.

Орташтво између јазавца медоједа и медовоће толико је необично да научници дуго у њега нису веровали.

Могуће је да би неки неупућени посматрач олако закључио како медовоћа не заслужује нарочиту пажњу. Његова равнодушност била би донекле оправдана: ова птичица величине најмањег врапца или чворка заиста је неупадљива.

Да утисак на први поглед често вара доказ је управо медовоћа, једна од најнеобичнијих птица за које човек зна. Њен ортаклук са јазавцима медоједима и људима толико је изузетан да природњаци дуго нису веровали онима који су својим очима видели сарадчике „на делу".

КРЕШТАВИ И КОЧОПЕРНИ

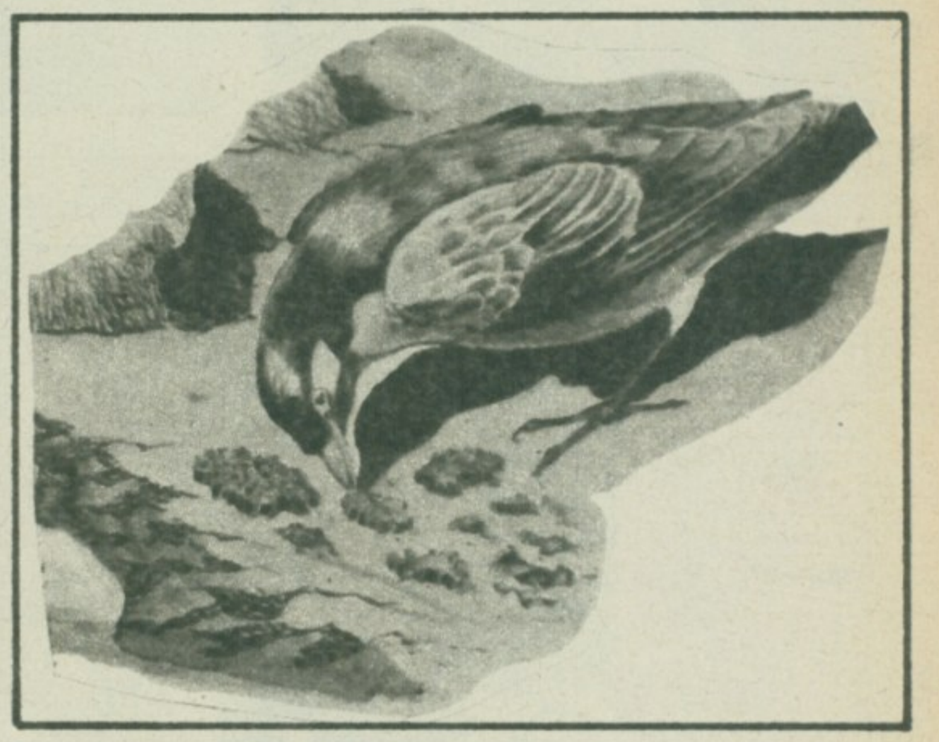
Постојбина медовоћа је Африка али неке врсте насељавају и јужну Азију. Већином су тамнозелене или жућкастозелене боје са мрким репом који је по ивицама прошаран белим перјем. Од једанаест врста које образују породицу Indicatoridae (Медовоћа) само **лилорепи афрички медовоћа има украсна пера.**

Како се једини гиздавци у породици крију од човека, још нико није ни потврдио ни оповргао теорију др Чејпина, једног од малобројних природњака који је имао срећу да их види, да њихова издужена централна репна пера у облику лире имају и улогу у артикулисању необичног, испрекиданог завијајућег гласа који ови кочоперници производе кружећи над крошњама дрвећа.

Још једна особина медовоћа заслужује пажњу: облик кљуна разликује се од врсте до врсте. Код неких је мали и витак као у птица певачица, код других повијен, али код већине ипак здепаст и снажан.

Иако се углавном хране инсектима, медовоће, како им и име каже, изнад свега воле пчелиње саће. Неутољива глад за овом врстом хране основ је јединственом дружењу између сићушних птица и незграпних и прилично ружних јазаваца медоједа. Није тешко погодити како су тимски радници поделили улоге — медовоћа из ваздуха открива кошнице и крештећи наводи свог ортака до саћа.

Пошто се готово ниједан посао на овом свету не обавља из чисте љубави, јазавац медојед за услугу плаћа: он има оно што птици недостаје — снажне ноге и оштре повијене канџе којима отвара труло дрвеће, шупље пањеве и термитска гнезда где живе пчеле. Када утоли сопствену глад за медом, јазавац се повлачи како би и његов водич могао да се погости.

За услугу што га је довела до кошнице јазавац птици увек плати: када утоли сопствену глад за медом, повлачи се како би се и његов водич погостио.

Осећај за „фер-плеј" који јазавац медојед испољава у сарадњи са својим пернатим партнером изненађујући је, јер је овај ружњикави становник тропских појасева Африке и Азије потпуно неспособан да слично поверење и пријатељство покаже и према човеку.

Уколико као већ одрасла животиња допадне у руке људима, он ће при сваком њиховом покушају да му се приближе да се кези, а ако му се за то укаже прилика, и да угризе. Ухваћен, има и обичај да се у кавезу преврће преко главе.

За разлику од одраслих, младунци, под условом да их хране искључиво биљном храном, постају питоми и привржени човеку. Њима ни на памет неће пасти да се, као родитељи, у недостатку меда погосте жабама, инсектима, рибама или, када их невоља на то баш натера, стрвинама. Ваљда зато што се од човека науче лепим манирима.

Медовоћа добро зна зашто помаже медоједу: да он својим оштрим канџама не распори саће, птица својим кратким кљуном никада не би продрла до омиљене посластице.

НЕБЕСКИ ПОМОЋНИК

Медовоћа је толико оштроумна птица да је, ко зна пре колико векова, схватила да човек није ништа гори пословни партнер од јазавца: деси ли јој се да открије кошницу, а у близини не види ни једног јединог услужног јазавца, она ће ту улогу спремно препустити човеку. Научници тврде да је ова, за обичну птицу несхватљива сналажљивост, само вид инстинктивног понашања. Лаицима може да се опрости што у необичном орташтву виде разумом организовану сарадњу.

Када одлучи да потражи гнездо дивљих пчела, афрички ловац никада и не покушава да га сам открије. Чини оно што је много једноставније и сигурније: ослушкује док над собом не зачује добро познати крештави глас. У већини случајева не мора много да се труди — птица најчешће проналази њега, извесно време га насртљиво салеће, а затим нестаје.

Пошто је једном кренуо за њим, пернати водич зна да ће га двоножац упорно пратити, а овај може да буде сигуран да ће га на крају шетње, која никада не траје дуже од пола часа, чекати тражено гнездо.

Када се медовоћа одједном заустави на некој високој грани или почне тихо да лети у малим круговима, за ловца је то знак да су пчеле негде у близини. Он се гнезду не приближава пре него што

...УГА ЉУБАВ

се заштити пальењем свежња прућа, а птица док човек не обави свој део посла. Награда је на крају увек чека, јер од осам килограма меда, колико се по правилу нађе у сећу, њој остаје добар део.

У необичном орташтву које траје већ вековима нико никога не вара. У неким подручјима Африке чак влада и неписани закон да медовођу нико не сме да убије. Преступнику који се о правило оглуши пише се црно — за казну ће му, у то може да буде сигуран, одсећи уши.

Поштовање према вековном ловачком партнеру толико је дубоко укорењено међу припадницима племена Вандаробо из Кеније, да ће сваки од њих, кад год она то од њега затражи, спремно кренути за птицом чак и ако му у том тренутку уопште није до пчела и сећа. Сматрају да би се у противном замерили боговима који им шаљу овог небеског помоћника.

НЕЗАХВАЛНО СИРОЧЕ

Чак и при подизању потомства медовођа показује необичну спретност да другима препусти сопствени посао. Уместо да сама на њима лежи, женка своја мала бела јаја подмеће безазленим рођацима, барбетама и детлићима.

Ваљда зато што не жели много да ризикује, потура само једно јаје из којег ће се, много пре законитог потомства помајке, појавити птић. Природа се постарала да надокнади мајчинску небригу: сироче — медовођа рађа се опремљено једним оштрим игластим врхом на горњем и доњем врху кљуна којим убија своје другове из гнезда како би себи обезбедило довољно хране.

Неких десетак дана пошто се реши конкуренције, уљезу са кљуна отпадају убојити врхови. Више му и нису потребни: наивни усвојитељи стараће се о њему као да је њихово рођено дете.

Обичај да своје младунце потурају другима имају још само афричке видуе, кукавице, птице говедарке Новог света и јужноамеричке црноглаве патке. Ако по навици паразитског гњежђења и нису саме на свету, једну своју особину медовође деле још само са ларвама неких инсеката.

Када је још у 16. веку неки доминикански мисионар из Мозамбика са чуђењем установио да му мале птице улећу у цркву и краду восак са олтара, његова изјава никога није нарочито заинтересовала. Чак ни мисионар није знао колико је његово откриће значајно.

Тек 1956. године научници су успели да објасне како овим малим птицама полази за руком да сваре восак који је за све живе створове, осим за поменуте ларве, несварљива супстанца због чега је ниједна друга животињска врста не користи као храну.

Те године природњаци су под окуларом микроскопа у цревима медовође угледали до тада непознат организам Micrococcus cerolyticus који медовођама омогућава не само да пчелињи восак сваре, већ и да из њега извуку хранљиве материје. Сазнање до којег се тада дошло могло би да уроди новим, за човека веома корисним, открићима.

М. И.

Кад у близини нема неког услужног јазавца, медовођа ће улогу спремно да препусти и човеку.

КАКО НАСТАЈЕ БАЛЕТ

УЛОГЕ ЗА ЛАКОНО

Излази диригент и стаје пред оркестар. Замире жамор, тренутак потом диже се завеса. Почиње балетска премијера.

Поред неколико сати уживања у лакоћи и грацизности покрета, публика очекује и неочекивано јер, повод новом балету је нека нова идеја њеног редитеља — кореографа.

Кореограф је неко ко се најлакше, најлепше и најпотпуније изражава кроз покрете играча. Али, лакоћа која на премијери изазива дивљење публике плод је напорног рада.

Кореограф најпре размишља **о балетској форми** која би најзгодније пренела његову поруку. Понекад је то „апстрактни" балет, заснован на чистом покрету, који без драмске радње изражава расположење; понекад треба испричати причу; често као о главна инспирација послужи примабалерина и тада је њој подређена читава представа.

Потом треба наћи прикладну **музику**. Ако има времена — а обично га нема — музика може бити наручена од композитора. Ипак, кореограф најчешће бира већ постојећу музику, класичну или модерну, која одговара његовој замисли.

Почетак рада на балету је и почетак проблема. Пробе треба уклопити у већ постојеће обавезе играча. Јутро је резервисано за вежбе загревања и кондиције а потом долазе пробе за балете који су већ на репертоару. Због тога распоред рада мора да буде савршено прецизан.

На првим пробама играчи се труде да им уђе у крв музика коју у почетку слушају само с клавира. Кореограф објашњава шта хоће од појединих сцена и балета у целини. Он је обично и сам балетски уметник, бивши или активни, служи се језиком који играчи разумеју и познаје њихове проблеме.

Понекад се за читаво пре подне увежба само неколико минута игре који, на крају, могу бити и избачени. Ипак, журба је забрањена реч. Ако не постоји нервоза, играчи и кореограф надахњују једни друге идејама. На тај начин стварање балета постаје прави тимски рад.

Равноправни члан екипе је и **сценограф** који најпре прави макете сцена да би их потом, уз исправке и допуне корегорафа, дао у позоришне радионице на израду у „великом издању".

Балетски сценограф не држи се истих правила као позоришни и оперски. Док се у драмским комадима понекад тражи сцена пуна кулиса и реквизита, у балету је најважније да играчима остане довољно места за кретање. Због тога балетска сценографија никада не може бити потпуно реалистична.

Исто важи и за костиме. Пошто не смеју да спутавају кретање, они кројем тек овлаш подсећају на рецимо, официрску униформу или вечерњу хаљину. И **костимограф** је, мада самосталан и креативан, подређен кореографу.

Диригент је још један важан сарадник кореографа. Он мора довољно знати о балетској техници да не замори играче пребрзим темпом. Они ће се ионако збунити кад први пут чују оркестар на проби која обједињује све елементе представе.

Много шта може да затаји на тој, првој комплетној проби. Први пут се види да је, на пример, неки костим неподесан или да су врата на кулисама сувише упадљиве боје. Догађа се да се неки играч повреди и да му хитно треба наћи замену. Овакве незгоде често искрсавају свега неколико дана уочи **генералне пробе**. Балетски уметници, очигледно, поред јаких мишића, морају да имају и јаке живце.

Генерална проба треба да се одвија глатко као премијера. Али... не баш сасвим: важи гесло да је савршена генерална проба предзнак невоља на премијери!

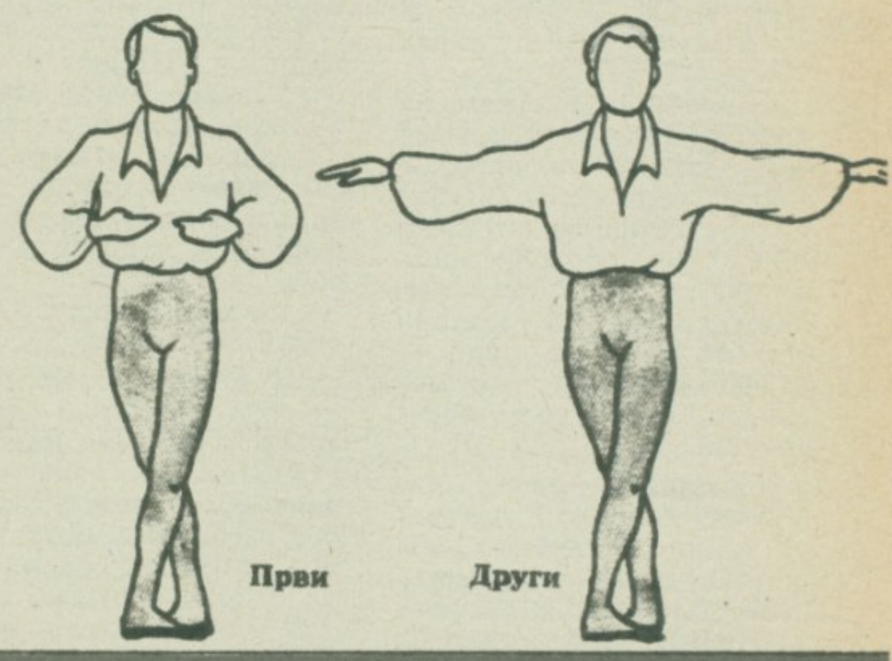
Тако долази и велико вече премијере. Ради се до последњег часа: неки непослушан реквизит наћи ће се где му није место или ће се покварити нечији костим. Расте трема, али само код почетника доводи до панике; искусном уметнику трема даје врхунску концентрацију.

А кореограф? Он је далеко од свечаног расположења. За њега је овај тренутак, када је балет у рукама судбине, најгори. Попут многих позоришних редитеља, и кореографи често намерно изостану с премијера својих дела.

Људи који никако не изостају су **балетски критичари**. Они ће сутрадан преко штампе, радија и телевизије уздићи ново дело у небеса или га „сахранити".

Али, ни критичари нису свемоћни. Чест је случај да балет који су они „осудили на смрт" поживи још месецима пред пуним гледалиштем, и обрнуто. То понекад натера и критичаре да промене мишљење.

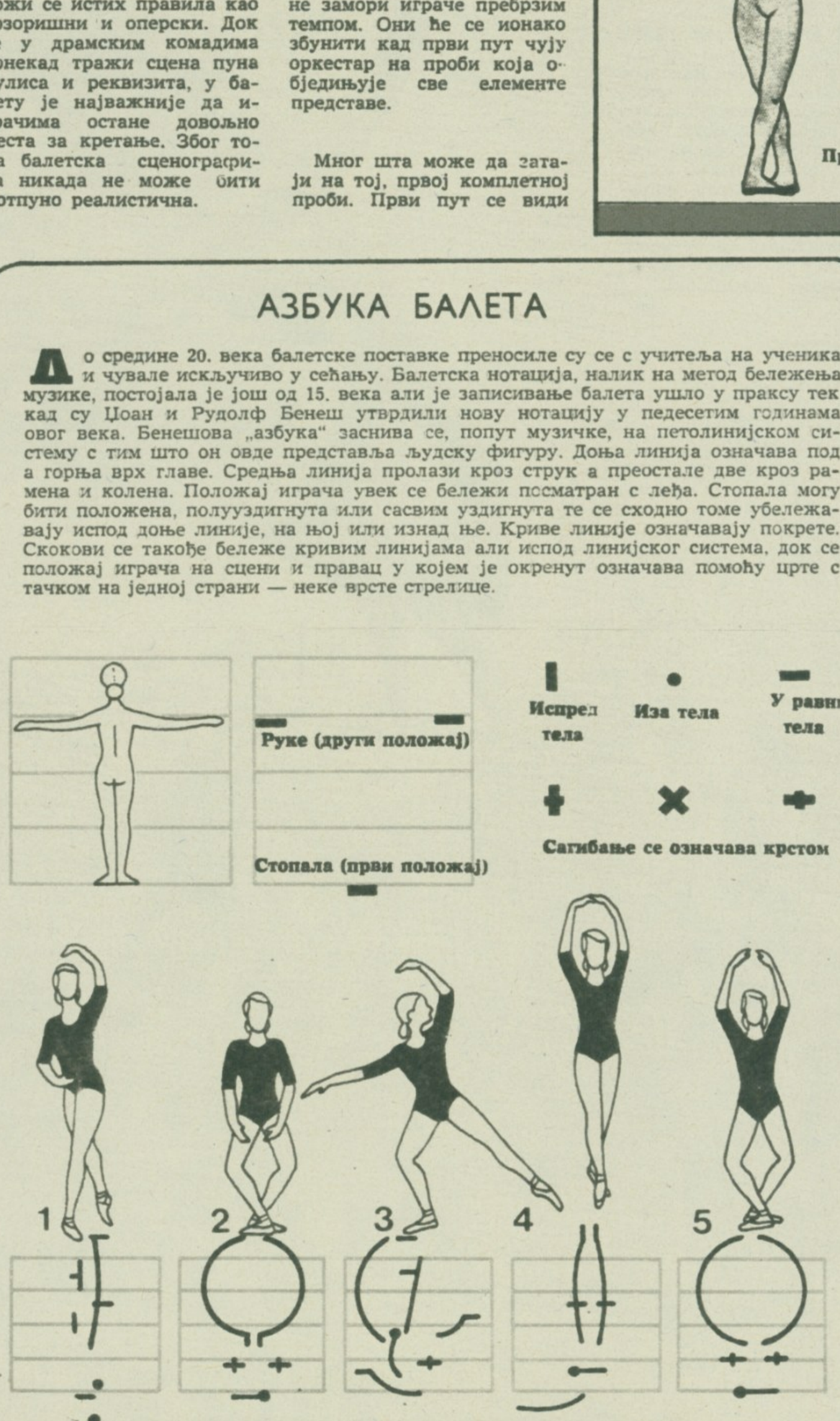
ПОЛОЖАЈ РУКУ

Први Други

АЗБУКА БАЛЕТА

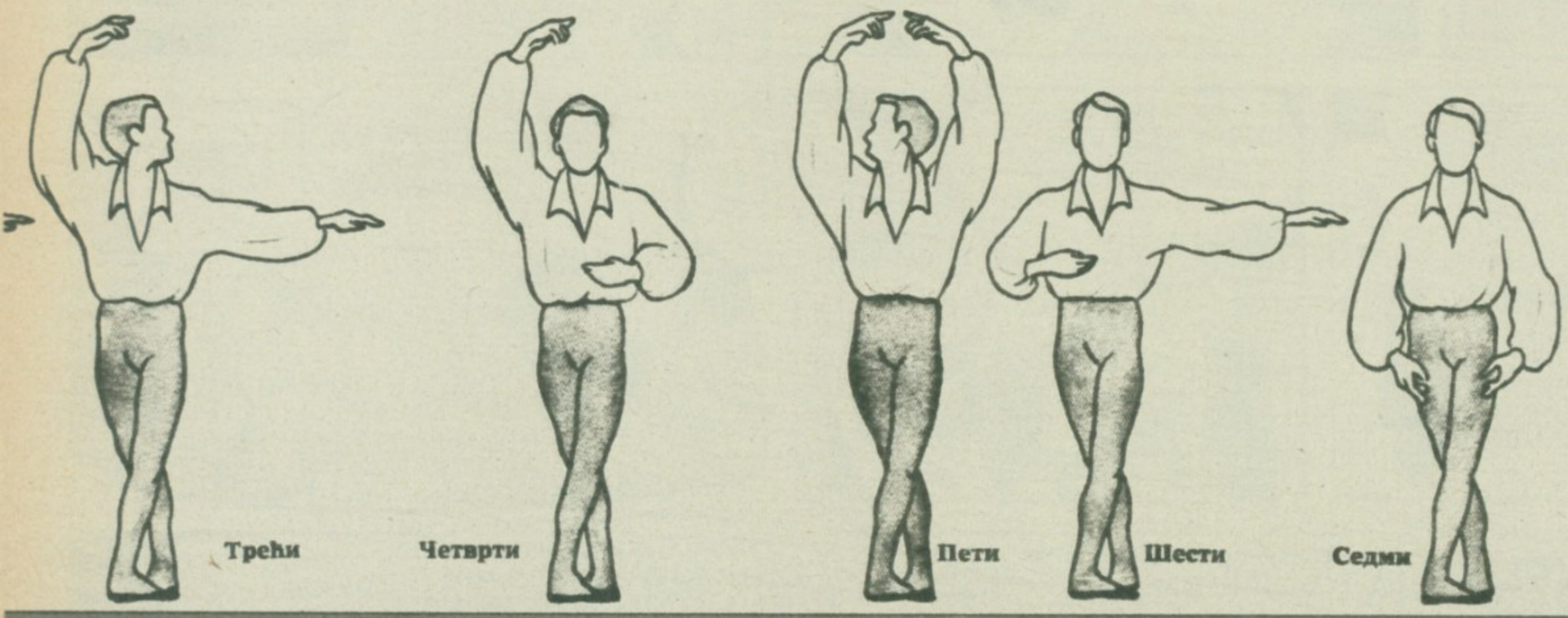
До средине 20. века балетске поставке преносиле су се с учитеља на ученика и чувале искључиво у сећању. Балетска нотација, налик на метод бележења музике, постојала је још од 15. века али је записивање балета ушло у праксу тек кад су Џоан и Рудолф Бенеш утврдили нову нотацију у педесетим годинама овог века. Бенешова „азбука" заснива се, попут музичке, на петолинијском систему с тим што он овде представља људску фигуру. Доња линија означава под а горња врх главе. Средња линија пролази кроз струк а преостале две кроз рамена и колена. Положај играча увек се бележи посматран с леђа. Стопала могу бити положена, полууздигнута или сасвим уздигнута те се сходно томе убележавају испод доње линије, на њој или изнад ње. Криве линије означавају покрете. Скокови се такође бележе кривим линијама али испод линијског система, док се положај играча на сцени и правац у којем је окренут означава помоћу црте с тачком на једној страни — неке врсте стрелице.

ПЕТ БАЛЕТСКИХ ФИГУРА У БЕНЕШЕВОЈ НОТАЦИЈИ

ОГЕ

Рад на постављању балетске представе траје до последњег часа пред премијеру, али је журба забрањена реч. Ако нема нервозе, играчи и кореограф међусобно се надахњују чинећи идеалан тим.

Трећи Четврти Пети Шести Седми

КЛАСИЧАН БАЛЕТ

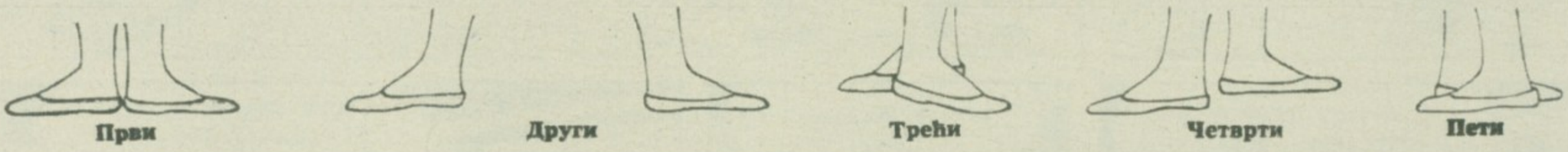
Сваки део тела важно је изражајно средство. У класичном балету извесни покрети утврђени су као „речи" у телесном језику. Балет какав данас знамо рођен је пре три стотине година у Француској те су се француски називи балетских фигура задржали у општој употреби.

Велики уметници годинама усавршавају покрете руку које су, поред лица, најизражајнији део тела. Постоји седам утврђених положаја руку помоћу којих се може изразити велики број осећања. У положају руку, на француском „пор де бра", веома су важне шаке, које се могу држати круто или опуштено зависно од тога којем балетском правцу играч припада.

ПОЛОЖАЈ СТОПАЛА

Пет положаја стопала које приказујемо основни су у класичном балету; њима почињу и завршавају се фигуре као што су „жете" — скок у којем се тежиште преноси с једне ноге на другу, „антрша" — скок који почиње и завршава се петим положајем уз брзо укрштање ногу у међувремену, и „пирует", или „пируета" — окретање на једној нози. У свих пет положаја стопала су окренута напоље.

Чувени руски балетски играч и кореограф Серж Лифар, који је у педесетим и почетком шездесетих година овог века био директор балета Париске опере, установио је још два положаја стопала који се, међутим, нису задржали у општој употреби.

Први Други Трећи Четврти Пети

ГЕСТОВИ

У класичним балетима, попут „Лабудовог језера", употребљавају се пантомимски гестови да би се на јасан и једноставан начин испричала прича. Ево примера:

Позив Одбијање Молба Слушање Гледање Просидба Љубав Плес Заклетва

НЕКИ ВЕЛИКИ ДАТУМИ

1661. Француски краљ Луј XVI основао је трупу Академи Роајал де ла Данс — претечу модерног балета.

1669. Основана је Париска опера; прву оперско-балетску представу извела је 1671.

1738. У Петрограду, данашњем Лењинграду, основана је Царска балетска школа — претеча балетске трупе и школе славног Кирова.

1841. У Паризу је постављена „Жизела" — највећи пример балетског романтизма.

1877. Премијера и фијаско „Лабудовог језера". Први успех овог балета уследио је 1895.

1890. Премијера „Успаване лепотице".

1909. Трупа Бале Рис (Руски балет) под Сержом Ђагиљевом освојила је Париз са играчима Њижинским, Павловом и Карсавином и великим кореографом Фокином.

1931. Под управом Нинет де Валоа у Лондону је први пут наступила трупа Вик-Велс — претеча данашњег Краљевског балета.

1935. Жорж Баланшин основао је Амерички балет, касније назван Њујорк Сити Балет. Маргот Фонтен је постала примабалерина.

1979. Маргот Фонтен је прославила шездесети рођендан — и још увек игра!

ПОТРЧКО

СПРЕМАЧИЦА ЈЕ ЗАБОРАВИЛА МЕТЛУ!

МАЛО ЋУ ДА СЕ ПОИГРАМ! БИЋУ ИНДИЈАНАЦ!

ЈУХУУ! ЈУПИИИ!

ЗОВЕ ТЕ ДИРЕКТОР! ПОТРЧКО, ДОДАЈ ТИ САХО, БРЗО!

ПОМОЗИ ТИ ДА ГА ОБУЧЕМ!

ДА, ШЕФЕ!

ЖУРИМ КОД ЊЕГА!

ГЛБ! ПА...

ЕВО МЕ, ДИРЕКТОРЕ!

ЧВЕК НА УСЛУЗИ!

ПАФ!

ГРР! БУДИТЕ СРЕЋНИ ДА ВАМ ЈЕ ЧЕЛУ НИСАМ СТРПАО У УСТА!

ГЛБ! ФХСБЛ!

САМО ДА ВИДИМ ПОТРЧКА!

ЕВО МЕТЛЕ!

ДА ВЕЖБАМ БАЦАЊЕ КОПЉА...

ДОБИЛИ СМО НОВОГ ЕКОНОМИСТУ! ДОБИТЕ ДА ВАС УПОЗНАМ СЊИМ!

А САДА, ДЕСЕТ МИНУТА ГИМНАСТИКЕ!

ЈЕ'Н, ДВА...

ПАФ!

ШТА?

ОВО ЈЕ НАШ ШЕФ!

ПРУЖИТЕ РУКУ, ЧОВЕЧЕ!

ДУП!

ДУП!

ПТЬАС!

Д...ДАО ТИ ЈЕ НОГУ!

ЈА... ЈА...

СКЛОНИТЕ МИ СЕ С ОЧИЈУ!

ТРАС!

АЈ! КАКАВ УДАРАЦ! АЈ!

ООХ! МОЈА ГЛАВА!

ПОТРЧКО, ДОНЕСИ КЕСУ С ЛЕДОМ!

ОДМА, ДИРЕКТОРЕ!

НИСАМ НАШАО КЕСУ... МОЖЕ ДА ПОСЛУЖИ И МОЈА КАПА!

САМО ДА ТИ ВЕК ЈЕДНОМ МИНЕ БОЛ!

ПАФ!

А, ТУ СИ, ПОТРЧКО!

ДУМ!

НАЗАД СИ ДОШИЈАО!

НЕСРЕЋНИЧЕ, ШТА УЧИНИСТЕ!

ИЈАОО!

УЖАС! ЈА... ЈА...

УТРЕЋУ ОД БОЛА!

ЊЕГА ВОДИМ КОД ЛЕКАРА ...

...А С ВАМА ЋУ СЕ ПОСЛЕ ОБРАЧУНАТИ!

ДА... ДА...

АМБУЛАНТА ЈЕ ТУ БЛИЗУ!

ПРОКЛЕТА МЕТЛА!

ЕВО АМБУЛАНТЕ!

КОЧИТЕ! ШТА ВАМ ЈЕ? ИЈАОО?

ДУМ! ТРАС! ШАНГР! БАНГ!

ЗАВРНУЋУ ТИ ШИЈУ! ЗБОГ ТЕБЕ МОРАМ ДА ПЛАТИМ ОДШТЕТУ АМБУЛАНТИ!

ЈА... ЈА... УПОМОЋ!

ГДЕ, ШЕФ? БАШ ДА ГА ПИТАМ ДА ЛИ ЈЕ ВИДЕО МЕТЛУ?

ВЕСТИ

КОЛИМА УЛЕТЕО У АМБУЛАНТУ. МАТЕРИЈАЛНА ШТЕТА ВЕЛИКА.

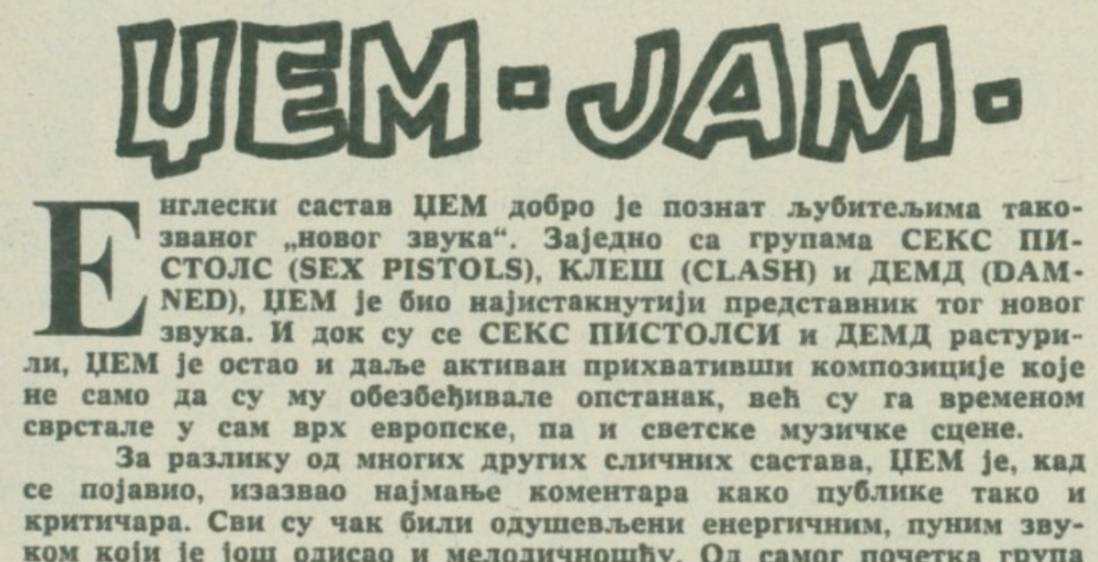
ВОЗАЧ И ЊЕГОВ САПУТНИК ПРЕБАЧЕНИ У БОЛНИЦУ.

ХИТ - СТРАНА

ЦЕМ - JAM -

Енглески састав ЦЕМ добро је познат љубитељима такозваног „новог звука“. Заједно са групама СЕКС ПИСТОЛС (SEX PISTOLS), КЛЕШ (CLASH) и ДЕМД (DAMNED), ЦЕМ је био најистакнутији представник тог новог звука. И док су се СЕКС ПИСТОЛСИ и ДЕМД растурили, ЦЕМ је остао и даље активан прихвативши композиције које не само да су му обезбеђивале опстанак, већ су га временом сврстале у сам врх европске, па и светске музичке сцене.

За разлику од многих других сличних састава, ЦЕМ је, кад се појавио, изазвао најмање коментара како публике тако и критичара. Сви су чак били одушевљени енергичним, пуним звуком који је још одисао и мелодичношћу. Од самог почетка група је следила правац чији је циљ био јасан — да би се песма популарисала, потребно је начинити такву мелодију која ће моћи да се звиждуће. Пол Велер (Paul Weller), вокал и гитариста, Брус Фокстон (Bruce Foxton), бас-гитариста и вокал и Рик Баклер (Rick Buckler), бубњар, почели су с радом 1972. године када је Велер имао само 14 година, а најстарији Баклер, 17. Нешто касније прикључио им се Фокстон и соло-гитариста Стив Брукс (Steve Brookes) који ће их напустити 1976. године да би ЦЕМ од

тада наступао као трио. После трогодишњих наступа по малим провинцијским дворанама, састав ЦЕМ долази у Лондон 1976. године да би своје знање презентирао посетиоцима клубова и у нади да ће од неког продуцента бити запажени. Жеље су убрзо почеле да им се остварују. Године 1977. дискографска кућа Polydor нуди им уговор и трио приступа реализацији своје прве мале плоче „У граду“ (»In the City«) која брзо доспева на све листе популарности.За многе, ЦЕМ постаје прва група новог таласа што је овом саставу омогућило да, само месец дана по изласку сингла, сними свој деби албум. Као што се и очекивало и велика плоча је одмах дошла на све топ-листе. Онда је уследила самостална турнеја по Енглеској која је крајем лета крунисана новом синг-плочом „Свуда по свету“ (»All Around the World«).

Својом појавом, свирањем и начином облачења, чланови састава ЦЕМ доста се разликују од других, сличних група. У оделима од мохера, тамносиве и црне боје, с белим кошуљама и краватама, желе да подсете на дане велике популарности мод--покрета у Енглеској. Њихова сличност са „модсима“ није само у визуелном погледу већ и у Велеровом свирању гитаре (енергично, с одсечним акордима и избегавањем солистичких деоница), што подсећа на манир који је 1964. године прославио групу ХУ и Пита Таузенда. Чланови састава ЦЕМ увек су се трудили да њихово музицирање буде што квалитетније. Такви су остали и до данас. За разлику од многих, они су увек истицали оне групе и музичаре који су на њих извршили утицај. ЦЕМ су прихватили не само млади већ и они старији за које је музика БИТЛСА и састава ХУ непревазиђена. О томе сведоче и изузетно велики тиражи продатих плоча, као и њихово присуство на готово свим листама популарности. Једна од последњих њихових нумера „Повлачење“ (»Going Underground«) ових летњих дана изузетно је популарна у Енглеској и многим другим европским земљама.

Песма недеље

ПОВЛАЧЕЊЕ

(GOING UNDERGRAUND)

Музика и текст: Пол Велер

Some people might sax my life
Is in a rut
I'm quite happy with what I got
People might say that I should
Strive for more
But I'm so happy I can't see the point
Something's happening here today
A show of strenght with your
Boy's brigade
And I'm so happy and you're so kind
You want more money of course
I don't mind
To buy nuclear testbooks of
Atomic crimes
And the public gets what the
Public wants
But I want nothing this society's
Got
I'm going underground (going Underground)
Well let the brass bands play and
Feet start to pound
Going underground (going Underground)
Let the boys all sing. let the boys
All shout for tomorrow
Some people might get some
Pleasure out of hate
Me, I've enough already on my plate
People might need some tension
To relax
Me, I'm too busy dodging between
The flak
What you see is what you get
You've made your bed, you better
Lie in it
You chose your leadres and place
Your trust
As their lies wasch you down and
Their promises rust
You'll see kidney machines
Replaced by rockets and guns
And the public wants what the
Public gets
But I don't get what this society wants
We talk and we talked till my
Head explodes
I turn on the news and my body froze
These braying sheep on my T. V.
Screen
Make this boy shot, make this

НОВЕ ПЛОЧЕ

ХОЗЕ ФЕЛИСИЈАНО

(JOSE FELICIANO)

»Alive Alive — O« је двоструки албум Хосе Фелисијана који је за југословенско тржиште издала продуцентска кућа Југотон. Изузетно цењен у нашој земљи, Хосе Фелисијано ће вероватно стећи нове поштоваоце после преслушавања његових најпознатијих нумера. Све композиције су снимљене уживо на концерту који је Хосе Фелисијано одржао прошле године у лондонском Паладијуму.

ЛИДИЈА ПЕРЦАН

Лидија Перцан има вишегодишње искуство на домаћој естрадној сцени. Тренутно је много популарнија у Хрватској и Словенији него у другим крајевима Југославије, па је недавно издати сингл прилика да је боље упознају дискофили из целе наше земље. На плочи се налазе композиције „Загрли ме сад“ и „Под маскама“.

ДАЛМАТИНСКИ МАГАЗИН

ДАЛМАТИНСКИ МАГАЗИН је име групе о којој ћемо убудуће сигурно много више слушати. Овај сплитски петочлани састав има великих изгледа да се домогне највишег места на домаћој рок-сцени. Малом плочом у издању Југотона група најављује свој долазак. Песме „Есмералда“ и „У малом кафе-бару“ успешно их представљају.

АЕРОДРОМ

О саставу АЕРОДРОМ већ смо писали на Хит страни и представили његову прву велику плочу. Недавно је издат и сингл са нумером „Кад мисли ми врлудају“ коју је публика најбоље и примила. Општа оцена о великој плочи је изузетно повољна, па верујемо да ће овај суд бити поновљен и после преслушавања сингла.

ТОМ ПЕТИ И ХАРТБРЕЈКЕРС (TOM PETTY AND HEARTBREAKERS)

Гитариста и вокал ТОМ ПЕТИ и његова група ХАРТБРЕЈКЕРС стекли су глас једног од најбољих америчких нових састава. Крајем 1979. године издали су свој трећи албум »Damn the Torpedes" који је постигао огроман успех не само у Америци, већ и у читавом свету.

Своју музичку каријеру Том Пети је започео свирајући по малим клубовима и дискотекама широм Сједињених Америчких Држава. Рођен је у Гејнсвилу, малом месту у Флориди. У седамнаестој години био је члан састава МАДКРАЧ (MUDCRUTCH) и већ на самом почетку показује изузетан таленат. Диско-куће и менаџери су се одмах заинтересовали за њега и он потписује свој први професионални уговор. То доводи до неминовног распада састава МАДКРАЧ и Том Пети је присиљен да оформи нову групу. Позива бубњара **Стена Линча** (Stan Lynch), соло-гитаристу **Мајка Кембла** (Mike Campbell), клавијатуристу **Бенмонта Тенча** (Benmont Tench) и басисту **Рона Блера** (Ron Blair) и тако настаје састав ХАРТБРЕЈКЕРС.

Ових дана Том и његов састав налазе се на великој турнеји по Америци. Посетиће многе градове и промовисати своју последњу плочу. Овог лета гостоваће и у Европи, а свираће и на неколико гигантских рок-фестивала који су већ најављени за ову годину.

ЧИТАОЦИ ЈАВЉАЈУ...

ВЕСТИ ИЗ НИША

Већ неколико година у Нишу ради група ХЕРЦ (име је дато по мери за фреквенцију) .Момци свирају тешки рок. Били су запажени на зајечарској „Гитаријади 79", као и на многим игранкама које више личе на концерте неке велике групе јер сваки члан изводи своје соло деонице у склопу програма. Имају својих композиција и очекују снимање за Радио-Ниш. Кроз групу је прошло више доб-

рих музичара, а тренутна постава изгледа овако: ДРАГАН СТОЈАНОВИЋ (вокал), ДРАГАН ВЕЉКОВИЋ (бас), ЉУБОМИР МИШИЋ (бубњеви), МИОМИР МИТИЋ (соло-гитара и вокал), ДАРКО ЦВЕТКОВИЋ (клавијатура и вокал) и АРСЕНИЈЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ (удараљке).

Арсеније Димитријевић,
Николе Коперника 55/2,
Ниш,
(хонорар 150 дин)

АДРЕСЕ

KISS,
c/o Kiss Army,
251 Park. Ave. South,
New York,
N. Y. 10010/USA.

FLEETFOOD MAC,
c/o Winterland
Production,
890 Tennessee St.,
San Francisco,
Cal. 94107/USA.

НАША КАРИКАТУРА

ДРАГО МЛИНАРЕЦ

МОЈ ИЗБОР

ЖЕЉКО БРС ДАРИЋ, гитариста, певач и композитор групе МЕТАК коју су многи прогласили за највећу наду у 1980. години, а њега за једног од најнеодољивијих момака домаће рока, открис нам је којих би десет песама снимио на траку и понео на пусто острво.

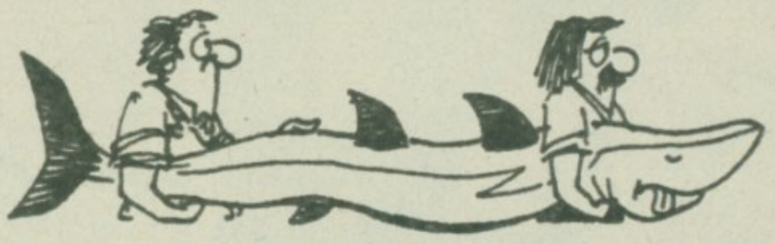

ДОМАЋЕ:

1. ГАЛЕБ — Оливер Драгојевић
2. ПЛИМА — Indexi
3. ГЛАС СА ОБАЛЕ БОЈА — Корни група
4. ЛУТКА СА НАСЛОВНЕ СТРАНЕ — Рибља чорба
5. (ДА МИ ЈЕ БИТИ МОРСКИ ПАС — Метак

СТРАНЕ

1. SAILING — Rod Stewart
2. MESSAGE IN A BOTTLE — Police
3. AIR — Talking Heads
4. THE MUSIC MUST CHANGE — The Who
5. A DAY IN LIFE — The Beatles

****

КУПОВИНА ШТЕНЕТА

РОДОВНИК (ПЕДИГРЕ)

ЗДРАВО ШТЕНЕ

НАСЛЕДНОСТ И ПОНАШАЊЕ

ЗАБАВНИКОВА ПАС, МОЈ Д

ВЕЛИКО ИЛИ МАЛО ШТЕНЕ

Одлучили смо да набавимо пса. Сви укућани се слажу, сви воле псе, нико их се не боји.

Прво се морамо договорити где ће пас да живи: у кухињи, предсобљу, некој другој нуспросторији или на балкону. Друго место не долази у обзир. Има људи који држе псе у подруму, али то је злочин. Њима треба забранити да имају псе. Они не воле животиње. У подруму ће се сваки пас рзболети, ослабиће му вид, а многи ће постати зли. Сигурно је да тај пас неће волети свог господара.

Неко држи пса у соби, али ни то није добро, није хигијенски. Где живе људи није место животињама. У свему треба имати мере.

Сваки пас који живи у стану треба да има своју корпу, своје ћебе, а за псе који живе на балкону мора се саградити топла кућица од дасака. У многим градовима забрањено је држање паса на балкону.

Пре него што припремимо место становања и намештај за нашег новог станара, треба да одлучимо хоћемо ли да узмемо великог или малог пса, штене велике или мале расе.

Ако живимо у великом стану и још имамо засебно двориште, можемо узети пса неке крупније расе. За великог пса у дворишту треба припремити топлу штенару. Двориште мора бити ограђено јер у градовима има лопова који знају само за ове псе. Али ако станујемо у малом стану, без дворишта, купићемо пса мале расе. Многи наши људи врло често држе енглеске кокере.

Прошли пут смо рекли да ћемо набавити штене од 6—10 недеља старости. С одраслим псом тешко ћемо изаћи на крај. Он већ има неке своје навике које се нама можда неће свидети. Можда ће пас туговати за старим господаром, без обзира какав он био. Пас га је свакако волео. Зато ће се тај пас тешко спријатељити с нама. А штене ће се навићи на нашу породицу, упознаће се са свим нашим навикама, од нас ће све научити, његово понашање биће слично нашем

МАЛА ШКОЛА

2

...РУГАР

понашању. Врло често се чује: „Какав господар, такав пас". А гдегде кажу какав пас такав господар. То је сушта истина: пас учи од господара, господар од пса.

Врло често на улицама великих градова разни људи доносе штенад у корпама и нуде их пролазницима на продају. Говоре да су то прави шарпланинци које су они донели са планине. Обично не траже много новца, највише 300 динара. Али, то нису шарпланинци, увек су то неки мешанци. Ти јадни мали пси обично су пуни глиста, често су им очи крмељаве, што значи да су рахитични, а може да се деси да су заражени вирусом беснила. Они немају родовник јер нису расни пси. Такве псе не треба узимати, чак ако вам их нуде и бесплатно.

Купићемо расно штене, оно које има родовник, званичну исправу о расном пореклу. Купци паса треба да се обрате кинолошким удружењима у свом месту где ће добити сва потребна обавештења о расним псима и одгајивачима који имају штенце на продају.

У свим већим местима у Југославији постоје кинолошка удружења у која се учлањују љубитељи расних паса. У кинолошким удружењима сви заинтересовани грађани и власници расних паса могу да добију обавештења о расама паса, гајењу и обучавању. Чланови удружења редовно одржавају састанке и саветовања на којима кинолошке судије и други стручњаци држе предавања млађим власницима паса. Редовно се приређују смотре на којима се процењује облик паса, одржавају разна такмичења, испитују урођене способности ловачких и службених паса. приређују се курсеви обуке. Чланови кинолошких удружења никад не кажу: дресура паса јер се дресирају дивље животиње док се пси обучавају.

Сваки власник расног пса треба да буде члан кинолошког удружења јер поред разноврсне помоћи има и многе олакшице: плаћа мање таксе од оних који нису чланови удружења.

Припремили: **Душан Мијатовић** и **Миле Живић**

ПСЕЋА ТЕРИТОРИЈА

КАКО ПСИ ВИДЕ

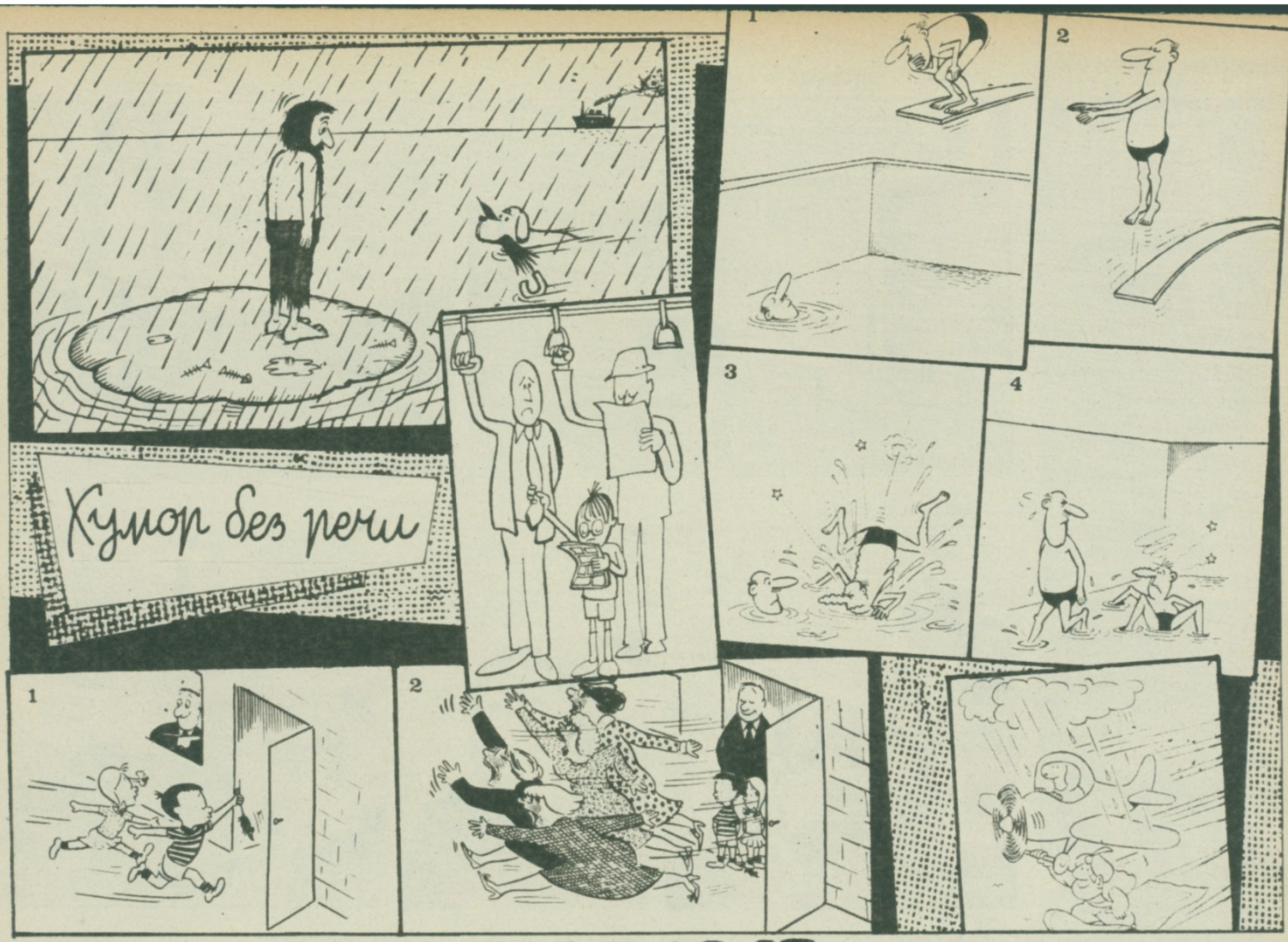

РАЗГОВОР

ПСИ И ЊИХОВИ МЛАДИ ГОСПОДАРИ

BABALU

ВЕЛИКА НАГРАДНА ИГРА

KOLOY'S 7x7

Драги читаоци,
Ваша жвакаћа гума „БАБАЛУ“, пружа вам двоструко задовољство:
— освежава и релаксира и у најузбудљивијим тренуцима
— пружа вам могућност да постанете један од добитника наградног путовања за Њујорк или неке друге вредне награде.
За учествовање у наградној игри потребно је да скупите три наградна купона из пакетића **„БАБАЛУ 7 x 7“** и да их пошаљете на адресу **— АГЕНЦИЈА БОРБА, 11000 Београд, Трг Маркса и Енгелса бр. 7, са назнаком „БАБАЛУ“.** Коверте са купонима можете слати одмах или најкасније до 1. 09. 1980. Имена добитника објавиће се у **Ревији за жене НАДА,** у последњем септембарском броју. Свим учесницима желимо пуно среће!

НАГРАДНИ ФОНД

- **5 путовања за по две особе у ЊУЈОРК И ВАШИНГТОН**
- **50 БАБАЛУ КОЛЕКЦИЈА ТРИКОВА**
- **500 БАБАЛУ СПОРТ КАПА**

Kolinska

Џимин кутак

ИГРЕ НА ПЛАЖИ

Док седите на обали мора или реке, у предаху између два купања, можете са својим пријатељима да прекратите време и забавите се неком новом игром.

МИКАДО СА ЗАТВАРАЧИМА

Прикупите 25 затварача за боцу. С унутрашње стране их обележите бројевима од 1 до 25, а затим их ставите на гомилу. Играчи редом пажљиво извлаче затвараче тако да се не помери ниједан, што доприноси занимљивости игре. Победник је онај који сакупи највећи збир.

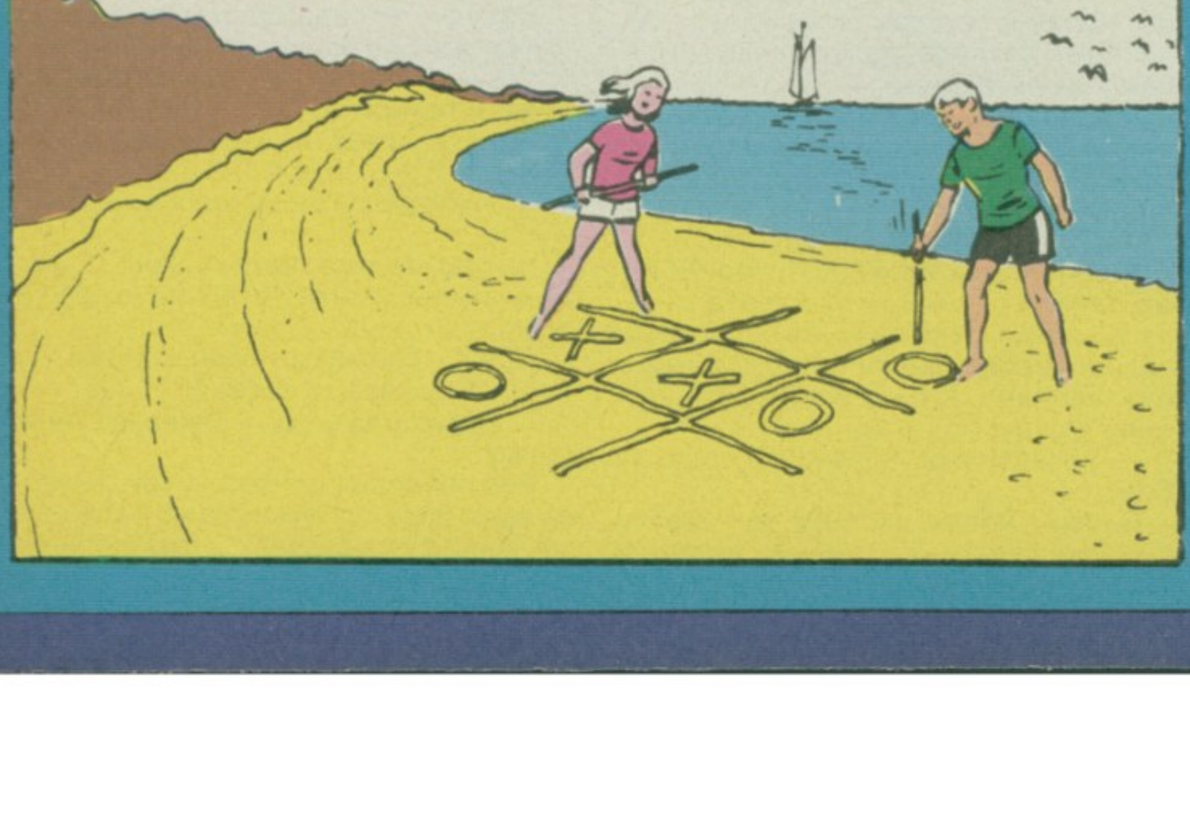
ЗАТВАРАЧИ У КЕСИ

Када вам досади претходна игра, поделите затвараче и фломастером друге боје упишите преко бројева своје иницијале. Узмите папирну кесу, поставите је на одређену удаљеност и у њу убацујте затвараче. Побеђује онај играч који у десет покушаја убаци у кесу највише затварача.

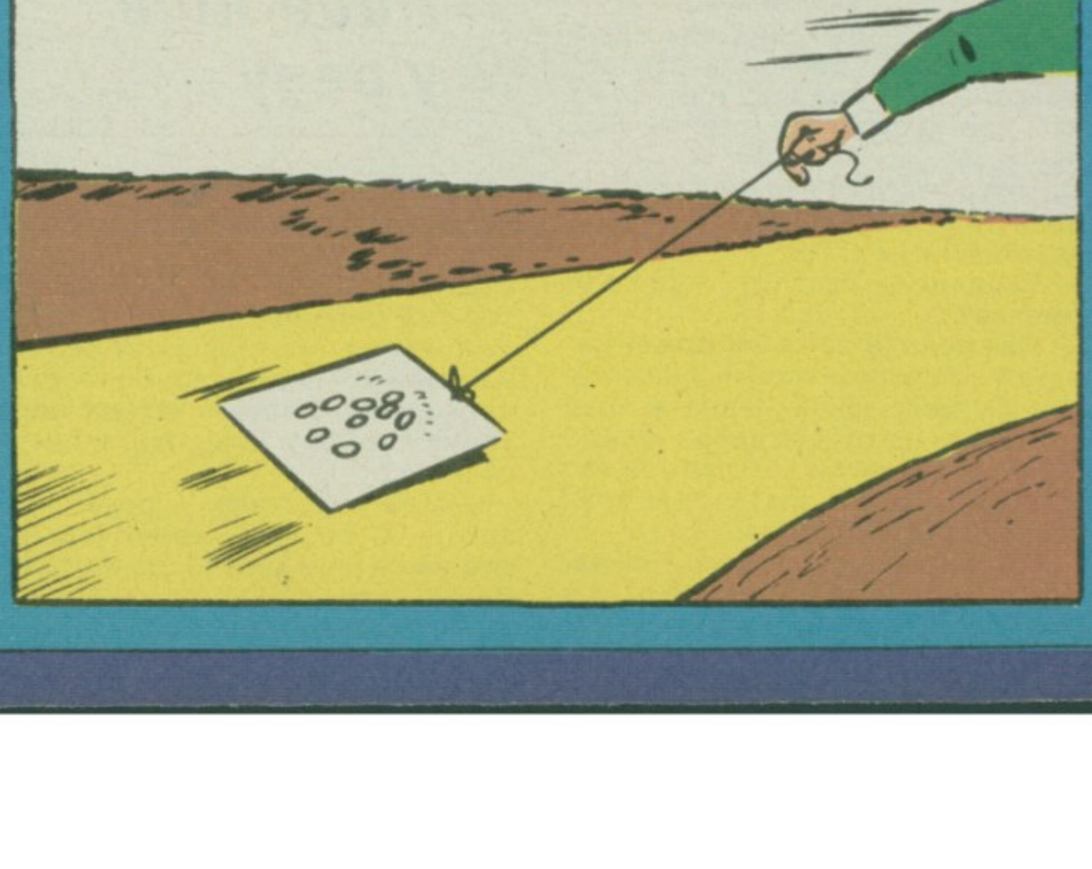
»МИЦЕ« НА ПЕСКУ

Покушајте да играте »мице« на песку. Исцртајте штапом поља и одаберите свој знак — »х« или »о«. Циљ сваког играча је да убележи три знака један до другог, вертикално, попреко или по дијагонали.

КАМЕНЧИЋИ

Сакупите десет облутака и поставите их на четвртасти картон за који је заначен канап. Сваки играч треба да вуче каменчиће од старта до циља и да при том пази да не изгуби ниједан. Победник је онај учесник у игри који на циљ довуче свих десет каменчића.

Фантастична прича

ДАМОН НАЈТ

Што више није имао адреналина да у њему изазива љубав, страх или бес. Ипак, једно осећање је преостало...

МАСКЕ

Осам пера играло је по покретној папирној траци попут нервозних ногу каквог механичког јастога. Техничар Робертс намрштио се док је с осталом двојицом посматрао кривуљу.

— Овде је импулс буђења — рекао је, показавши место на хартији. — А овде, седамнаест секунди потом — опет сан!

— Реакција на сан у будном стању — одвратио је директор пројекта Бабкок. — Ништа забрињавајуће.

— У реду, закаснела реакција. Али, погледајте разлику у кривуљу. Цик-цак путања је гушћа. Већа узнемиреност — није исти сан.

— Зашто уопште спава? — упитао је Синеску, човек из Вашингтона. Био је тамнопут, уска лица. — Зар му не испирате отрове које замор ствара у организму?

— Мора да сања — одговорио је Бабкок. — Иначе би халуцинирао, па можда запао и у психозу.

— У психозу... — поновио је Синеску. — То и треба да проверимо. Ова чудна кривуља — откад је таква?

— Око шест месеци.

— Другим речима, откако је добио ново тело и почео да носи маску?

— Отприлике. Али, чујте, он је разуман. Тестови показују...

— Да, знам за тестове... Па, је ли се сада пробудио?

Техничар је бацио поглед на монитор.

— Устао је, Сам и Ирма су с њим.

Заједничка тачка

— У Вашингтону нису задовољни вашим извештајима — рекао је Синеску уз шум лифта.

— До врага, свестан сам тога — одвратио је Бабкок.

Врата лифта отворила су се без шума. Ступили су у мало предворје сивих зидова и пода прекривеног зеленим тепихом. Видела су се троја врата — једна метална и двоја од тешког стакла. Ваздух је био устајао и хладан.

— Овуда.

Синеску је застао пред стакленим вратима кроз која се видела празна дневна соба.

— Нема га тамо.

— На јутарњем је прегледу.

Врата су се отворила на лак притисак руке. На таваници се аутоматски упалио рој светиљки.

— Не дижите поглед — рекао је Бабкок. — Ултраљубичасти зраци.

— Против бацила? Чија је то идеја.

— Његова. — Бабкок је отворио хромирану кутију на зиду и из ње извукао две хируршке маске. — Ево, ставите ово.

Однекуд иза угла допирали су пригушени гласови. Синеску је полако ставио маску на уста.

— Бацили... — рекао је. — Је ли то нормално?

— Па, јасно је да се не може прехладити... Али, размислите: две ствари га још могу убити. Једна је квар протезе, али од тога га добро чувамо — пет стотина људи прегледа га као какав авион. Друга опасност је мождано-кичмена инфекција.

Просторија је била велика — дневна соба, библиотека и радионица у исти мах. На једној страни стајало је неколико модерних столица и сточић за послужење; на другој, тезга са стругом и разним алатом; на трећој, цртачки сто; на четвртој, полица с књигама преко којих је Синеску радознало прешао прстом у пролазу — у томове повезани извештаји о пројекту, технички часописи и приручници. Иза полице, у малом удубљењу, налазила су се још једна стаклена врата кроз која су угледали другу дневну собу.

— Ено Сама — рекао је Бабкок.

— Човек у другој соби окренуо се да некога позове а онда им је са осмехом пришао. Био је ћелав, здепаст и веома преплануо. Иза њега је журним кораком долазила омања, лепушкаста жена. Прошла је за мужем кроз врата и оставила их отворена. Ниједно од њих није носило маску.

— Сам и Ирма живе у суседном апартману — рекао је Бабкок. — Праве му друштво, мора да општи с неким. Сам му је стари друг из војног ваздухопловства, а осим тога има једну механичку руку па им је и то нека заједничка тачка.

Здепасти човек чврсто је стегао Синескуу шаку.

— Погађајте која ми је рука вештачка?

Обе руке биле су му преплануле, мишићаве и маљаве али је десна била незнатно другачије боје — не сасвим аутентична. Не желећи да га разочара Синеску је рекао:

— Лева, чини ми се.

— Не! — Уз широк осмех здепасти човек повукао је десни рукав и открио механизам.

— Један од успутних резултата нашег пројекта — објаснио је Бабкок. — Биоелектрична рука са сервоконтролом, исте тежине као друга. Јесу ли тамо завршили, Саме?

— Вероватно. Да провиримо. Душо, можеш ли да скуваш мало кафе за госте?

Лице није у реду

Преко стакленог зида у дну била је навучена прозирна беличаста завеса. Скренули су иза угла. Овај крак просторије био је пун медицинске и електронске опреме. Четири човека у белим мантилима стајали су око кауча на којем је неко лежао. Синеску му је видео само плетене кожне ципеле, тамне чарапе и сиве панталоне. Чуо се жамор.

— Још није готов — рекао је Бабкок. — Мора да су нашли још нешто што им се није допало. Да изиђемо на минут на тересу.

— Мислио сам да га прегледају ноћу, кад му мењају крв? — приметио је Синеску.

— Тако је — одвратио је Бабкок. — И ујутро, такође.

Окренуо се и гурнуо тешка стаклена врата. Изишли су на кров поплочан тесаним каменом, ограђен зидовима од затамњеног стакла и наткривен зеленкастом пластичном плочом.

— Овде смо му направили врт али он није хтео ни да чује. Морали смо да почупамо све биљке и оградимо терасу стаклом.

Сели су око једног белог сточића.

— Како је он, Саме? — упитао је Бабкок. — Разговарате ли? Играте ли шах?

— Не много. Углавном ради, помало чита и гледа телевизију... Ах, чекајте! Изгледа да су завршили — само да погледам.

Иза врата су се виделе нејасне силуете. Сам је ушао и вратио се после пола минута. Око врата му је висила хируршка маска.

— Сад изволите унутра.

У салонском краку просторије Ирма, такође са маском око врата, сипала је кафу. Преко пута њe седео је завађен висок човек у сивој кошуљи и панталонама. С лицем му нешто није било у реду.

— Упознајте се — рекао је срдачно Сам.

Високи човек окренуо је главу и Синеску се намах скаменио видевши да му је лице сребрнасто-метална маска с прорезима за очи и без носа и уста.

Синеску је сео. Све очи биле су сада уперене у њега.

— Јесте ли дошли да обуставите пројекат? — упитао је раван нељудски глас.

— Изволите кафу — рекла је Ирма, гурнувши Синескуу шољу.

Синеску је посегао за њом али рука му је дрхтала те ју је одмах повукао.

— Задатак ми је само да утврдим чињенице — рекао је.

— Две стотине милиона годишње да би се један човек одржао у животу — наставио је глас. — Нема много смисла, зар не? Хајде, попијте ту кафу!

Синеску је сада приметио да су и Сам и његова жена већ попили своју и ставили маске на лице. Брзим покретом примакао је шољу.

Високи човек изненада је скочио на ноге.

— Напоље с том џукелом! — дрекнуо је.

Насред тепиха, накривљене главе, исплажена језика, стајало је једно жуто псетанце.

Ирма је бризнула у плач. Подигла је пса и истрчала из собе.

— Пођи ћу за њом — рекао је Сам и устао.

Високи човек поново је сео. Његове шаке, које су почивале на наслонима, биле су савршеног облика али су

нокти деловали неуверљиво. Смеђа коса била је перика, уши од воска.

— Па, и ја бих кренуо — рекао је нервозно Синеску.

— Добро, још да вас одведем у инжењерски одсек — рекао је Бабкок. — Џиме, вратићу се за тренутак да поразговарамо.

— Важи — рекао је високи човек.

Џимов предлог

Када се Бабкок вратио, затекао је Џима у истом положају.

— Џиме, морамо да се објаснимо.

— Значи — лоше се пише?

— Да, лоше. Видећу још једном Синескуа пре него што оде, али ко зна шта ће он рећи у Вашингтону... Учини ми, Џиме, скини ту маску!

— Наравно.

Рука се подигла, ухватила металну маску за ивицу и смакла је. Указало се ружичасто лице лепо извајаног носа и усана, ни ружно ни нарочито лепо — нормално. Само су зенице биле шире него што треба и уста се при говору нису отварала.

— Џиме, на том твом лицу није се радило осам и по месеци само да би га ти поклопио маском. Питали смо те већ шта ти није по вољи, шта треба да изменимо.

— Нећу о томе да говорим.

— Али, морам да знам! На списку добровољаца има седам стотина

људи. Замисли да се некоме од њих сутра догоди саобраћајна несрећа! Морамо унапред знати да ли да му дамо стопостотну протезу. Зато те питам: шта није у реду?

— А ако те слажем?

— Зашто би то учинио?

— Зашто човек лаже оболелог од рака?

— Не разумем, Џиме.

— Рецимо овако: да ли ти ја заиста личим на човека?

— Је ли то све? Наравно да постоји разлика, али човек се навикне на сваку протезу. Желиш ли покретљиво лице? Дај нам двадесет година, можда само десет, и удесићемо.

— Слушај ме, Бабкок. Први модел личио вам је на кројачку лутку; овај сада личи на леш. Замисао је била да постепено опет постанем човек — да се протеза стално усавршава док не добијете нешто што ће умети да пуши, пије, ђаска, и игра тенис а да нико не примети разлику. Али, чему то?

— Имаш ли бољи предлог? — упитао је подругљиво Бабкок.

— Имам. — Џим је прешао преко собе, откључао једну фиоку и вратио се са свитком хартије. — Погледај ово.

Цртеж је приказивао дугуљасту металну кутију на четири ноге. Из једног краја штрчале су печуркаста глава и шума руку које су се завршавале сондама, сврдлима, клештима и другим алаткама.

— За испитивање Месечевог тла — рекао је Џим.

— Превише удова — приметио је Бабкок после паузе. — Како би их покретао?

— Нервима лица — доста их је преостало. Или, погледај ово... — Развио је други цртеж. — Ја као модул укључен у контролни систем васионског брода. Моје место, Бабкок, је у свемиру. У стерилној средини, у слабој гравитацији... Могао бих да заменим човека у пословима којима он није дорастао — да будем од користи, до врага, уместо што као паразит гутам на стотине милиона долара годишње!

— Зашто то ниси досад рекао?

— Сви сте били полудели за протетиком.

Бабкоку су дрхтале руке док је савијао цртеже.

— Тако ми свега, можда ћу ово заиста урадити... Тако ми свега... Никоме не причај, Џиме!

— Не брини.

Трула воћка

Оставши сам, Џим је затворио очи. Ослушкивао је у себи прецизан умирујући рад пумпи, вентила и преносника. То су му поклонили: избацили су љигаву утробу и заменили је машинеријом која није крварила, знојила се и гнојила. Помислио је на лаж коју је рекао Бабкоку. „Зашто лажемо оболелог од рака?" Али, не, они никада неће разумети.

Сео је за цртачки сто, причврстио хартију и почео оловком да скицира машину за испитивање Месечевог тла. Потом је почео да назначује кратере у позадини. Цртао је све спорије. Најзад је застао и спустио оловку.

Више није имао жлезде да му у крв излучују адреналин па није могао да осети ни страх ни бес. Ослободили су га љубави, мржње, целе те осећајне збрке... Ипак, једно осећање је остало...

Синеску: црне длаке изникле из масне коже. Бубуљица у удубљењу поред ноздрве.

Месечев пејзаж, хладан и чист... Џим поново узе оловку.

Бабкок: широк, ружичаст нос пресијава се од масноће; бела супстанца нахватала се у угловима очију; остаци хране међу зубима.

Ирма: усне намацкане ружем боје малине; лице умрљано сузама, мехурић у једној ноздрви...

И проклети пас: сјајна њушка, влажне очи и језик...

Присетио се јутрошњег сна, оног последњег који му је дошао док се будио: *љубави бубрези, сива џлућа, крв и длака, црева као ужад џрекривена жућим клизавим салом које каџље... Смрад из уста... Ох!*

Почео је да извлачи линије тушем, најпре финим челичним пером а онда најлонском четкицом. Опет му је пред очи изишао сан.

* * *

Машина за испитивање Месечевог тла пела се подигнуте главе уз падину кратера. Иза далеког хоризонта почињало је црно небо посуто звездама као главама чиода.

И опет сам преблизу, мислио је Џим. Над његовом главом висила је Земља као трула воћка, бућаво плава и болесно жута. Гмизала је по небу, шарена, сва наборана, **жива.**

укрштене речи

ИЗ СВЕТА НЕСВРСТАНИХ ШРИ ЛАНКА

На острву (име уписати поред **броја 4)** налази се Република Шри Ланка, пријатељска и несврстана земља. У њеном главном граду (име уписати испод **броја 1)** одржана је 1976. године Пета конференција несврстаних земаља. Главна привредна грана ове земље која се налази југоисточно од Индијског полуострва је (назив уписати испод **броја 3)** а становници га плаћају својом новчаном јединицом... (назив испод **броја 2).**

АУТОР: ВЕ-МАК	1	МЕСТО НА АУТО-ПУТУ БЕОГРАД ЗАГРЕБ	2		СНАГА, МОЋ / ЗНАК СПАЈАЊА	НАЈВЕЋА ПРИТОКА ДУНАВА	ПОКВАРЕНОСТ	МУК, ТИШИНА	ПЕРУДИ-СТА ПЕВАЧИЦА СУМАК.
ПОМАГАТИ, ДОНОСИТИ КОРИСТ									
ТАЈАНСТВЕНЕ „НАУКЕ", МАГИЈЕ									
САБИРНО СОЧИВО, ПОВЕЋАЛО					КИНЕСКИ ПАСУЉ / ГРАД У ИТАЛИЈИ				
ОРГАН ЧУЛА ВИДА (МН.)				ДЕО ОДЕКЕ / КВРГАСТ					МЕРА ЗА ПАПИР
ЈЕДАН РОДИТЕЉ						МУШКО ИМЕ / СТУПА, МУЖАР			
								„РАДИЈУС" / ЗНАК ЗА НАТРИЈУМ	
КОЈИ ОБНАВЉА / ЈЕЗЕРО У ФИНСКОЈ			ГРАД У ИТАЛИЈИ / НУЛА						
ИЗНАД	ИГРЕ ПЕВАЧИЦЕ ЗУБОВИК	СПОРЕДНА ГРАНА / ЈЕДНОКИФ. БРОЈ							
			ОПЕРА МЕЛАРТИНА ЕРКИЈА / ПОСАО					НЕЧУЈНО	ДОМАЋА ЖИВОТИЊА
ЖИВАЦ					СЛИКА РАЂЕНА УЉАНИМ БОЈАМА	100 **3**			
ВРСТА ВРБЕ				ПРИСТОЈАН У ПОНАШАЊУ / У. Ц.					
МАЛИ ЛИСТИЋ ПАПИРА							ЗНАК ЗА ХЕКТАР / ЛИТАР		
КОЈУ			**4**						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: Л, сапрофити, ала, ЗАКОН, мед, бард, ок, Сердар, устати, ња, павлака, Рн, апелат, АДН, арена, врат, Љиг, одгој, анис, Нена, Њаса, ини, јецав, ЦИМА.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА" — ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК", Македонска 29, 11001 Београд. Директор НО „ПОЛИТИКА" Вукоје Булатовић. Главни и одговорни уредник „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА" Живорад Стојановић. Помоћник главног и одговорног уредника Александар Б. Костић. Уредник: Бојана Дожић, телефон 324-483. Ликовно-графички уредници Владимир Горбунов и Соња Јашовић, телефон 326-620. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/I, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 10 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ

3 месеца	110,00 динара
6 месеци	220,00 динара
1 година	440,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

3 месеца	220,00 динара
6 месеци	440,00 динара
1 година	880,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку — НО „ПОЛИТИКА" — ООУР „Продаја" претплата на лист „Политикин забавник"

ПРЕТПЛАТА У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

САД	$	47 —
СР НЕМАЧКА	DM	83.—
ШВЕДСКА	Skr	195.—
ФРАНЦУСКА	Ffr	193.—
ШВАЈЦАРСКА	Sfr	77 —

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „ПОЛИТИКА" код ИНВЕСТ БАНКЕ — БЕОГРАД, на рачун број 6081?-620-63-257300-00051, са обавезном назнаком, претпата на „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"

ХУБ РОДИН: СТАРИ ШТОС

МЕ? ПИТАМ СЕ ДА ЛИ БИ САД ТАКО НЕШТО БИЛО ИЗВОДЉИВО?

КАД САМ БИО МАЛИ, ЧЕСТО САМ ТО РАДИО И УВЕК С УСПЕХОМ?

ОХО? НЕКО ИДЕ? ДА ПОКУШАМ ОПЕТ?

ИЗВИНИТЕ, ДА ЛИ БИСТЕ ХТЕЛИ ДА ПОВУЧЕТЕ ЗВОНО, НЕ МОГУ ДА ГА ДОХВАТИМ?

КАКО ДА НЕ?

ДИЛИНГ? ДИЛИНГ?

!!

ШКРИИИИП

ТРААС!

7

СТАРИ ШТОС ЈОШ УВЕК ПАЛИ? ОВАЈ ПОКРЕТНИ МОСТ СЕ СПУШТА ЧИМ НЕКО ЗАЗВОНИ?

ПРИПРАВНИК ПЕЦА

Код PEZ*-а је увек нешто ново!*

Ако радо узимаш PEZ *бомбоне*
и играш се PEZ *фигурицама,*
пошаљи нам 5 омотница
PEZ *бомбона, а ми ћемо*
ти послати лепу PEZ *књижицу.*
Као пријатељ PEZ*-а користићеш*
све погодности које ћемо ти
нудити из месеца у месец.
Читај сваког петка
на овом месту о новостима
за пријатеље PEZ*-а*

ХП КОЛИНСКА ЉУБЉАНА
Kolinska

Омотнице шаљи на адресу:
„PEZ ПРИЈАТЕЉ", 61111 — ЉУБЉАНА, п.п. 8, заједно са твојим подацима. (Име и презиме, улица, кућни број, место и поштански број)

PEZ PRIJATELJI

Мала пошта

11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Драги Забавниче,

ПОД ЗИДИНАМА БАГДАДА

Кад је била монголска инвазија на Багдад?

Д. Живковић,
Пуковац

Све до 13. века Багдад је био значајан културни и трговачки центар. Свој пад доживео је 1259. године кад су до његових зидина стигли одреди Монгола Хулака, унука Цингискана. Убивши калифа Ал-Мустма'сима, потпуно су опустошили град. По неким подацима из тих времена страдало је 800 хиљада људи. Пад Калифата довео је до престанка бриге о одржавању система наводњавања, а град је изгубио свој ранији значај. Привреда је потпуно замрла а то је, између осталог, била и последица знатно смањеног броја становника.

Под влашћу Илкханида, Хулакових наследника, Багдад је остао до 1340. године, када је под вођством Јалаиридса поново стекао самосталност. Нови господари покушали су да поврате понешто од његовог некадашњег сјаја и управо кад је изгледало да је све кренуло на боље, под зидине града 1401. године стигла је нова најезда Монгола, овог пута предвођена Тамерланом. Као и његов претходник Хулак, и Тамерлан је у историји Багдада остао забележен као човек од чије су руке страдале десетине хиљада људи.

У ЗАСЕДИ КРАЈ РЕКЕ

Тражио сам по многим књигама податке о белоглавом супу али их нисам нашао. У књизи „Ризница знања за младе" сазнао сам нешто о овој птици али ни тиме нисам баш задовољан. Надам се да ћеш ти моћи да ми помогнеш да сазнам нешто више.

Душан Игњатовић,
Титово Ужице

Кажу да је белоглави суп или крагуј, како га још називају, птица коју није баш увек пријатно гледати и то пре свега због њеног начина исхране. Наиме, у Непалу и Индији крагуј често може да се види како кружи поред реке чекајући људске лешеве који се бацају са ломаче пре него што се претворе у пепео. Амерички природњак Томас Гилиард видео је једном приликом у Непалу ову птицу како стоји усред матице реке, до половине у води, и кида комаде са баченог леша.

Своје гнездо белоглави суп свија на литицама и у пећинама. Дешава се и да по десет, па и више парова, почне да се гнезди један крај другог. Такве колоније могу се уочити и с прилично велике даљине. Женка крагуја полаже само једно јаје из којег се излеже птић обрастао бледомрким перјем. Сваким даном младунче све више личи на родитеље и већ после три месеца добија потпуно исто рухо као и они. То је уједно и доба кад је спремно да се одвоји од гнезда у којем се излегло и самостално крене у живот.

ПОЧЕЛО ЈЕ СА ШЉИВАМА

Жељела бих да сазнам нешто више о свом родном мјесту Брчком.

Анда Ђеримагић,
Вељка Лукића 24
Брчко

О томе како изгледа Брчко и где се налази, нећемо писати јер ти то сигурно добро знаш. Рећи ћемо само да је његов настанак везан за реку Саву на чијој обали и лежи. Наиме, некада давно на месту где је изникао твој родни град, налазио се пристан за скелу. Временом, око пристана су почеле да се подижу куће па се као формирано насеље Брчко први пут у историји помиње 1620. године. Његови становници, записано је, бавили су се мостарењем због чега су и били ослобођени многих у то време уобичајених обавеза и тешких послова. Тај повлашћени положај био им је потврђен и 1644. године.

У 17. веку, забележиле су хронике, у граду на ушћу мале Брке у Саву, већ су постојала два јавна купатила, једна кула, џамија и око 200 кућа. Већ почетком следећег века тих кућа више није било: 1716. године уништили су их Аустријанци. Под њиховом окупацијом Брчко се налазило од 1718. до 1739. године. Тек после одласка Аустријанаца варош је почела да се обнавља. Живот је из корена почео да се мења. У новонасталим приликама најбоље су се снашли трговци и захваљујући њима, заправо сувим шљивама које су почели да извозе, Брчко се прочуло у свету. И то не само Старом већ и Новом. Степеницу више на путу развоја означила је 1851. година, када је варош проглашена самосталним пашалуком. Још боље позиције и већи значај добила је 14 година касније када је у њу пренесен аустријски вицеконзулат. Убрзо после тога у Брчко су почели редовно да пристају бродови Дунавског паробродарског друштва. Године 1879. варош је већ имала близу 3 хиљаде становника и 773 куће. Веће место имало је и веће потребе: тако су основане прве школе а за њима болница и Градска већница. Следећи корак у развоју Брчког начињен је подизањем моста преко Саве и изградњом железничке пруге која га је спојила са Винковцима.

После II светског рата у граду је подигнут низ индустријских објеката: међу њима циглана, пилана, фабрика уља, текстила и коже. Занимљив је и податак да се у Брчком, непосредно по ослобођењу, налазила највећа хладњача у нашој земљи.

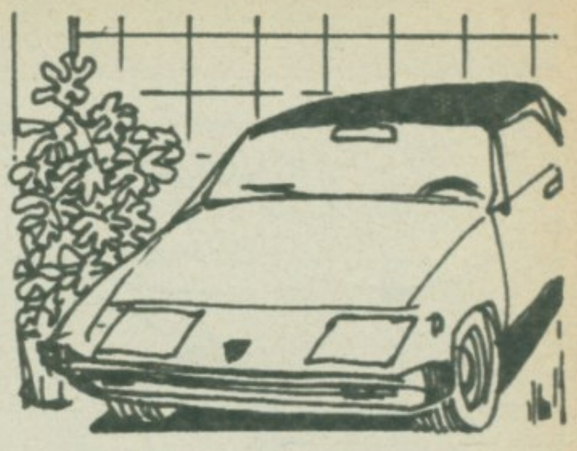
КРИВО ЈЕ — НЕЗНАЊЕ

Често чујем реч религија али не знам шта она значи?

Дубравко Рајновић.
И. Г. Кобачића 80
Илок

Реч религија потиче од латинског religio што значи побожност, поштовање богова. Религија је облик друштвене свести о једном или више бесконачних бића у којој се огледа зависност од натприродном, тј. свим оним појавама које је човек немоћан да објасни. У прастарим временима људи су све природне појаве објашњавали деловањем виших сила, па су у свом страху и немоћи почели да их поштују. То је било редовно праћено одређеним ритуалима који су се састојали од приношења жртви, молитви, плесова.

Етнографска, археолошка и историјска истраживања показују да у самом почетку развоја људског друштва нису постојале одређене религиозне представе. Тек у млађем палеолиту људска свест је постала толико развијена да почиње да се бави стварима и појавама којима је окружена и, обзиром да не може да их објасни, приписује им натприродна својства. За ту примитивну религију карактеристична је анимизам, веровање да свуда у природи делују душевне силе које постоје и у живом и у неживом. Следећа одлика примитивне религије је магија (и данас раширена у земљама Африке, Аустралије, Јужне Америке). Анимизам и магију следи култ животиња и биљака односно тотемизам. Нешто касније, у време кад долази до поделе рада, јавља се и хијерархија богова: неки су више, неки мање важни и они више не управљају само природним силама већ и животом читавих народа. Управо у то време почињу да им се приписују људске особине. Они, баш као и људи, воле, мрзе, свађају се, ратују, лове, забављају се. Једино не умиру јер су — вечни. Тек много касније, човек почиње да одузима боговима људска својства, што је временом довело до појаве монотеистичких (једнобожачких религија).

БРЗ И СКУП

Хтео бих да знам колика је максимална брзина „ферарија". Интересује ме и где бих могао да га купим и по којој цени?

Милан Радосављевић,
Манастира 18 б
Београд

Најбржи аутомобил из породице **ферари** је онај са ознаком 512 BB који је 1976. године заменио модел 365 GT. Мада је уграviран на 340 километара, максимална брзина коју може да постигне је 283 km на час. Мотор типа боксер има 12 цилиндара. Радна запремина је 4942 cc. Овај **ферари** има 4 трострука вебер карбуратора 40 IF 3C. У картер стаје 10 литара уља а радилица је на 7 лежајева. Тежина му износи 1570 килограма. Троши до 25 литара на 100 километара. За крај смо оставили податак који те вероватно највише интересује: **ферари** 512 BB може да се набави само у иностранству и то по цени од милион и 500 хиљада динара, нових наравно.

ШТА ЈЕ УЗРОК ТВОМЕ ЈАДУ?

Када будеш видио ово велико писмо, драги Забавниче, зацијело ћеш незаинтересовано прелетјети погледом преко швракописа једне очајне дјевојчице. А ако то ипак не учиниш, онда те молим да ми помогнеш. Веома сам несретна а узрок те моје несреће је — дебљина. Све је почело прошлог љета кад ми се удала сестра а ја остала сама. Од некад веселе, добрћудне и помало дебељушкасте девојчице постала сам дебели, разочарани и огорчени дјевојчурак од 14 година. Потпуно сам се затворила у себе и највећи дио дана пређутим. Због те промјене изгубила сам готово све другарице. Некад добре пријатељице почеле су да ми праве неприлике. Чини ми се да су постале неискрене према мени и да су у том друштву само због тога што сам одлична ученица и могу да им помогнем да боље савладају градиво. Дане проводим затворена у соби, учећи и размишљајући како да скинем сувишне килограме. Да би све било још горе, лице ми је пуно бубуљица а коса масна.

Станујем у великој и лијепој кући, имам све што се може пожељети и неком би се могло учинити да је већ то довољно да будем задовољна. А ја то нисам ни најмање. У посљедње вријеме сам иштавише толико незадовољна и несретна да више ни улицом не могу ићи како треба, већ сагињем главу и избјегавам погледе људи. Молим те да ми помогнеш да се ријешим свих ових тегоба.

Аленка из Мостара

Проблеми који те муче јављају се и код многих других девојчица у време пубертета а он обично

почиње око тринаесте године. Тада се јављају видне промене на телу девојчице које од ње треба да створе девојку, касније жену и мајку. У пубертету долази до повећања груди, заобљавања и попуњавања тела, коса постаје гушћа, мења се боја гласа. У то доба које толико мучи и девојчице и дечаке појачава се лучење лојних и знојних жлезда, шире се поре и појављују се бубуљице. Њих немој трагично да схватиш јер пролазе после пубертета. Али, то не значи да не треба на њих да се обазиреш. Зато ти саветујемо да одеш код дерматолога или козметичара и да се са њима посаветујеш о нези коже. Рецепт за неки од лосиона и прашкова можеш добити и од лекара опште праксе.

Што се тиче косе, треба да знаш да се око корена длаке налази једна или више лојних жлезда које имају изводне канале изнад корена длаке. Секрет тих жлезда је „крив" за машћење косе. Уколико је коса масна, треба је прати што чешће, чак и сваког другог дана. То прање не може да буде штетно, напротив. Штетно је да се масна коса не пере јер маст лојних жлезда и орожнале ћелије коже главе могу да запуше изводне канале и тако проузрокују веће компликације.

У пубертету девојчице доживљавају промене и у понашању. Постају веселе и враголасте или озбиљне и повучене. Наглашена је потреба за самосталношћу. Често су убеђене да их средина не разуме. А управо отуда и сукоби са околином, нарочито са родитељима.

Пубертет је и доба кад се јавља појачано интересовање за супротни пол а оно понекад постаје узрок патње, ако се прва „велика" љубав не узврати или прекратко

потраје. И у једном и у другом случају може да дође до појаве појачаног или смањеног апетита.

Да би се сви проблеми који се јављају у пубертету што лакше превродили, веома је важно разумевање најближе средине, посебно родитеља. Уколико то није увек и у свим случајевима изводљиво, битно је да се буде добро обавештен о узроцима, а самим тим свака девојчица и сваки дечак моћи ће сами себи највише да помогну.

Сад кад знаш шта је узрок твоје „несреће", надамо се да на промене које ти се дешавају нећеш гледати исувише црно. Саветујемо ти да одеш код дерматолога и побринеш се да увек будеш уредна и чиста. Сувишне килограме ћеш изгубити ако почнеш да се бавиш спортом и потрудиш се да не једеш много слатикиша, теста и масти. Ако ти бављење спортом и избегавање неких јела не помогне, онда би било добро да се јавиш (то можеш само лично) Хигијенском заводу у Суботићевој улици 7 у Београду, где ћеш после разговора добити одређену дијету и упутство како да је примењујеш. Сигурни смо да резултат неће изостати.

НИЈЕ ЈЕДИНИ

Већ дуже се препирем са родитељима да ли постоји још неки Београд на нашој планети или не. Они тврде да постоји а ја да не. Молим те да ми помогнеш и кажеш ко од нас греши?

Миница Јанковић,
Београд

Град у којем ти живиш није једини Београд на нашој планети. Колико је нама познато, сем овог постоје још — три. Један од тих је село у Анадолији, недалеко од Истанбула, које је доста давно населио српски живаљ из околине Београда. Трећи Београд, односно Белград, је град у Белорусији, у Совјетском Савезу. И на крају именом Београд назива се мали дистрикт недалеко од америчког града Детроита у којем живи велики број наших исељеника.

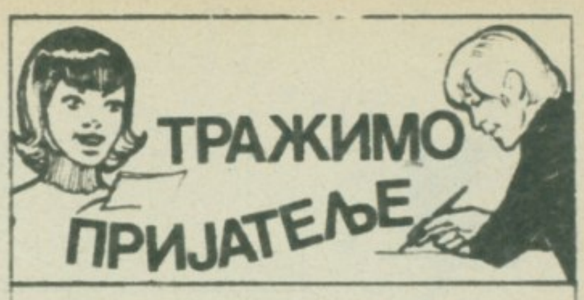

ШТА ЈЕ ЧИЈЕ?

Желео бих да знам како се зову илустратори који се у Забавнику појављују под иницијалима „НМ", „Пахек" и „КЗ"?

Перица из Букиња

Иницијали „НМ" припадају нашем илустратору Ненаду Мирковићу, а „Пахек" и „КЗ" спољним сарадницима Жељку Пахеку и Зорану Ковачевићу.

Миомир Влашчић, Cam. Sanpetru-Mare, Jud — Timiš nr 594, cod 1989. RS Romania — ученик седмог разреда основне школе жели пријатељство са вршњацима из Југославије, навијач Црвене звезде

Душица Здравковска, 91230 Гостивар, Тоде Богдановски 47 — воли све што воле млади

Биљана Илић, 78378 Босанска Дубица, село Гуњевци — 14 година, воли музику и спорт

Зорица Сивчев, 23300 Кикинда, Војводе Путника 147 — тражи изгубљеног пријатеља кога је упознала у Стобречу, недалеко од Сплита. Он је из Вуковара, зове се Селим, ученик је осмог разреда, плавокос... Желела би да буду пријатељи и да јој се јави.

Дијана Спремо, 78250 Бугојно, Братства и јединства 96 — 12 година, воли поп-музику, бави се кошарком и одбојком.

У НОВОМ БРОЈУ ЕНИГМАТСКОГ ЛИСТА
ПОЛИТИКА
Мозаик

- ВЕЛИКИ БРОЈ УКРШТЕНИХ РЕЧИ И ДРУГИХ ЕНИГМАТСКИХ ПРИЛОГА НАШИХ ВРХУНСКИХ САСТАВЉАЧА ЗАГОНЕТКИ
- ВЛАДИМИР МАТИЈЕВИЋ СВЕ О СЕБИ
- ЈАДРАНСКА ФАУНА НА МАРКАМА
- ПАРТИЗАНСКИ НОВАЦ НОБ-а
- МОЗАИКОВ КВИЗ-ВОДИЧ: ДУБРОВНИК
- ПРИЧЕ
- ШАХ

НА НОВОМ ПОСТЕРУ:
ФК „ЦРВЕНА ЗВЕЗДА"

WALT DISNEY

МИКИ

ЗДРАВО, ГАВРО! ЈЕ Л' СЕ СПРЕМАШ ЗА ДАНАШЊУ ТРКУ?

ОБОЈИЦА СМО У МАКСИМАЛНОЈ КОНДИЦИЈИ!

ЛЕПА ПТИЧИЦА!

ПРЕШИШАЋЕМО ИХ, ЗАР НЕ, МУЊО?

ПРЕД ПОЧЕТАК ТРКЕ...

СТАРТ

И ЗАПАМТИ, МУЊО, ДРЖИ СЕ У СРЕДИНИ! А КАД ВИДИШ КУКУ, ОНДА ФИНИШ!

ГУ-ГУ!

ПАЖЊА! ПОЗОР... САД!

SUDIJA

СРЕДИЋЕМО ИХ!

ЕВО МОГ ШАМПИОНА! УБЕДЉИВО ВОДИ!

ВЕЛИКА ТРКА ГОЛУБОВА

ПРВА НАГРАДА 5.000 ДИН.

ЦИЉ

?

ЦИЉ

ХЕЈ, МУЊО! КУД ГЛЕДАШ? ПРОШИШ'О СИ ЦИЉ!

© 1956 Walt Disney Productions World Rights Reserved

ЕХЕЈ, ВРАТИ СЕ НАЗАД!

ПУСТИ МЕ, МИКИ! ИЗБАЦИЛИ СУ МЕ ИЗ УДРУЖЕЊА ГОЛУБАРА!